

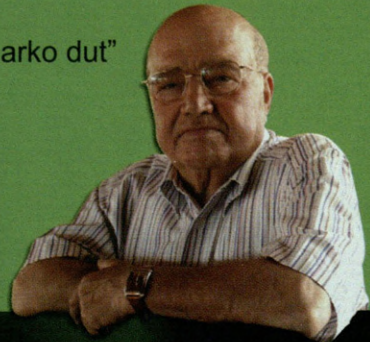
Imanol Murua:

"Leitzarango autobiaz gauzak horrela kontatzen jarraitzen bada, zerbait egin beharko dut"

ARGIA

2005eko ekainaren 19a | LXVIII. urtea | 1.997 zenbakia | 3,30 euro

Joseba Egibar, GBBko presidentea

**"Alderdia Ibarretxeren aurretik
joatearen falta sentitzen dut"**

IRITZIAK Koldo Aldalur · Bernardo Atxaga · Mikel Basabe · Elixabete Garmendia
Andoni Egaña · Joxerra Garzia · Joxe Mari Ostolaza · Iñaki Zubeldia

Landa eremuko bizilagun berriak

Herri txikitan hiritar

Mokogorri puzzleak
(6 urtetik gorakoentzat)

Nairobitarra
Mundua ezagutzeko jolasa
(8 urtetik gorakoentzat)

Munduko ipuinak
(0-6 urte bitartekoentzat)

Gartxot

Lauburua
(12 urtetik gorakoentzat)

"888 txiste" liburua

jolasak opari

Bidaiazaleentzat edo erronkak gustoko dituztenentzat.
Jolastuz ikasi eta irakurtzen dibertitu nahi dutenentzat,
ARGIA jolasak.

Oparitu itzazu

Eskaerak:

- ▶ ☎ 943 371 545
- ▶ denda@argia.com
- ▶ www.argia.com
- ▶ ohiko salmenta puntuetan

asteko gaia

- **Herri txikietan hiritar.**
IÑAKI GURIDI 4

pertsonaia

- **Imanol Murua: "Politikan joko zikin asko dago".** AMETS ARZALLUS 11

gaiak

- **2000 ARGIA: Ihesa eta HIESa.**
NAGORE IRAZUSTABARRENA 17

iritziaren leihoa

- **Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA** 23

- **Mundu guztia liburuaren kontra.**
IÑAKI ZUBELDIA 24

- **Ekialdetik mendebaldera, iparra galdu.**
MIKEL BASABE 25

- **Luparekin: Itxurak eta etxurak.**
ELIXABETE GARMENDIA 26

- **Txandan: Euro plasta.** JOXERRA GARZIA 27

- **Hiruko txikian: Oso-osoak.**
JOXE MARI OSTOLAZA 27

- **Agenda 22: ANDONI EGAÑA** 28

- **Itxura. KOLDO ALDALUR** 30

erdiko kaiera

- **Antzerkiola Imaginarioa: Garai berrien atakan, hipopotamo ala poeta.** EIDER GARAIOETXEA 31

- **Eskolarteko bertso txapelketa: Gazteak badatozela.** ESTITXU EIZAGIRRE 34

- **Ezpalak: KATIXA GARATE** 36

- **Argitalpenak: Albert Galvany eta Pello Otxotekori galdezka.** PILAR IPARRAGIRRE 38

- **Denbora-pasak** 40

- **Ihesi: Kaien paisaia.** ESTITXU EIZAGIRRE 42

- **Makina bat kontu.** JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA 46

termometroa

- **Joseba Egibar: "Espainiako Gobernu eta ETaren artean zerbaite badago, guk babestuko dugu".**
MIKEL ASURMENDI 48

- **Lanbide heziketa euskaraz: Eskaintza txikia eta ezezaguna.**
MARIJO DEOGRACIAS 52

- **Bero beroan** 54

- **Net Hurbil: Haize-errotaz lur osoa beteta ere ez da aski izango.** PELLO ZUBIRIA 56

azkena

- **Batzuetan tamainak badu garrantzia.**
BERNARDO ATXAGA 58

Herri txikietan hiritar

Landa eremuetatik hiritara egiten den emigrazioa aspaldiko fenomeno da mundu osoan. Ez da hain ezaguna ordea kontrako bidean, hiritik herri txikieta egiten dena. Azken

urteetan batez ere arrazoi ekonomikoek bultzatzuta, hainbat familia herri txikietako bizilagun berri bihurtu dira. Ekonomikoa da arrazoi nagusia, baina lasaitasuna, giro euskalduna eta naturarekiko gertutasuna bilatzen duten familiak ere badira. Herri txikietako biztanle berri horiek bertako betiko bizilagunen bizimoduan nola integratzen diren aztertu dugu. Horietako batzuk erabat sartuta daude herriko bizitzan. Baina asko, familiabakarreko etxeetan gotortuta bizi dira. 4

Imanol Murua

"Politikan joko zikin asko dago"

Politika jardunean gezurrik ez duela erabili dio Imanol Murua.

Disimulua bai ordea, politiko gehienek bezala. Badaki zerbaite. Hainbat urtetan Zarauzko alkate, Gipuzkoako

Diputazioaren kulturako diputatu eta Leitzarango autobien garaian ahal-dun nagusi ere izan zena egun erretiratu dago. Baina oraindik ere minduta dago gertatutakoarekin. 11

JOSEBA EGIBAR

Zirt edo zart egiteko garaia

Alderdiko batzuek ez omen dute gustuko. Berak, edonola ere, Espainako Gobernuaren eta ETaren artean zerbaite hitzartuko balitz EAJ babes-teko prest legokeela esan digu. Halaber, Jaurilaritza berriaren sendotasuna bake eta normalizazioaren prozesuan oinarrituta ikusten du. Bestela, ez dio legealdiari iraupen luzerik ikusten. 48

Luparekin

Elixabete Garmendia

26

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olaz Korta. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Alrez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagañi Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Dani Blanco.

• ASTEKO GAIA •

Hirirako joera handia izan arren, badago hiria eta herri handiak utzi eta herri txikietara bizitzera joateko erabakia hartzen duen gizartearen zati bat. Etxebizitza merkeagoak eta bizimodu lasaiagoa topatzen dituzte bertan. Familia hauentzat aldaketa handia izaten da eta herri txikiarentzat eta bertako bizimoduarentzat ere aldaketa handia da jende berria hartzea. Hiritik herrirako aldaketa egin duten zenbait familiak beraien esperientzia kontatu digute; eta herri txikietako andereño, alkate nahiz apaiz batekin hitz egin dugu herrietako biztanle berrien eta betikoen arteko elkarbizitzaren berri izateko.

IÑAKI GURIDI

Argazkiak: Dani Blanco

BIGARREN SEME-ALABA BIDEAN. Etxea txiki. Ingurukoak garesti. Lehenengo mailegua ordaintzen amaitu aurretik, bigarrenaren itoaldiak sentitzen hasita.

Egoera horretan erabaki du familia askok, hiria edo herri handia alde batera utzi eta herri txikiago batera bizitzera joatea.

Gizarteak, oro har, hiritartzeko joera hartua du. Nazio Batuen Erakundeak dituen aurrikuspenen arabera, balantza hirien aldera lerratzen ari da. Gaur egun, oraindik ere landa eremuetan jende gehiago bizi bada ere, 2007rako berdinduko da balantza eta 2030erako, munduko biztanleen %61 hirietan biziko omen da.

Hau honela izanik ere, ingurura begiratzea aski da, herri txiki askotan etxebizitza ugari egiten ari direla jabetzeko. Ondorioz, herri hauetara biztanle berri asko ari da iristen.

Herri txiki batean, Ikaztegietan (Gipuzkoa) bizi da Gloria Castaños. Irakaslea da, Gipuzkoako Eskola Txikien elkartearen aritzen da gainera eta sarritan egin izan dute gogoeta joera honen inguruan. Herri batera bizitzera dihoan familia bakoitzaren atzean historia bat dagoen arren, berak inpresioa du kasurik gehientsuenetan ekonomikoa izaten dela aldaketaren arrazoia. "Herri handiagoetan edo hirietan etxebizitza erostea garestiagoa da eta herri txikietan, pisuak merkeago daude eta familiabakarreko etxebizitzak ere eskuragarriago dira", dio Castañosek.

Etxebizitza eskuragarriagoa bilatzen dutenekin batera, ezin dira ahaztu herri txikietako bizimoduak erakarrita gerturatzen diren familiak edota hiriko zurrunbilotik ihes egin eta naturarekin kontaktu zuzenagoa bilatzen dutenak.

Bizkaiko Gauteigiz-Arteaga da azken urteotan dezentente handitu den herria. Bertako alkate Arantza Madariagaren hitzetan, 700 biztanle izatetik, 900 biztanleren bueltan izatera pasa da herria, oso denbora gutxian. "Gernikatik oso gertu dago eta familia askok ikusi dute, prezio berdinatik etxebizitza hobean eta ingurune atseginagoan bizitzeko aukera. Gernikako pisua saldu eta Gauteigiz-

Herri txikie

Familia berriak herri txikietan

etan hiritar

2006eko ekainaren 19a

ARGIA

5

Herri giroa eta hiria herrian

Hirietan beti esan izan da askoz ere inbertsonalagoa dela bizi-modua. Pareko atean bizi denaren berririk ez apenas, auzoko gehienak ezezagun eta posible da kalean ordu luzez ibiltzea ezagunekin topo egin gabe. Erabateko anonimatoa eta pribazitatea eskaintzen dute herri handiek eta batez ere, hiriek.

Herri txikian, aldiz, ez da horrelakorik. Gutxi edo gehiago, denek ezagutzen dute elkar, eta denek dute elkarren berri. Gloria Castañosek duen inpresioa da, "hiriko bizimodua herri askotara eraman dela. Herri asko erabat despertsonalizatu egin dira, herritarrek lo besterik egiten ez dutelako herrian". Iritzi berekoa da Alvaro Gaston ere. Ba omen dago jendea, isolatza datorrena, zarata ahaztu nahi duena, inor ikustea nahi ez duena... "Etxebizitzak eraiki ordez, gotorlekuak eraikitzen dituzte. Ez datoz elkarbizitzera, isolatza datoz".

Hortan, neurri handi batean etxebizitzak eraikuntzak ere laguntzen du. "Herri txikiak, askotan, nekazal munduarekin eta baserriarekin loturik egon dira eta baserrietan beti egon da atea irekita. Baserrien inguruan ez da inoiz hesi bat egon, ganadua ez bada... Oraingo familiabakarreko etxeak lorategiz eta hesiz inguratu dira eta zaila da inor sartzea", dio Gloria Castañosek. Etxebizitza mota honek, bizi estilo bat ere ematen omen du. Horregatik, diote, kasu askotan hiriburuetako bizi-modu inbertsonala herrietara iritsi dela.

Honekin batera dago, herri txikiek duten txutxumutxuka ibiltzearen ospea. Beti esaten da ezin dela ezer egin herri txiki batean, auzokoa enteratu gabe. Gloria Castañosek dio, bere kasuan ez dela horrela. "Egia da elkar ezagutzen dugula eta jende gutxi izanda, errazagoa dela elkarren berri izatea. Baina ni ez naiz herrian kontrolatua sentitzen".

Arteagan familiabakarreko etxebizitza erosi dutenak asko dira", dio Arantza Madariagak.

Integraziorako elementuak

Familia batentzat, zalaparta handia izan ohi da bizileku aldaketa eta are gehiago, ingurunea hainbeste aldatzen denean. Herri berri batera egokitzea ez da erraza eta asko dira familia berri horren herriko integrazioan eragiten duten faktoreak.

Familiak berak duen jarrerak zeresan zuzena du. Alvaro Gaston, Arabako Arraia-Maeztuko apaiza da. Herriko bizitzan buru-belarri dago sartuta eta inguru hartara bizitzera gerturatu diren familia berrien artean, oso jarra desberdinak ikusten ditu. "Batzuk herriko bizitzan parte hartzeko asmo sendoarekin datoz eta horiek ez dute integraziorako inolako arazorik izaten. Badaude, ordea, beste asko, euren etxeok lau pareten artean isolatzen direnak eta herrian ezertarako parte hartzen ez dutenak".

Gloria Castañosek inguruan oso muturreko egoerak ikusi ditu. Etxea egin aurretik dagoneko herriko bizitzan integrazitzen saiatzen den jendea ezagu-

Familia berri batek herrira iristean ez du integrazteko arazorik izango haurrak baldin baditu. Eskola erabakiorra da horretan. Irudian, Gloria Castaños irakaslea.

tzen omen du berak, eta baita denbora luzez herrian bizi arren, bertan bizitzarik egiten ez dutenak. "Ondo mugatutako partzela batean bizi den familia askori berdina zaio zein herrian bizi. Etxe batean bizi dira, berdina da non dagoen".

Muturreko jarrera hauen erdibidean gertatzen dira kasurik gehienak. Integrazioa pixkanakakoa izaten da, kontuan hartu behar baita, herri berri batean integratzeak badituela zail-

**Herriak bizirik mantendu daitezen,
familia hauen integrazioa
ezinbestekoa da, bizilagunen
araberrakoa izaten baitira
gehienetan herrian dauden
zerbitzuak**

tasunak. Pertsona eta familia bakoitzaren izaera desberdinak dira eta herriak egiten duen harrera ere, kasu guztietan ez da berdina. "Herrikook ere badugu nolabait ongi etorria egiteko ardura. Guk etxean jokatzeko dugu, abantailarekin eta ongi etorria egitera joaten bagatzaizkie herrira etorri direnei, asko erraz-

tuko diegu bidea", dio Alvaro Gastonek.

Gloria Castañosen iritziz, integrazioa errazteko bide batzuk ireki beharko lirateke. "Herrian dauden ohitura, zerbitzu edota baliabideak zeintzuk diren jakinarazteak erraztu egin dezake familia berrien partehartzeta. Informazio hori eman egin behar zaie".

Herri txikietak bizimoduan integratzeko, historikoki izan dira hainbat topagune. Garai batean eliza izan zitekeen. Igandero gertura-

"Herri txikiak nekazal munduarekin eta base-riarekin loturik egon dira eta baserietan beti egon da atea irekita. Oraingo familiabakarreko etxeak lorategiz eta hesiz inguratu dira eta zaila da inor sartzea", dio Castañosek.

tzen zen jendea mezetara eta mezatik irteeran, harreman berriak ezartzeko aukera izaten zen. Alvaro Gastonen aburuz, "elizaz gain, bolatokia eta erreka garbilekua ere jendearen arteko loturak sortzeko gune izaten ziren". Orain horrelakorik ez dago, eta badaude, garrantzia galdu dute herriko bizitzan.

Dena den, badira guneak, herritarren arteko harremanak sortzeko baliagarri izan daitezkeenak. Gure kulturaren, tabernek edo elkarteek

**EUSKARAZ bidaiatu nahi duzu,
giro jatorrean eta merke?
AUTOBUSEZ ETA KANPINETAN**

BREITAINIA (BREIZH)

Abuztuak 2-14
355€ tik aurrera

ESLOVENIA-KROAZIA

abuztuak 15-31
498€ tik aurrera

(Prezioa jende kopuruaren arabera aldatzen da)

Prezioaren barne: Autobusa, kanpinetako egonaldia, bidaiaria aseguru, egitarauan zehazturiko bisita guztiak eta pertsona laguntzaile bat.

Egitaraua ikusteko eta informazio gehiagorako:

www.kultourbidaiak.com

Segundo Izpizua, 26 Donostia (Gros)

Telefonoa: 943 29 70 25 Faxa: 943 27 90 19

Posta elektronikoa: kultour@euskalnet.net

Idoia Ikaztegietan (Gipuzkoa) bizi da. Egunero biltzen da bizilagunekin eta haien haurrekin.

Idoia eta Jose Manuel "Bizitzen hasi arte ez zara konturatzen zenbat irabazten duzun herri txikian"

Urtebete baino gutxiago daramate Idoia eta Jose Manuelek Ikaztegietan. Tolosan bizi ziren eta lehenengo umearen ondotik, bixkiak etorri zitzaizkien. Hori izan zen etxebizitzaz aldatzera bultzatu zituen. Tolosa bertakoak garesti zeudela-eta, inguruko herrietan hasi ziren begira eta orain Ikaztegietan duten etxearekin topo egin zuten. Arrazoi ekonomikoa izan zen beraz bikote hau herri txiki batera joateko arrazoiak.

Aldaketa handia hasieratik nabaritu zuten biek, baina batez ere Idoiak. "Senarra egun gehientsuenean kanpoan izaten da lanean, baina ni etxeoandrea naiz eta herrian ematen dut eguna", dio Idoiak.

Aitortzen du umeek asko erraztu dizkiotela gauzak. Umeak direla-eta gainerako gurasoekin harremanetan jarri omen da eta integrazioa erraz suertatu zaio. "Kosta egin zait hasieran. Gainera, hasieran nire asmoa bizimodua Tolosan egiten jarraitzea zen, hemen lo eginez. Baina konturatu gara bizi garen tokian zentratu behar duzula, batez ere umeengatik".

Ikaztegietan eroso sentitzen da familia gaztea. Hasieran beldur bazi-
ren ere, merezi omen du. Idoiak erabat konbentzita dio: "Bizitzen hasi
arte ez zara konturatzen zenbat irabazten duzun herri txiki batean".

garrantzia handia dute eta herritarren topagune bilakatzen dira. Herrira okina etortzen den unea bera ere erabakigarri izan daiteke herritar-
rak ezagutzeko. "Horrek, ordea, ez du ezerta-
rako balio, ogia ere aste guttiko erosketekin
batera hiriburuan erosten bada", dio Gastonek.

Eskolaren laguntza

Aurrekoei garrantziarik kendu gabe, ordea, badago beste guztien gainetik integrazioarako ezinbestekoa eta erabakiorra den beste ele-
mentu bat: eskola.

"Umea daukanak ez du inolako arazorik izaten herriko bizitzan integratzeko", dio batere zalantzarik gabe Arantza Madariaga Gaitegiz-Arteagako alkateak. Gainerako guz-
tiak ere bat datoz berarekin. Familia berri bat herri batera iristean, haurrak baldin baditu, mila bider errazagoa izango da integrazioarako bidea.

Guraso orok argi dauka umeak sozializatu egin behar direla, gainerako umeekin kontak-
tuan egon behar dutela eta berandu jota bi urterekin eskolara eramaten dira. Gloria Cas-
tañosen iritziz, "horrek berekin dakar ume hori herriko sentitzea, herriko lagunak izatea eta familia ere herriko bizitza egitera bultza-
tzea". Noski, familiak ordu konkretu batzue-
tan, eskolako sarrera eta irteeretan edo beste-
rik ez bada asteburuan, haurren jolastokietan ibili behar du gainerako gurasoekin harrema-
netan sartu ahal izateko.

Herrien biziraupena eta kezak

Herriak bizirik mantentzeko, familia hauen integrazioa ezinbestekoa da, bizilagu-
nen arabera izaten baitira gehienetan

Mikel eta Idoia
**«Naturarekiko gertutasuna eta giro euskalduna
 nahi genituen bizitzeko»**

Hirigune handi batetik oso herri txiki baterako jauzia eman zuten Mikelek eta Idoiak. Ortuella eta Barakaldon bizi izan ziren, Bilboko itsasadarreko ekerraldean. 100.000 bizilagun baino gehiagoko ingurune batetik, mendira ihes egin zuten. Munitibarren bizi dira orain dela bi urtetik, 400 biztanle eskas dituen herrian. "Lasaitasun bila etorri ginen batetik, naturatik pixka bat gertuago egoteko. Bestetik, inguru euskaldun bat ere nahi genuen bizitzeko", dio Mikelek.

Oinarrizko zerbitzu asko, urrutixe geratzen zaizkie... Medikutara Gautegiz-Arteagara joan behar izaten dute eta bestelako zerbitzuen bila, Markina edo Gernikara.

Herriko inor ez zuten ezagutzen bertara bizitzera joan aurretik. Hala ere, erraza egin omen zaie bertakotzea. "Jendea oro har oso irekia izan da gurekin. Gustura sentitzen gara eta pozik hartzen dugu parte herrian antolatzen diren ekintzetan. Umeen eskolatzeak asko lagundu digu horretan, herriko beste gurasoekin harremana dugu".

Eurak gustura egon arren, herria gainbehera ikusten dute. Herriko jende gazteak kanpora alde egin omen du. Dena den, herrian etxebizitza berriak eginen hasi omen dira eta horrek nolabaiteko esperantza irekita uzten du, herriko gazteak herrian gera daitezen.

Idoia eta Mikel
 lasaitasunaren eta giro
 euskaldunaren bila joan
 ziren Munitibarrera.

herrian dauden zerbitzuak. Herritarrak herriko tabernan elkartzen badira, eta erosketak herriko bertako dendetan egiten badituzte eta herriko eskolan eskolatzen badituzte haurrak, orduan soilik da posible zerbitzu hauek guztiak mantentzea. "Herrian zerbitzuak nahi baditugu, erabili egin behar dira. Ez du balio merkatalgune handietan erosketak egiteak, eta herriko dendan ahaztu zaizkigun txiki-keriak baino ez erosteak", dio Gloria Castañoek.

Familia berriak herri txikietara iristeak aldaketa handiak dakartza herriarentzat eta bertako bizimoduarentzat. Kasu batzutan onura nabarmenak; eta beste batzuetan, kezka ere bai.

Alvaro Gastonek dio, "behar-beharrezkoa dela familia berriak iristea. Hiltzen ari gara. Zaharrak gero eta zaharrago dira, eta etorkizuna mugatua da. Jendea etortzea, aberasgarria da gizabidez, kulturalki eta baita ekonomikoki ere".

Jende berria iristeak, ordea, kasu batzuetan, bertakoak deseroso sentiaraz ditzake. "Herri-tar denak ezagutzetik, parkera joan eta aurpegi ezezagunez beteta ikusteak nolabaiteko ezin-negona sortzen du", dio Gloria Castañoek.

ELHUYAR
 aholkularitza

Parte-hartzean eta
 talde-lanean
 oinarritutako metodologia

- Euskara-planak enpresa eta erakundeetan
- Esparruka landutako euskara-planak udalerrietan: lan/mundua, aisialdia, merkataritza...
- Gogoetak, plan estrategikoak eta erakundeen antolamendua hobetzeko prozesuak

www.elhuyaraholkularitza.net
aholkularitza@elhuyar.com

Tel. 943 372052 (Usurbil) 94 4668816 (Durango)

Parkea integratzaileko leku paregabea dela dio Jose Mari.

Izan ere, bizilagun gutxi dituzten herrietan hiruzpalau familia berri asko aldatzen dute panorama. Alvaro Gastonek jakin berri du 10 bizilagun besterik ez dituen Arabako Aletxa auzunera, hiru bikote gazte doazela bizitzera. Hortik atera daitezke kontuak, familia berriek zein nolako eragina duten herriaren funtzionamenduan. Baita funtzionamendu politikoan ere. Udal hauteskundeetako emaitzetan, oso familia gutxi erabat aldatu dezakete udalaren konposaketa. Gainera, herri hauetan beste inon baino gehiago parte hartzen dute herri-tarrek udal kudeaketan. Dela udalean erabakiak hartzea, dela ekitaldi edo festak antolatzeara... Familia berriak integratu eta parte

hartzeak, edo kanpoan geratzeko, oso era desberdinean eragingo du herriaren bilakaeran.

Hizkuntzaren auzia

Herriaren errealitate linguistikoa ere eraginik badu familia berriak iristeak. Oso giro euskaldun bizi izan diren herrietan, euskaraz ez dakiten familiak iristeak aldaketak ekarri ditu. Orain arte, euskara besterik ez zen entzuten kalean, tabernan, eskolan... Baina euskaraz ez dakiten familien iritsierak, hainbat ohitura birplanteatzera behartu ditu bertakoak. "Eskolako bilerak euskara hutsean egiten genituen lehen eta orain, bi hizkuntzetan egiten ditugu. Baina eztabaidatu beharreko puntu bat iristen denean, denak pasatzen gara gaztelara, ezinbestekoa delako elkar ulertzeko", dio Castañosek. Honek guztiak, zailak sortzen ditu, eta une batzutan, tentsioak ere sor ditzake. Elkarbizitza eta eskubideak bermatuko dituen irtenbide bat aurkitzeko aurretikako gogoeta sakona eskatzen du. ■

Elena eta Jose Mari

«Hona bizitzera etorri baino sei hilabete lehenago herriko elkarteko bazkide egin ginen»

Haurrak zetoelako etxetik aldatu beharra zuten batetik. Bestetik, lan-tokitik gertuago zuten herri batera joateko beharra ere ikusten zuten. Herri txiki batetik beste herri txiki baterako jauzia egin zuten Jose Mari eta Elenak, lurrikazetik.

Zerbitzu aldetik, lehenago antzera: aparteko zerbitzurik ez, baina ongi moldatzen omen dira. Goizero ekartzen omen dizkiete etxera egunkaria eta ogia, eta erosketa handiak Tolosa edo Ordizia inguruan egiten omen dituzte.

Herrira moldatzeko, aparteko arazorik ez dute izan. "Lankide baten bidez, hona bizitzera etorri baino sei hilabete lehenago herriko elkarteko bazkide egin ginen. Jendea berehala hurbildu zitzaigun eta oso sintonia onean, gainera", dio Jose Mari. Haurrak izateak gainera, erraztu egiten omen ditu gauzak. "Parkera azaldu besterik ez duzu batekin zein bestearekin hizketan hasteko". Integratzaile arazorik ez du ikusten. Arazo gehiago ikusten dizkio euskaraz ez dakitenak integratzeari, "herri hau euskaraz bizi baita".

Herriari handitzeko itxura hartzen dio. Etxebizitzak egiteko proiektuak daude eta jende gazte gehiago etorriko dela iruditzen zaio.

Egin zaitez harpidedun:

943 371 545
harpide@argia.com
www.argia.com

erakusleihoa

Imanol Murua

«Politikan joko zikin asko dago»

Umetan gorriak ikusi omen zenituen.

Jaio eta urtebetera gerra etorri zen, eta aita han joan zen frontera. Ama eta bi anaiak indar frankistak sartu eta bidali egin zituzten, eta ni amonarekin gelditu nintzen. Aita kartzelan egon zen, ama Iparraldean zerbitzatzen, eta anaiak Ingalaterran. Gezurra dirudi baina oraindik ere oroitzen naiz itzuli ziren egun hartaz, nik ezagutzen ez nituen bi mutilek nola esnatu ninduten, nik ulertzen ez nuen hizkuntza batean. Agian ingelesa izango zen, edo gaztelera, niretzat igoal-igoal ziren biak.

Haiek etorri eta berehala hankako operazio xelebre bat egin behar izan zidaten. — Konturatu ziren mokorreko bi hezur alderantziz neuzkala, behekoa goian, eta goikoa behean, orduan ere aldrebesa izan ni, eta San Inazioko Klinikari

operatu ninduten, aurretik ongi gelditzeko itxaropen gehiegi eman gabe. Orain uste dut erraz egiten dituztela konponketa horiek baina orduan ni izan nintzen *conejito de indias*. Operazioaren ondoren, bi urtean egon behar izan nuen ohean etzanda posizio batean, eta ni mutil koxkor bihurria eta inpaziente samarra izan. Zorionez gure amona oso aurrerakoia zen. Garai hartan norbait elbarritua bazegoen etxean ezkutatuta edukitzen zen,

baina amonak aita eta amari esan zien: "Aizue, mutil koxkor hau hemen bi

• PERTSONAIA •

Zarautzen bada Pagoetako gurutzea esaten zaiona. Gurutze hura egiten, besteak beste, Hilario Murua izeneko bat jardun zen talde lanean.

Inaugurazio eguna 1935eko ekainaren 2an zen, eta hainbeste lan egin eta gero, jende dena festa hartarako ilusioarekin zegoen. Baina festan zegoela abisatu zioten Hilariori, etxean haur bat ate joka ari zela, bazetorrela Paristik, eta Hilario, oso korrikalari ona, lurrik hunkitu gabe jaitsi zen beheraino.

Seme txikia, ate joka goiz hasi bai, baina ez zen goizeko ordu biak arte azaldu. Imanol jarri zioten izena. Eta entzun zituen lehenengo hitzak hauek izan ziren: "Jaio baino lehen hasi haiz hi adarra jotzen!"

AMETS ARZALLUS

Argazkiak: Dani Blanco

urtean etxean sartuta ezin edukiko dugu, oheari gurrupilak jarriko dizkiogu kalera ateratzeko". Eta honelaxe joaten nintzen ni kalera, gurrupildun ohean. Eskolan hasi nintzenean sei-zazpi urterekin, nire lagunak eta denek uste zuten atzeratua nintzela, kaleko ohetik ezagutzen baininduten. Baina koadrilan sartu nintzen, eskolan ere ni baino gazteagoekin hasi arren *arrapar* y *pasar* egin nien, eta azkar konaturatu ziren, bai, ez nintzela atzeratua!

Gosea ezagutu al zenuen?

Gogoan daukat bazkal ondorenetan mendira joaten ginela sagar lapurretara, eta gu ez ginen kapritxoaz joaten, gosez geundelako baizik. Gero gaizki ohitu ginen, edozer lapurtzen genuen. Ez zitzaigun iruditzen bekatua zenik, goseak amorratzen geunden eta, beharra. Etxean noiz edo noiz harrapatzen gintuztenean muntatzen zizkiguten saio ederrak baina tira.

Goseak lagunak eskolako lanak egiten ere jarri izan ninduen. Zaharren egoitzaren aurrean harrizko bi eserleku zeuden, eta han jartzen ginen lagunak matematikako problemak egiten. Trukean, ogitarteko puska bat, sagar bat, edo zerbait. Gainera zailena zen problemak bati eta besteri diferente egin behar nizkiola, bestela maisua konaturatu egingo zen. Holaxe ibiltzen nintzen problemak egiten, eta ogitarteko puska lortuz gero, nire problema ere konpondua.

Irakasle garaian berriz, ikasleei hamaika problema ebatzi arazi omen zenien. Zergatik ematen zenien matematikari hainbesteko garrantzia?

Bolada batean gehiegi eman nion. Niri iruditzen zitzaidan matematikak denerako balio zuela, hala balio du gainera. La Sallen gramatikako lehiaketak jartzen zizkiguten, eta ni oso ona nintzen, zeren eta aditzak ere matematikan oinarritzen dira, eta filosofia ere bai. Gainera, uste nuen matematikak edonork ikas zitzakeela, eta horretan sartu nuen hanka. Pentsatzen nuen ordu laurdenean ikasten ez zuenak, ordu erdian egingo zuela, eta bestela ordu betean. Jo eta segi eragiten nizkien matematikak, baita zigortuta igande arratsaldetan ere batzutan; baina hor konaturatu nintzen "ni alferrik ari nauk hemen", lortzen nuen bakarra zen ume haiek gorrotoa hartzea bai matematikari eta bai niri.

Kalkuluetan maisua zara izatez, kalkulu politiko bat egin araziko dizut: Estatutuan lor zitekeena baino gehiago lor zitekeen?

Nik uste egon zela momentu bat igotal Nafarroa integratzea

Ez hainbeste irakurri

"Gaztetan komiki izugarri irakurtzen nuen, eta gero oesteko nobelak, M.L. Estefania, eta F. Prado, jan egiten nituen. Zarautzen bazegoen leku bat nobelak trukatzeko, eta ahal zenetan batekin joan eta hirurekin ateratzen nintzen. Azkenean, La Salleko irakasleak aitari esan behar izan zion, kontuz ibiltzeko, bizioa hartua neukala, eta neurria hartzeko niri, gutxiago irakurtzeko".

posible izango zena. Orduan nafarrek huts egin zuten, tira, ez dakit ongi asmatu zen jokatzene. Baina han Garaikoetxea zegoen, eta erne, Garaikoetxea ez da karamelu batekin engainatuko duten gizon horietakoa. Ezta pentsatu ere! Horregatik bota zuten gero, ez zelako gizon biguna, ez zuelako Madrileko jendearen jokoa egiten uzten. Beraz, iruditzen zait praktikotasunari begira estatutuarekin dezente egin zela aurrera, hogeita bost urte hauetan lortu dena, asko Estatutuagatik da. Orduan gure herria hondoratutako txalupa zen. Eta hondoko txalupa hura pixka bat ur azpitik atera egin behar zen, gero konpondu, eta txipiroietara abiatzeko. Zerekin atera urpetik? Bada, zeuden estatuekin, zeuden sokekin, zeuden garabiekin, ez oraingo garabiekin, orduan zeudenekin. Horretaz, gehiago lor zitekeela? Nik ezagutzen ditudanak, eta han ibili zirenak ezagututa, ezetz esaten dut. Eta nik haiei gehiago sinesten diet ibili ez zirenei baino. Garai hartan egin zen garai hartan egin zitekeena. Munduko gauzarik onena egin al zen? Ez, baina Basarriren bertsoak dioen bezala, "nahi dana egin ezin denean egin behar da ahal dana".

Eta ahal zenak bidea egin al du?

Guri orduan esan izan baligute "hemendik hogeita bost urtera urbanismoa horrela edukiko duzue, errepideak horrela, ikastolak hala, euskara hainbeste hitz egingo da", orain dagoen egoera jarri, eta "non firmatu behar da?" galdetuko genuen. Gauza bat bakarra da ez genuena pentsatu ere egingo horrela egongo zenik, gogorke-riaren kontua; ETArek gogorkeria eta estatutaren errepresioa. ETArek arazoa pixkanaka-pixkanaka

Nortasun Agiria

Imanol Murua 1935eko ekainaren 2an jaio zen Zarautzen. Bera zen bost anai-arrebetan azken aurrena. Zarauzko La Sallen hasi zituen ikasketak eta Donostiako Lanbide Heziketan bukatu. Txikitatik lana zer zen ikasi bazuen ere, soldatapeko lanean Zarauzko Antonianotan hasi zen irakasle bezala, eta 27 urtean jardun zuen. Bitarte horretan, Antoniano gazterian, Guraso Elkartean, eta Ikastolan ibili zen, denetan bera buru azkenean. 1974an hurbildu zen udaletxera zinegotzi bezala, eta 1977an bihurtu zen jarduneko alkate, aurrekoak dimititurik. Alkateen Bergarako taldeko kide ere bazen. Beste bi alkate aldi egin zituen Zarautzen, beti EAJtik. Gerora, Kulturako diputatu izan zen Gipuzkoako Diputazioan, eta EAJren barruko hausturan EAra jo bazuen ere ahaldu nagusi izatera iritsi zen 1985etik 1991ra. Atzera Zarauzko alkate izan zen 1995ean, eta orain jubilatuta bizi da Zarautzen. Ezkonduta dago, eta lau seme-alaba ditu. Bere bizitza Joan Mari Torrealdaik bildu du liburu batean: *Imanol Murua, Gipuzkoako alkate*.

ka konpontzen joango zela uste genuen, "konponduko ez diagu ba?" esaten genion geure buruari. Baina ez.

Zu zientzia gizona zara izatez, baina Kultura diputatu izan zinen. Orain ere ministroak maiz ikusten dira sailak trukatzeko, lehen ogasun ministro zena, gero agian atzerri ministro. Edo oso jakintsuak dira, edo oso gutxi jakin behar da?

Begira, nire kasuan Ardanza zen diputatu nagusia eta hark deitu zidan Kulturako diputatu izateko. Ni neu ere harrituta gelditu nintzen, ez bainintzen kultura arloan nabarmendua. Esan nion: "Ni Kultura? Jarri egidak azpiegitura, lurralde antolakuntza, beste edozer. Baina hain justu Kultura? Artea eta hori dena?". Eta hark: "Bai, moldatuko haiz, nik Kultura nahi diat gestioko gizon bat, ez diat ezer egiten filosofo bat jarri eta kudeatzen ez dakien batekin". Egin nuen balorazioa, eta arte munduak ikaratzen baninduen ere, aurrera egin nuen. Ni ez naiz behin ere izan ez kultur gizona eta ez pentsalaria, nik ere baditut nire gogoetak eta nire filosofiak, baina hori ez da nirea, nirea bestea da. Nire ondorako, ordea, Xabier Lete aukeratu nuen, eta pentsalaria kategorikoa da hura. Talde ona baduzu ondoan molda zintezke, eta guk segidan egin genuen bat, hala asmatu genuen. Oroitzen naiz, artista denei deitu eta banan-banan esan niela: "Bueno, ni Kulturako diputatu izendatu naute baina nik arte munduaz piper hautsik ez dakit. Zuek badakizue, eta zuek laguntzen badidazue, nik lagunduko

Jon Idigoras

"Jon Idigoras nik neuk pertsonalki gutxi ezagutu dut. Baina bere jarreragatik eta egunkarietan esaten zituen gauzengatik, iruditzen zitzaidan oso politikoa berao zela, bere ideiak oso gogor defenditzen zituen, baina aldi berean nahiko irekia. Gauzak argi eta garbi esaten zituen, eta argi eta garbi hitz egiten duen jendearekin beti gehiago fidatu izan naiz erdipurdika eta disimulan jarduten diren horiekin baino".

dizuet. Denon artean zerbait egingo dugu konpontzen baldin bagara". Hala kimika bat sortu zen gure artean, eta oso ondo konpondu ginen. Handik lortu ziren gero, Arteleku, Koldo Mitxelena, eta hori bezain inportantea eta jendeak garrantzirik ematen ez diona, diru laguntza sistema bat, herri denetan liburutegiak, kultur etxe txikiak, eta behar zena moldatzeko. Beraz, lan hark bere fruitua eman zuen, baina gehiago eman behar zuen gero ni diputatu nagusi jarri nintzenean autobia sasikume hura izan ez balitz.

Sartuko gara autobia gero. Baina kulturarekin segituz, parametro ekonomikoek agintzen duten politikan, nola defenditzen da kultura, diputatuen arteko bilera batean?

Oso nekez. Gogoratzen naiz, Artelekuren proiektua eskutan nuen, kontseiluan erotuta nengoela esaten zidaten: "Hi artista horiekin jarri haiz, eta erotu egin haiz beraiek bezala". Ni sutan jartzen nintzen. Behin batek: "Baina zu azken finean zer zara ba? Irakasle industrial hutsal bat!", alegia bera titulu pila bat zituena zela, ingeniari, filosofo... Ia salto egin nion gainera: "Bai, irakasle industrial izango naiz, baina zuri bi ostia emateko...". Berotu egiten nintzen, bai, baina aurrekontu hura ateratzeko beharko berotu, 1.000 milioi pezetatik 3.000ra pasa ginen eta.

Nola konbentzitu zenituen?

Urte batean errepide kilometro bat gutxiago egiten bada inor ez da konturatzen, eta errepide kilometro bat ia bi mila milioi dira. Bi mila milioi horiek sartzen dituzu kulturean, eta izugarriko jende pilarentzat alegatzen da. Hori da egin litekeen gauzarik onena bai izatez, eta bai propaganda bezala. Ardanza halakoxe argumentu sinpleekin konbentzitu nuen. Eta azkenean ahaldu nagusia da bakailaoa moztu duena.

Gatozen autobia. Orain dela gutxi Leizarango autobia hamargarren urteurrena ospatu zen, eta zu argazkian ez zinen azaldu, zergatik?

Ez nengoen joateko moduan. Eserita ziatikako nerbio batek atakatzen dit eta autoan ezin dut ibili. Beharbada ondo egon banintz ere ez nintzen joango, proiektu haren bideak oso gogorpen mingarriak dakartzekidala. Gertatu zirenak gertatuta ez zait iruditzen ospakizun gehiegi egiteko motiborik dagoenik. 1985ean ilusio guztia-ekin "proiektu izarra" bezala hasi genuen hura proiektu madarikatu bihurtu zen, eta hamar urte beranduago amaitu zen gurutz bide baten ondoren; mehatxuak, hilketak, gizartearen zatiketa, manifestazio erraldoiak... Zenbat eta gehiago gogoratu orduan eta gogo gutxiago etortzen zait ospakizunetarako.

Kontuan eduki behar da, 1990eko abenduaren 12an, neu diputatu nagusi nintzela, Batzar

Nagusietako bozeramaileekin egindako bileran, (han zeuden PNV, PSE, EE, PP, eta EA, HB ez beste denak) neronek aurkeztu zuela UTELA-Neko kontratistek proposatu zidaten proiektu alternatiboa. Kontratistek ETArek mehatxuatik hezurretarainoko beldurra zeukaten, eta proposamen hura "beste aldeak", kontra zeudenez, ere onartzen zuela azaldu zidaten. Nik, aztertu, eta bozeramaileen mahaira eraman nuen: "Orain proiektu honekin denak ados jartzen bagara konponketa lor liteke. Norbaitek esango du galtzak jaistea dela baina azaldu liteke. Izan ere, beste aldeak lehen aldiz onartu du Leizarango autobidea. Hasieran autobiarik ez; eta gero, autobia bai baina Leizarandik ez, zioten. Bigarrenik, kontratistak zeharo beldurtuta daude, aldaketa onartzen ez bada erretiratu egingo dira, eta beste inorekin egitea oso zaila izango da. Gainera, gure teknikarien iritzian A2 trazatu ofiziala hobea da alternatibo hau baino, baina aldaketa batzuekin, arazoa konpontzearen, aztertu liteke hau. Eta azkenik, aldaketaren bat onartzekotan, orain dugu garaia, bahiketarik edo hilketarik izan baino lehenago". Mahai hartan ez zuten minutu bat ere pasa proiektua ikusten, eta planteamendu horiek egiteagatik kristorenak entzun nituen, alegia, neu ere zeharo beldurtuta nengoela, ETArek aurrean galtzak jaisteko prest nengoela... Ez zidaten milimetro bat ere mugitzen laga. Aldaketarik inola ere ez onartzekotan gelditu ginen, eta etorkizunean gertatzen zirenak gertatuta ere ETArek mehatxuaren aurrean ezin genuela burua makurtu. Erabaki haren lehen ondorioa UTELANeko kontratistak erretiratzea izan zen. Bigarrena, gurutz bidea areagotu eta gogortzea. Hurrengo bileran ere gure posturari tinko eutsi genion, eta mehatxuak eta atentatuak gogortu egin ziren, hilketak ere tarteko. Baina hara non, handik gutxira, uztailaren 2ko Ordiziako osoko bilkuran, ahaldu nagusirako hautagaiek norbere diskurtsoan serio asko gure konpromisoak berretitu, eta Eli Galdos diputatu nagusi ateratu ondoren, PNVk eta PSOEk aldaketa bideratu eta Lurrak-

Imanol boxeolari

"Zarautzen afizio handia zegoen boxeorako, Cachi Bachi klubaren eraginez batez ere. Klubak boxeolari onak zeuzkan, batzuk Gipuzkoa mailan, besteak Espainiako txapeldunak ere bai. Eta gu, mutil koxkorak, eguerdi oro joaten ginen, hondartzara, edo eguraldi txarra egiten bazuen zimiteriora, arkupetara, eskularru txikiekin kolpe batzuk jotzera. Hondartzan karratu marka bat egin eta osatzen genuen ringa. Festetan, nabarmentzen zirenek, konbate ofizialen aurretik lehen konbatea jokatzen zuten. Uste dut Zarautzen bat baino gehiago jokatu nituela, Zumaian eta Orion ere bai inoiz, baina beti berdinketa ematen ziguten, beti nulo. Nik pentsatzen dut gu ikusita jendea barrez lehertuko zela, eskularruak ere gu baino handiagoak ziren eta!".

dearekin akordioa lortu zuten. Zeinek, eta bederatz hilabete lehenagoko bileran gogorrenak izan ziren bi alderdiek, eta gainera beste alderdietako bozeramaileei aurrez ezertxo ere adierazi gabe. Agian, gure bilera sonatu hartan, ordezkari horiek aldaketaren alde azaldu balira orduantxe konponduko genuen arazoa, geroko sufrimenduak eta iskanbilak eragotziz.

Nola hartu zenuen besteen jarrera aldaketa hura? Orduan ikasi nuen politikan edozer gauza egiten dela. Eta jokaldi hori izan zen gero beraiek diputazioa hartzeko. Nik mahai hartan ikusi nuen haiek ez zutela nahi arazoa konpontzerik, baina nik esan izan banu: "Zuek nahi duzuen egin ezazue, nik HBrekin aldatu egingo diat hau", orduan gurutziltzatu egingo ninduten.

Hamargarren urteurrena dela eta agintariak eta Jonan Fernandezek egindako adierazpenekin ados al zaude?

Orokorrean ez zaizkit egokiak iruditzen, baina ez daukat gogorik eztabaidan sartzeko. Hala ere ezin naiz isildu Jonan Fernandezek hirugarren hausnarketa deritzon esaten duenaren aurrean. Honela dio: "Eta hirugarrena autobien inguruko korrupzioa da, orduan ez genuen horren berri, baina orain bai, batez ere Nafarroan gertatu zena. Horrek azal dezake zenbaiten intransigentzia garai hartan". Horrela esanda badirudi korrupzioa Gipuzkoan ere egon zela, eta Jonan Fernandezek ederki daki, inork baino hobeto, hori horrela ez dela. Eta berak intransigentzia deritzona ETArek mehatxua eta xantaia- ren aurrean ameto ez ematea zela. Hori horrela esatea maltzurkeria hutsa da.

Ikusitakoak ikusi, orain berdin jokatuko al zenuke? Iraganeko garaiak ez dira errepikatzen normalean, eta ez diot inortxori opa horrelako egoerarik pasatzerik. Baina gertatuko balitz, orain dakinarekin, dudarik ez daukat ez nukeela berdin jokatuko. Hasieratik arazo politiko bezala hartuko nuke, eta ez tekniko eta ekologiko bezala.

Neuk zuzenean hitz egingo nuke aurka azaltzen zirenekin. Beharbada elkarrizketa gehiagorekin adostasunera iritsiko ginen. Nik ez nuen asmatu konponbidea bilatzen, baina ez zen batere erraza "Coordinadora Antiautovia" k inolaz ere ez baitzuen onartzen Leitzarandik pasatzen zen autobiderik. Lau urtean, postura hura mantendu zuten. Lehenengo "Autobiderik ez"; gero "Autobidea bai, baina Leitzarandik ez"; eta azkenean "Autobidea bai, baina A2 ofiziala ez". Garapen triste hura ezin daiteke elkarrizketa batean behar bezala azaldu, hori ongi egiteko liburu bat idatzi beharko litzateke.

Egokia litzateke orduko protagonistek auto-kritika bat egitea. Agian, instituzioetan ez genuen eduki behar adina gerri, eta neuk ez nuen behar adina indarrekin defenditu kontratistek aurkeztu zidaten "alternatiba". "Antiautovia" koek ere, (gero Lurralde) J. Fernandez buru zutela, nahi badute badaukate autokritika non eginga, lau urtean eduki zuten postura ezkorra, bortitza, eta irainera emana, instituzioaren aurkako konfrontazioa eragintza. HBk ere edukiko luke zer esana. PNV eta PSEk ere adierazi beharko lukete bederatzi hilabete lehenago ETArean aurrean galtzak jaiste zena, jokaera demokratiko eta jatorra nola bilakatu zen gero. Denok daukagu autokritika egin beharra berriz horrelakorik ez gertatzeko, baina batez ere ETAk. Alferrik jardutea izango da, baina ETAk

Neskekin erdaraz

"Gaztetan kalean mutilekin euskaraz hitz egiten genuen, eta neskekin erdaraz. Garai hartan nesketan inork ez zuen egiten euskaraz, aita ere beti nire arrebari errietan jarduten zen erdarara jotzen zuelako. Euskaraz hitz egitea baserritarren hizkuntza, kategori gutxikoa, nik ez dakit zer arrazoi zen baina garbi-garbi dagoena da orduan neskek erdaraz egiten zutela. Nire andrea denak ere, garai hartan dena erdaraz egiten zuen, gero hartu genuen gure artean euskaraz hitz egiteko ohitura".

behin ere pentsatu ote du, bere mehatxuak, atentatuak, hilketak, eta gizartearen sortu zuen egoera beldurgarri hark zertarako balio izan zuen?

Dena azaltzeko liburu bat behar dela diozu, idatziko al duzu?

Orain arte ez naiz ausartu, nahiago izan dut isildu, zeren eta zerbait esatekotan gaizki esaka jardun behar dut, baina askok esan izan didate: "Liburu bat idatzi behar zenuke Imanol, zu gelditu zinen gaizki". Orain hamar urte dira, eta hemen jendeak jarraitzen baldin badu gauzak horrela kontatzen zerbait egin beharko dut. Nire semeek behintzat jakin dezaten zer gertatu zen. Ez dezatela pentsatu beren aitaren egoskorkeriatatik gertatu zirenik gertatu ziren gauza grabe haiek.

Konfliktorik gabeko gizarte bat posible al da?

Nik ez dut ezagutu, tamalez. Ni politikan sartu aurretik frankismoa eta errepresioa besterik ez geneukan. Beraz, nik zaila ikusten dut konfliktorik gabeko gizarte bat. Orain ere bakea lortzeko garaia dela diote, baina hori 25 edo 30 urteotan nik behin baino gehiagotan entzun dut, eta fede gehiegi ez edukitzeko adina motibo badaukat. Batez ere ikusiaz Madrilén dagoela soberaniaren giltza, eta beraiek onartzen ez baldin badute guk ezin dugula hartu burujabetzarik. Hor amore ematen ez badute guk jai

✖ Ekainak 8

**BASERRIKO JOLAS
ETA JOKOEN JAIA**

18:30 S.Frantziskoko udalategia

✖ Ekainak 9

PERKUSIO TAILERRA

18:30 Deustuko Bidarte

IKUSI ETA IKASI

✖ Ekainak 16

KORRI ETA XALTO PAILASOAK

"Show berria prestatzen"

17:30 Begoñako udalategia

IRRINTZI TXOTXONGILOAK

"Bakartxoren zapatilak"

17:30 Deustuko Bidarte

Bilbao

UDALA
AYUNTAMIENTO

daukagu. Oraindik ez dute aldatu paktu antiterrorista, ilegalizazioaren arazoa ez dute konpontzen, presoak hona hurreratzeko ez dute pauso bat bakarria eman, alegia, benetako pausorik eman al dute hitzetatik aparte? Talantearekin bakarrik ez dugu ezer egiten.

Eta noiz arte horrela?

Noiz edo noiz zerbait konpondu beharko da. European aldaketa handiak ari dira gertatzen, duela urte batzuk Ekialdeko herri horiek independente izango zirenik inork ez zuen sinestu ere egingo. Itxaropena ezin galduko dugu. Nik pentsatzen dut gure semeak edo gure bilobak gu baino azkarragoak izango direla. Niretzat pozik handiena hori izango litzateke, ni aitondutik naiz bai, eta falta zaizkidan urte hauetan bakea iristen ikustea. Gure aita zenak ba al dakizu zer ilusio zeukan hil aurretik? Zarauzko udaletxean ikurrina ikustea. Bera hil eta hilabete baino lehenago nik jarri nuen.

Bakea iristea esan duzu, baina gatazka honek hori eta beste korapilo batzuk baditu. Zer da gatazka konpontzea?

Hori bakoitzak ikusten du bere erara. Ni independentista naiz, eta niretzat Euskal Herri aske bat izatea litzateke. PPko batentzat Euskal Herria Espainiaren barruan gelditzea, eta ETAK armak lagatzea. ETAKoei eman kafesnea zoparekin, "tori, eta orain armak laga itzazue". Hori denek badakigu ez dela posible, eta iruditzen bazaie polizialki konponduko dutela, jo eta denak garbitzen baldin badituzte eta aztarrenik gelditzen ez bada ere, hemen bizi garenok badakigu berriak aterako direla. Orduan, arazo politikoa konpontzeko aurrena arazo politikoa dagoela onartu egin behar du, PSOEkoak hasi dira, baina PPkoak ez. Gaixo zaudela ez baduzu onartzen gaixotasunaren aurkako erremediorik ez duzu hartuko eta pixkanaka garbitu egingo zara.

Zuk zure amets hori betetzeko zenbateraino emango zenuke?

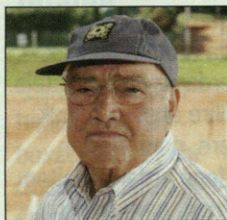
Ni independentista naiz baina ni ez naiz kapaz nire helburua aurrera ateratzearren inori minik egiteko. Helburua librea da, baina ez dut eskubiderik, helburu hori lortzearren inor hiltzeko, helburuak ez ditu bitartekoak justifikatzen. Nik konprenitzen dut pertsona batzuk helburu horiek lortzeko gogorkeria erabiltzea justua dela uste izatea, nahiz nik ez hala uste. Baina erakunde armatu batek ezin du esan: "Guk jarraituko dugu Euskal Herriaren borondatea errespetatu arte", bueno baina "hik ederki dakik herriaren gehiengoak hik armak uztea nahi duela, errespetatu ezak aurrena hik". Berak errespetatu ez, eta

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DENOI

Autobia, Udala,
herriaren jira,
bide oparo baten
mapa ageri da.
Gauza ugari bota
zaizu aurpegira,
baina jarrita pauso
guztiei begira
damutzeko moduko
zenbat ematen dira?

Aitor Mendiluze

Behetik hasia

"Teniseko pilota
biltzaile hasi
nintzen, zortzi
urterekin, korrika
sarean batera eta
bestera. Gero
golfean caddie, ni
baino poltsa
handiagoa
bizkarrean hartuta.
Aste Santutan
Getariara ere joaten
nintzen antxoari
burua kentzera, eta
amarekin merkatura
arraina saltzera ere
bai. Jarri ezazu
orain zortzi urteko
mutil koxkor bat
lanean, tratu txarrak
direla esango
dizute, baina etxean
denaren beharra
zegoen, eta beharra
dagoenean inori ez
zaio burutik
pasatzen zortzi
urteko mutila
pilotak biltzera
bidali, eta lanera
bidaltzen ari denik
ere".

besteek errespetatzeko eskatu? Hor
kontraesan ikaragarria bilatzen dut.

Eta zuk, frankismo garai gordinean hain abertzalea eta hain engaiatua izaki, klandestinitatean sartzerik ez zenuen pentsatu?

Klandestinitatea deitzen bazaio parrokiko dorretik bandera espainola kendu eta ikurrina jartzeari, horretan ibili nintzen ni, bestela ez. Eta nire karakterra ezagututa ni ere harritzen naiz nola ez nintzen aurrerago joan. Inguruak ere eragiten du horretan, eta nire koadrilan inor egokitu ez linea horretakoa, beraz ez nintzen klandestinitatean sartu. Segur aski inor ez zitzaidalako bila etorri.

Pentsatzen ez duena askotan esan behar izaten du politikoak?

Bai. Autobiaren aferan mila aldiz galdetu zidaten ea Eusko Jaurlaritzaren babes guztia neukan, lehendakariarena, eta nik beti baietz, baina ez zen egia, bederatzi hilabete horietan bakar-bakarrik egon ginen. Politikan alderdikeria asko dago. Alderdi denek esaten dute alderdiaren gainetik herriaren interesak jartzen dituztela, baina ez da egia. Politikan joko zikin asko dago.

Gezur asko esan dituzu?

Nik uste dut gezurrik ez dudala esan, gezurrik ez dut erabili, baina disimulua bai, horretan politiko denek egin behar izaten dugu zerbait. Politikan maltzurra izan behar da, eta nahiz eta konforme ez egon konforme zaudenaren papera egin behar duzu. Batzuk abilagoak dira besteak baino, hobeto disimulatzen dute, baina egia esan gehienetan igartzen zaie.

Zu txikiteo zalea omen zara oso. Politiko denak elkarrekin txikiteora aterako balira?

Igoal arazoa konpondu! Gu politikan hasi ginean, Zarautzen, jesukristoren eztabaidak edukiatik udaletxe barruan, bilera bukatu, eta elkarrekin baso erdi batzuk hartzera joaten ginen. Ikastolako bileretan ikasi nuen hori. Bilera egin ondoren baso erdi bat hartuaz bilerako hariarekin segitzen genuen askotan, eta baso erdi batzuen bueltan igoal konpondu. Sistema hori udaletxera eramanez genuen, baina gaur egun ez da hori posible, eta pena ematen dit. Kapaz izango bagina instituzioetan gauden jendea bileraren ondoren elkarrekin baso erdi batzuk hartzeko, edo noizean behin elkartean elkarrekin afaltzeko, horrek arazoa konpontzeko ere lagundu egingo luke. ■

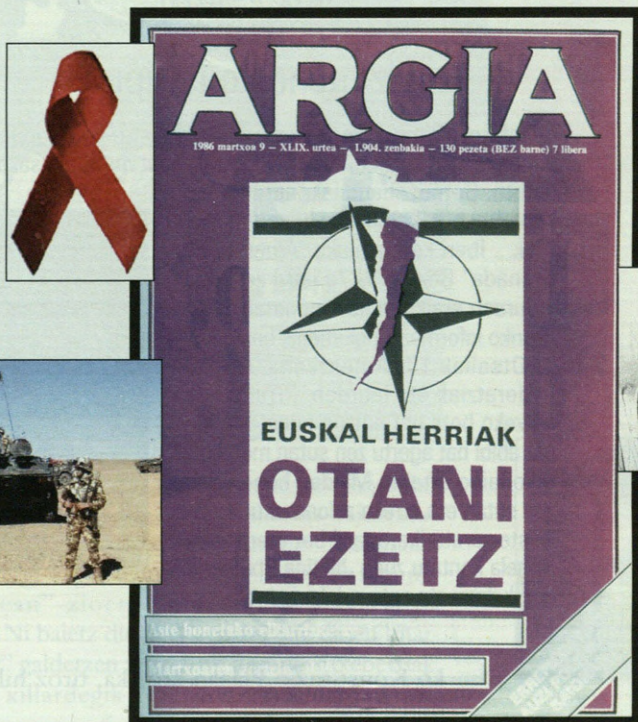
<http://www.argia.com> helbidean, elkarriketa osoa.

1985-1990

ARGIA

independentzia

► **Sarri sarri**

Sarrionandia eta Pikabeak kartzelatik ihes egin dute

► **Erreferenduma**

Euskal Herriak ezetz esan dio NATOri

► **HIESa**

Eritasun berria gure artera iritsi da

► **Negoziaketen porrota**

ETAk azken hilabetetako su-etena hautsi du

► **Berlingo harresia**

Alemaniarrek bereizten zituen hesia bota dute

Ihesa...

Zaila da 1985-1990 tarte horren balantzea baikortasunez egitea. Hildakoak alde guztietan. Oiz mendiko hegazkin istripuan, Afganistanen, Ordiziko ferian, euskal filmetan, Bartzelonako Hipercorren, Bidasoa ibaian, Aljerian, Madrilgo Alcala hotelean... eta HIESaren atzaparretan. Krisia ETBn, krisia eta eszisia EAJn eta krisia Seaskan Frantziako Gobernuak hitzartutakoa ➡

Babeslea: Gipuzkoako Foru Aldundia

euskaraz,
gero eta hurbilago!

Gipuzkoako Foru Aldundia

2005eko ekainaren 19a

ARGIA

17

...eta HIESa

→ ez zuelako betetzen. AEK eta ARGIA ere larri eta kexu, Jaurilaritzak eman beharrekoa –edo eskatutakoa behintzat– ematen ez zuelako. Negoziazio eskaerek ere ez zuten emaitzarik izan gatazkaren gordinean. Istorioak aldatzeko Atxagaren abilezia bagenu sikiera...

NAGORE IRAZUSTABARRENA

“ILUN, DENA EZ DA ILUN, begira ezazu leihotik...” zioen Atxagak *Antzinako bibotz* poeman. Hamarkadaren amaieran *Obabakoak* saritua argitaratu zuen idazlearen aholkua jarraituz, ARGIAren leihotik begira ipini gara eta... dena ilun. Edo ia dena behintzat.

Joseba Sarrionandiak eta Iñaki Pikabeak ere, ziegako ilunpean, leihotik begiratu zuten, eta kanpoan hobe leudekeela amestu. 1985eko San Fermin egunean, Imanol kantariaren kontzertuaren ondoren, bafleetan ezkatuta ihes egin zuten Martuteneko espetxetik. “Thesketa honek ametsak posible direla frogatu du” esango zuen gero Josu Landak, ihesarengatik espexeratua izan ondoren, berriro kalean.

Filmetan bezala

Errealitatetik ihesi zinemako fikziora jo zutenek, besteak beste, *Hamaseigarrenean aidanez*, *Zergatik Panpox*, *Ehun metro*, *Kalabaza tripon-tzia* edo 27 ordu ikusteko aukera izan zuten 80ko hamarkadaren erdialde horretan. Baina errealtatea ere ez zen pantaila handitik urrun. Gogoratu bestela *Ehun metroko* pasarte eza-guna: Patxi Bisquerten pertsonaia Donostia-

ARTXIBOTIK

Laura Mintegi
Argia, 1.050. zenbakia, 1985eko martxoak 3

Oiz mendiko istripua

Infernua deitu diote Oiz mendiari astearteko istripuaren ondoren. 148 lagun hilik hainbat eta hainbat metrotan sakabanatuta. Gorputz hautsiak, aurpegi eba-kiak, beso sakabanatuak, zango txiki-tuak... Iberi konpainiako “Alhambra de Granada” Boeing 727a jauzi zen. Bere inguruan eraiki da aste honetan Euskal Herriko informazio bolumenik handiena.

Otsailak 19. Asteazkena. Goizeko bederatzia eta laurden. “Trumoiaren antzeko hots bat entzun nuen. Begiratu eta abioi bat agertu zen sutan mendipun-tako laino artetik. Maldan behera jauzi zen sutan eta erreka zuloan izkutatu zen. Beste zarata ikaragarri bat atera zuen”. Honela kontatu zuen Justina Etxeberriak berak ikusi eta entzundakoa.

ko Konstituzio Plazan korrika, tiroz hiltzen duten arte.

Pelikula katastrofiko bat dirudi 1985eko otsailan Bizkaian gertatutakoak. Iberiako Boing 727 bat, antena bat jota Oiz mendiaren magalean jauzi zen, ia 150 hildako eraginez.

Nazioartetik, aldiz, film belikoen eszenak iritsi zitzaizkigun. 1986ko apirilaren 14an AEBetako VI Flota Libiara iritsi eta airez Tripoli eta Bengaziko hainbat puntu bonbardatu zituen.

Hilabete batzuk lehenago, Espainia NATOn sartu zen, sarrera erreferendumean bozkatu ondoren. Hego Euskal Herriko herritarrek ezetz esan zioten NATOri, baina alferrik.

Nazioartetik
gerra usaina iri-
tsi zen urteot-
tan. 1986ko
apirilean AEBek
Libia eraso
zuten. 1989an
sobietarrek
Afganistanetik
alde egin zuten,
baina horrek ez
zuen bakea
ekarri lurralde
horretara.

ARTXIBOTIK

Koldo Izaguirre

Argia, 1.078. zenbakia, 1985eko azaroak 3

Hiru poeta urkabeen: Sarrionandia

Ihes egin zuenean, komentaria ezagun batek esan zuen oso idazle saritua zela "ez preso zegoelako, ona zelako baizik". Ohituak gaude kartzelaratuak mutil onak eta jatorrak direla entzuten eta irakurtzen, udan aunitzek egin ohi du halako agiri publikorik bertako seme-alabengatik. Eta mutil kartzelaratuak mutil ona baldin bada, zergatik ez idazle ona idazle kartzelaratu?

Egia da, Sarrionandia idazle ona zen, hori bagenekien kartzelaratu baino lehen, prailea izan aurretik sukaldaria izana baitzen. Sarrionandiak ez zuen kartzelaren premia ona izateko.

Baina ona zen lehiaketetan parte hartu baino lehen ere. Haren ontasuna ez dute sariek egin (eta hori saritu gutxi esan lezake bere buruagatik). Eta iritzi finkaturiko idazlea izaki, berak ere bazekin hainbeste.

Zertarako konkursatzen ote zuen? Zergatik? Irabazteko, haren sariaren ondoan bigarren abizena azal zedin: preso en Puerto de Santa Maria, preso en Herrera de la Mancha. Eta bigarren abizen horrek preso guztien agiten zuen Sarrionandiaren saria. Voilà la différence.

(...) Komentaria harek uste ez bezala, Sarrionandia preso zegoelako zen saritua. Preso ez balitz egon, ez lieke aukera hori emango.

(...) Zenbait idazlek, gizartean daudelarik, ihes egiten dute. Bestek berriz kartzelan egon behar dute ihes egiten ausartzeko. Onak baitira.

dako saioek porrot egin dute beren lerro funtsezkoenetan, eta mujahidinek ere, barne zatiketarik direla medio, ez dute alternatiba baterakoirik erreusitu".

Zatiketak zatiketa, eskerrak Berlinen behintzat batuketaren aldeko apustua egin eta harresia bota zuten 89ko azaroan.

Alboan, Hama-seigarrenean aidanez Andu Lertxundiren nobelan oinarritutako filmaren errodaiea. Honen azpian, Saizarbitoriaren *Ehun metroren* bertsio zinematografikoaren unerik ezagunetakoak.

ARGIAk jasotako iritzietan, Mikel Bujandak "Euskal Herriaren territorialitatea baieztatu" zela esan zuen, Joxe Azurmendik "Mendebaldean ongi dago, baina gu gaizki gaude Mendebaldean" zioen, "noren lehendakaria da OTANi baietz dioena herriak ezetz dioen bitartean?" galdetzen zuen Jose Ramon Etxeberriak, eta Txillardegiak argi zuen "Politika bidezko bakarria separatismoa dela" frogatu zela.

Hamarkada amaitzeaz zela, 89ko neguan, sobietarrek Afganistan utzi zuten azkenean. Gaur ederki dakigu horrek ez ziola amaiera zoriontsurik ekarri Afganistani eta orduan ere Pablo Sastrek ez zuen horrelakorik aurreikusiten: "Hiriaren inguruan trumoi hodeiak metatzen ari dira eta Kabuldik mundu guztiko ordezkariak diplomatikoak ateratzen hasi dira bata bestearen ondotik. Ez zaio irtenbide garbirik ikusten dagoeneko milioia eta berrehun mila lagun hil dituen Afganistango gerrari. Botereak egoera nola-hala kontrolatzeko egin-

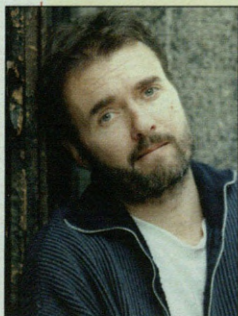
UZTAILEAN

Argia 2000. zenbakira HELDUKO DA

Maiatzetik uztailean, eta astez aste, Euskal Herriaren gertuko historia. 1960. urtetik hasita, protagonisten ahotsak, orduko eta oraingo iritziak, argazkiak...

2000
ARGIA
Independentzia

Pablo Sastre

ARGIAko
erredakzioko kide
izan zen 80ko
hamarkadan eta
nazioarteko sailean
aritu zen bereziki

Argia 1985-1990: euskal prentsaren obralekua

1985eko abenduan, Ametzagaña kalean, Kata ostatu legez kanpokotik minutu pare bateko bidean, inon diren abokaturik finenen ondoan, lokal biziki txukunean, baginen Argiaren inguruan, ni oroitzen: Joxemi, Jon, Pello, Iñaki, Josu, Joxemari... Osta eta Sime ere bai. Ordurako etorriak ziren, eta, luze joko luke zergatik esatea, niretzat izan zen sekulako alegantzia, Andoaingo lagun ero bi, Xabi eta Petri, Joxemari egoskorrekin batean, urte haietan gehien markatu nindutenak... Domaia izugarria, talde txikian neskarik ez zen! Geroxeago hasi zen astean behin uste dudanez Ixabel Urruñatik etortzen, orobat etortzen zen, bakana-

go igual, Orbaiztatik Kami, astean astean hain seguru ere Agus "eta bere fajadoreak"...

1989rako noski, tailer egitura ezin arraroagoko batera aldatuak ginen —beti Egia aldean, trenbidearen ondoan orain, kale-bizitzatik apartxeago, Antia eta Estrella tabernetatik ez urruti hala ere. Aurrekoek gain, orain baziren (nahi ditut, gogoan ditudanak bederen aipatu): Mikel, Joxan, Lorea, Manolo, Txumai, Eneko, Garbi, Maite, Olatz, Gorka, Pablo (ordenagailuetakoa)...

Argia une hartan, baldin aldizkari batetaz hala, norbait balitz gisa, mintzo badaiteke, makaltasun kroniko eta baitzepadako diru eskasia... eta handi nahi sekulakoen artean zebilen. Gauza asko ziren airean —niretzako, dena: taldea bera, komunikazioa ez baitzen beti errazki pasatzen; Iruñea, Gasteiz eta Bilboko taldeak... Denera baginen garai

hartarako (89, 90) berrogeita hamarren bat lagun astekariaren inguruan. Zeinek zein dedikazioz, ordea? —Dedikazioak: bilera inportante guztietan, amaiera aldera, ateratzen zen gai irrikatua. Larrun, Susa, zelan indartu? (gutxi batzuen kezka, beharbada). Noiz egingo lo? (non egina, beti izaten zen: ganbaran, bitarteko estaian, periodikuen artean...) Poliki-poliki, lehentxeago-geroxeago, han non-bait ezagutu genituen: Bart, Bult, Gosto, Txiki eta Xabier, Eñaut, Aitor, Miriam, Alberto, Taxi... Nire baitan, oraintxe oroitzen ez zaizkidanak ere.

Bagenekien zer nahi genuen: euskal prentsaren indartzea —nire baitan emeki-emeki euskarazko egunkariaren proiektuan konkretatzen joan zena... Eta, aldi berean, Joxemizarat esango nuke, itsu-mutsuan genbiltzala esan daiteke. Zergatik? Bo, ez ote edozein enpresatan jendea hala ibiltzen...? Bagenekien zein genituen egunean egunean egitekoak (ez ziren hala ere gutxi), eta bagenekien zein zen gure helburu handia. Tarteko guztiak: estrategia politikoak, azpiti-tiko kontaktuak..., niri bederen, galdu egiten zitzaizkidan. Asmo gaitza, makina gogorra...

Egin zen, ordea, egunerokoa. Pikabeak eta Sarrik Martutenetik alde egin eta guk, talde gisa, Mikel galtzearekin hasi zen aldia (85, uztaila), Egunkariaren reboluzioarekin amaitu zen —Irakeko gerraren berri hark eman zuen ya. Talde koxkor bat gelditu ginen astekarian: Petri, Garbiñe, Bartolo, Xabi (Letona), ni...

Bost urte haietan, Joxemi artzain abilaren ondoan, triunbirato bat ikusten dut nik, sentsibiltate oso desberdinak zituzten hiru lagun. Josu Landaz, Iñaki Uriaz eta Pello Zubiriaz ari naiz. Pentsaerak ere ez oso berdinarik? Pentsatzen dut hortik edo, holako zerbaitegatik eskainia izango didatela niri, erredakzioko mutil hari, urte haietako berri emateko langintza.

ARTXIBOTIK

Josu Landa

Argia, 1.064. zenbakia, 1985eko ekainak 16

Euskal Telebistaren krisia: tentsio zahar guztiak batera lehertu dira

Joan den hilaren 9tik aurrera eta larunbat eta igande guztiz greba bati ekin zioten ETBko langileek, gatazka sindikal zabal bat planteiatua gertatu delarik. Horrekin batera, Martin Ibarbia eta Joseba Olabarriren dimisioak eta Manu Aranburu eta Juan Garcíaren kaleratzeak, desorekazko egoera horretan areagotu baino ez du egin orain arte zegoen krisia. Krisi horretan, denetarik bildu da: inkompatibilitate pertsonalak (buru batzuren kasuan), erdara gehiago sartu nahi dutenen eraso (ETB barruan indarra batik bat administrazioan dutelarik), "Estudio Hamburg"en projektutik sortu diren desegokikuntzak nahiz lan-gatazkak (Langile Batzordeak Amatiño eta Areizagaren dimisio eskatzeraino), Arzallusen aldekoek aurrera eramanez zekaketen bagentza baten posibilitatea... guzti horrek sortu du krisia, batez ere elementu desberdin asko eta asko elkarren nahasian agertu direlako.

AIDSetik HIESera

Eta Hollywoodera joango bagina fribolitate apur baten bila? Han ere heriotza topatuko genuke, hori bai, soineko berriz jantzia. 1985eko urrian Rock Hudson hil zen izurri berriak jota eta oihartzunak arazoaren larritasunaz jabetzeko balio izan zuen. 1987aren hasieran "euskal gizartea esnatzen hasi da AIDSen erasoaren garrantziaz" zioen Pello Zubiriak. Bi hilabete beranduago, martxoan, ARGIAko titularrak HIESa zuen hizpide. Eritasuna gure artean ere bazen eta euskarazko izena behar zuen.

ETBn HIES esaten zioten, baina baita SIDA ere, 1986an erdarazko ETB-2 jarri baitzuten martxan, polemika eta guzti. Gainera Euskal Telebista alboko koadroan deskribatzen den krisitik zetorren. EAJ ere orduan zatitu zen eta Jaurilaritzari euskalgintzako hainbat elkarteren —besteak beste AEK eta ARGIAren— kexuak iritsi zitzaizkion, diru-laguntza murriztegatik haserre. Iparraldean ere ez zeuden gustura Pariseko Gobernuarekin, honek ez baitzuten Seaskarekin hitzartutakoak bete-

ARTXIBOTIK

Joxe Mollarri
Argia, 1.142. zenbakia, 1987ko martxoak 15

Birus hiltzailearen bila

HIES ez da "izurri" berri bat. HIES kutsatzeko bideak ondo zainduz gero biztanlegoaren parte murriz bat baino ez dago arriskuan gaitza harrapatzeko. Arrisku-dun talde horietan zenbait neurri hartzen baldin badira are eta zailagoa da HIES gizartean zabaltzea.

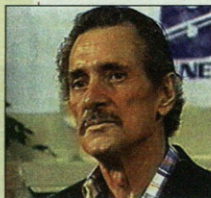
Gaitza berria bada ere, eta HIV birusa orain artean ezezaguna bazen ere, ezda inolaz ere izurria.

OMS (Osasunaren Munduko Erakundea) delakoak argitara eman duenez 38.000 HIESdun ezagutu dira munduan barrena. Horietatik 29.000 Estatu Batuetan eman dira Frantzia delarik bigarren agertzen dena 997 kasuekin. Estatu espainolean 201 kasu deklaratu dira.

Bada kontraesan bat OMS erakundeak emandako zifren eta Madrilgo egunkari ospetsu batek emandako beste batzuren artean. Egunkari honen arauera 250.000 lagun dira Afrikan dagoneko hil direnak HIES-en eraginez, 5 milioi afrikar HIESdun bezala aipatzen zituelarik.

1991. urterako HIES delakoak eragindako 270.000 lagun espero dira munduan barrena. Zifra handiak izanik ere begibistan dauzkagunak, bere testuingurua ulertu behar dira, sentsazionalismoan eta alarismoan erori gabe.

Berlingo
harresia bota
zuten 89ko
azaroan.

Rock Hudson-
en heriotzak
kontzientziak
astindu zituen,
HIESaren larri-
tasunaz.

tzen. Egoera larria zen Iparraldeko ikastoletan: "Sekula baino jende gehiago bildu zen Seaska-ko guraso, laguntzaile eta irakasleek egin asanbladara, laurhun eta gehiago jende -jaso zuen ARGIAko 1985eko kronika batek-. Horrek poztasunik ematen badu ere, egoeraren txarrak ez du lasaitasunerako ate askorik uzten. Arazoa larria da benetan, otsailean irakasleek ez dute jorنالیک jaso, ez bait dago dirurik".

Gatazka gordina eta negoziazioa

5 urte horietan, gatazka bere gordinenean zen: besteak beste, Mikel Zabalza hilik agertu zen atxilotua izan ondoren, Txomin Iturbe Aljerian hil zen, ETAk Yoyes hil zuen... Eta 1987ko uda

kulturagenda

Ekainaren 16tik 30era

Areto nagusia

Verne eta zinematografoa

Zine Zikloa

Ekainak 20. 18:00

Viaje a la luna.

Viaje al centro de la tierra.

Nemo kapitaina gogoratu. 19:30

Ekainak 22.

20.000 leguas de viaje submarino

Ekainak 23.

La isla misteriosa

Ekainak 24.

La liga de los hombres extraordinarios.

Ekainak 28. 18:00.

Miguel Strogoff, el correo de Zar.

Ekainak 29. 18:00.

Las tribulaciones de un chino en China.

Ekainak 30. 18:00.

La vuelta al mundo en 80 días.

Ganbara

Uztailaren 2ra arte

Alegiazko egiak

Julio Verne-ren inguruko
erakusketa.

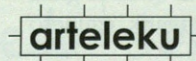
Erakusketaretoa

Maiatzaren 19tik

uztailaren 2ra

Artista Berrien

XLI Erakusketa

www.arteleku.net

Avid ikastaroak

Hobekuntza

Ekainak 13-14

Ordutegia:

10:00-14:00 / 16:00-20:00

Koordinazioa: Gabriel Corbella

Prezioa: 30 €.

Taldeak 6 lagunekoa gehienez.

Hitzaldia. Audiolab

Soinu laborategia

Ekainak 13. 19:00

Arnold Dreyblatt

Erakusketa. Serigrafia

Ekainak 30arte

Ikusgai gaude

Ordutegia: 8:00-20:45

Artistak: Karmele Salaberria,

Gonzalo Nicuesa, Nerea López,

María Irigoyen, Gisli Hafsteinsson,

Allende Arnaiz.

Copyleft III. Jardunaldiak

Ekainak 24-25-26

Gonbidatuak: Jimmy Wales,

Nacho Escolar, Miquel Vidal,

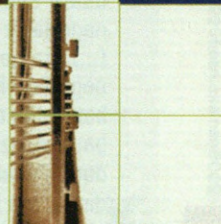
Aniceto López Pérez, Carlos Sánchez

Almeida, Mireia Garreta, Osoitz

Elkorobarrutia, Xabier Barandiaran,

Pedro Farré.

Sarrera libre.

ARTXIBOTIK

Joxemi Zumalaxe
Argia, 1270. zenbakia, 1989ko abenduak 3

Jaioko dira berriak

Jon, Josuren seme, agur:

Hildakoei idatzitako gutunak bizi garenok irakurtzen ditugu. Eta jaioko zaretenek ere ezingo dituzue, zuei bidalitakoak, berehalakoan irakurri. Lerro hauetara gerturatzen bahaiz ere, noizbait, denboraren distantziak, zail izango zaik hitz hauok bere neurrian dastatzea. Pentsa ezak orduan, lerrook ez hindutela hi helburu. Zendu zenari utzitako laztan bat, berari eman ezinean, hemen, lur honetan bizia emandako kimuari eskaintzea zela asmoa. Bizitza bait da ondare, eta heriotzeari —etsaiari— egindako engainu izkutu bat bezala jaioko haiz, Jon. Sumatua zuenaren aurrean, heriotzeari tranpa eginez, geroari utzitako hazia.

Hiri eta lagunoi hildakoaren itzala luzatzea dagokigu. Bizi adin gerora ere. Bizi erazi egin behar ditugu eta, gure hilak, etsaiaren ahaztearekin deman.

Elenaren sabela erditzeaz daukak, motel. Hire bizi nahia ez duk honez gero amaren larru ten-

katupean kabitzen. Atzo bertan, denon ezintasunaren erdian tinko, aspaldidanik hezitako adore harrigarria erakutsiz, erabaki irmoek dakarten indarrez zebilen hire ama. Hik betetako sabelak doluminak zurruputatuko begizuloekin egiten zuen kontraste. Laister irten beharko duk. Eta ea negarrak datozenerako prest hagoen.

Bartzelonako
Hiperorreko
leherketan 17
pertsonek hil ziren.

atarian, Hiperorreko leherketa: "Eztabaidatzeko ere handiegia izan da Bartzelonako sarraskia" zioen Iñaki Zubiondok sinatutako artikulua.

Negoiazioaren beharra gero eta ozenago entzuten zenean, 1988ko hastapenetan, "ETAK hartu du euskal politikako protagonismoa, bi hilabetetako tregoa eskainiz. Euskadiko politikagintza fase berri batean sartzen dela dirudi, eta zalantza guztien erdian perspektiba berriak zabaltzen dira". Apirilean ETAK RENFE-ren kontrako ekintza burutu zuen, su-etena hautsiz. Baina ETA ez zen izan su-etena hausten bakarra.

Josu Muguruza
azaroaren 20an
hil zuten, Santi
Brouard bezala.

Fatalitatea

1989ko azaroaren 12ko ARGIA-n, *Ni ez naiz Anotara joan* tituluko artikulua idatzi zuen Josu Muguruza HBko parlamentariak: "Beldur gara, bai, espetxeetan ditugun lagunengatik, egunero

ARTXIBOTIK

Joxe Azurmendi
Argia, 1.125. zenbakia, 1986ko azaroak 16

Indar armatu batekin ez da Parlamentuan negoziatzen

Beharrezkoa iruditzen zait negoziaketa egitea, erreinsertzioak benetan soluziorik emango ez dielako ihes egindako ehunka horiei (...) eta are gutxiago preso dagoen jendeari. Ez dut uste herri honek eskubidea daukanik, ezta gogoia ere, horiek zuloan uzteko. Madrilen oraindik gauza gehiagoren inguruan negoziatu beharra dago, esaterako Estatutua. Nahi adina goratzen dela ere, badirudi osatu edo bete egin beharko dela. Eta hori bera ere, badirudi negoziatuz egiten dela.

(...) Eta gero, esaten denean demokrazia batetan Parlamentuak negoziatu behar duela eta abar, nik uste dut hori "cantamañanas" bat izatea dela. Gobernu batek negoziatzen duenean indar armatu batekin, ez du egiten Parlamentuaren bidez. Eta gainera onartuta dago Parlamentutik aparte OTANekin ere paktu sekretuak egiten direla, eta horrek ez du esan nahi demokrazia ez dagoenik, baizik eta gauza horiek ere egin daitezkeela

jasaten dituzten erasoengatik, beldur naiz eni, eta ene lankideei hain maiz 'os vamos a matar, vascos hijos de puta marxistas' telefonoz eta postaz errepikatu digutenek ez ote diguten gaur gauean bertan tiro bat botako". Ez zen gau hartan bertan izan, 8 gau beranduago baizik. Azaroak 20 gero eta ilunagoan, Madrilgo Alcalá hotelean, tiroek Iñaki Esnaola lankidea zauritu zuten, eta Josu hil.

Baina "ilun, dena ez da ilun..." eta Bernardo Atxagak *Obabakoaren* Bagdad-eko morroiaren ipuin tradizionalaren bertsio berri bat egin zuen, amaiera fatalista aldatuz. "Gero hasten nauk pentsatzen fatalitate hori ez dudala bat ere maitatzen" esan zion Atxagak Iñaki Uriari 1988ko abuztuan. "Fatalitatea, hori zegok sartuta hezurretaraino. Ez bakarrik literaturan baizik eta bizitzan... Oso berandu ailegatu nauk ni honetara; ikustera bi Bagdad egon daitezkeela eta ez duela zertan bukaera horrek bakarria izan behar. Egon daitezkeela beste bukaera bat". ■

GORA PRO-ROBIS
Arisko Urmeneta

ANJEL BERROETAREN HILKETA,
(AUZOEN ARTEKO TIRABIRA)
NAFARROAKO FISKALTZAREN DRABERA;

HARA NON
ONARTZEN
DIGUTEN
GATAZKAREN
IZARRA
NAZIONALA ...

PALESTINAN,
TXETXENIAN
edo SAHARAN
BEZALAxe ...

IZAN ERE,
ZER MANIA DAUKATEN
AUZO BATZUEK,
BERTZERENETAN
SARTU, ETA
BERTAKO JENDEAK
AKABATZEKO!!!

KS

Iñaki Zubeldia

IDAZLEA

Mundu guztia liburuaren kontra

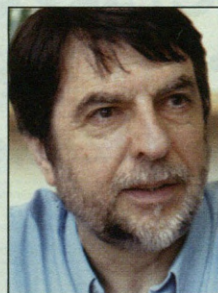
Hamurabiren kodea idatzi zenetik edo Egiptoko idazkera kuneiformea asmatu zenetik, pertsonak bere ideiak, jakinduria, legeak... idatziz transmititzeko joera izan du. Horrela iritsi zaizkigu Greziako eta Erromako klasi-
siko en obrak Erdi Aroko esku-idazleek kopiak atera eta beren biblioteketan gorde zituztelako. Antzinateko jakinduria, filosofia, literatura... dokumentu idatzien bidez iritsi zaigu. Idazkera ezagutu ez zutenen jakinduria ez da behar bezala iritsi guganaino eta betiko galduta geratu da historiaren zulo beltzean. Ahozko transmisioaren bitartez ipuinak, legendak, epopeia batzuk heldu zaizkigu belaunaldiz belaunaldi, baina ziur ezagutza asko galdu egin direla belaunaldi hilen memoria isilduan.

Liburuak monastegietako mon-
jeen eta garai hartako jakintsuen ondare ziren eta herri xeheari zail zitzaion jakinduria hura guztia esku-
ratzea. Geroago, liburuak sozializa-
tzen joan ziren eta eskola instituzio gisa sortu zenetik, liburuak herri xehearen eskuetara iritsi da.

Gaur egun, herri aurreratuetan behintzat, ia denok dugu liburuak eskuratzeko ahalmena. Sozialki ondo ikusita dago irakurtzea. Hori dela eta, jende askok esango dizu "bai, nik ere irakurtzen dut". Euskal Herrian ere hortxe dugu Durangoko Azoka.

Baina esan beharra dago liburuak beheranzko bidean doala. Jende gutxi ikusiko duzu liburutegietan hurbiltzen eta liburuak aukeratzen eta erosten. Eta nago irakurtzen are eta jende gutxiago ikusiko genukeela, irakurle isila ikusterik balego.

Baina bada beste arazo bat asko kezkatzen nauena. Irail oro errepikatzen den eslogan inozo bezain faltsua: "Testuliburuak garestiak dira. Liburuak doan behar dute izan." Eta hori horren lasai esaten duenak 1.500 edo 2.000 euro gastatu ditu oporretan. Urtean zehar markako zapatilak erosten, alternatzen, poteoan, juergan... auskalo zenbat gastatu duen. Eta 150 euro inguru kostatzen diren liburuak erosteko hainbeste negar eta kexu. Horrela ari direnek ba al dakite liburu

ALBERTO ELOSEGI

ru horien atzean profesional mordo bat dagoela gizarte honetako ume eta gazteen hezkuntzaz eta jakintzaz arduratzen dena eta ikasle horiek bihar pertsona jakintsu eta prestatuak izan daitezen material ahalik eta egokienak egiten aritzen direla. Ba al dakite liburu horietan guregana iritsi zaigun jakinduria dagoela dosifikatuta, gaurko ikasleek urte urte asimila dezaten eta biharko egunean probetxuzko hiritar jakintsu eta prestuak izan daitezen? Hainbeste panplina erabili behar al dugu dakin-
gun gastu bati aurre egiterakoan? Gin-tonikak, whiskiak, afariak, ospakizunak... txintik atera gabe ordaintzen ditugu eta liburuaren ordua iritsitakoan hainbeste komeria! Ez dugu kultura, jakinduria eta gure umeen prestakuntza behar bezala baloratzen.

Eta zer esango dizuet literaturaz? Nork irakurtzen du gaur egun literatura? Eta literatura euskaraz? Gutxi batzuek helduen literatura eta dezentek Haur eta Gazte Literatura. Baina hemen ere baditugu batzuk -ez denak, zorionez- liburuaren zeharkako etsai direnak. Alde positiboan azaldu nahi dut hainbat eskolatan egiten den lan bikaina umeengan irakurzaletasuna sortzeko asmoz. Irakasle askok badaki zein garrantzitsua den umei ipuinaren eta istorioen magia txiki-
txikitatik kutsatzea, eta ahalegin berezia egiten dute umeek eskolan material interesgarria eduki dezaten. Horrez gain urtean behin edo bi aldiz gutxienez liburu bat erosarazten diete, irakurri eta euren apaletan gorde dezaten. Eta, gainera, idazlea eskolara joaten bada umeekin solasaldi bat izatera, are eta motibagarriago ikasleentzat.

Baina bada irakasleen artean beste multzo bat liburuak erostearen aurka azaltzen direnak. Arrazoiak: liburuak garesti direla eta etxekoei nola eginaraziko dien horrelako gastu extra bat (!) Gastu extra 6 edo 7 euro? Zapatila markakoetan edo litxarkerietan hainbeste gastatzen dutenei 6 euro gastaraztea horrenbesteko delitua ote da ba? Hauxe da mundu aldrebesa! Ikasleen kulturaz, irakurzaletasunaz, arduratu behar duena oztopoa jartzen 6 euro mixerablen aitzakian. Hamaika ikusteko jaioak gara! ■

Alde positiboan azaldu nahi dut
hainbat eskolatan egiten den lan
bikaina umeengan
irakurzaletasuna sortzeko asmoz.
Irakasle askok badaki zein
garrantzitsua den umei ipuinaren
eta istorioen magia txiki-txikitatik
kutsatzea, eta ahalegin berezia
egiten dute umeek eskolan
material interesgarria
eduki dezaten

Mikel Basabe

ARALARREKO KOORDINATZAILEORDEA

Ekialdetik mendebaldera, iparra galdu

Indarrez sartu da gure agendan, berriro ere, Mendebaldeko Sahara. Sahararren zoritxarrerako: agendan badaude, oraindino arazo bat dutelako da. Haien kasuan, Espainiak muzin egin dio duen erantzukizuna betetzeari: potentzia koloniala izan zen, baina deskolonizazio-prozesua egin beharrean, ihes egin zuen, sahararrak marokoar eta mauritaniarren menpe utzirik.

Beharbada ez daki Espainiak deskolonizazio-prozesuak zelan egiten diren. Beharbada, ez da egia indarraren bitartez ezer lortzerik ez dagoela. Beharbada, interes politikoak justiziaren aurretik jartzen dituzte Espainiako gobernu guztiek. Beharbada... Portugaleira begiratu beharko lukete, potentzia koloniala izatea duintasunarekin uztar daitekeela ikusteko: Ekialdeko Timor ez da Mendebaldeko Sahara, eta Espainia ez da Portugal. Baina justiziak bietan berdina izan beharko luke. Edo hiru-eretan, Euskal Herria ere sartzen badugu tartean.

Azken finean, horixe da hemen ere noizbait lortu gura genukeena: geure etorkizuna geure kabuz erabaki ahal izatea –geure buruari jarritako muga barik: esate baterako, estatu asoziatu izango garela aldeztu aurretik zehaztu barik–. Horretarako, guztion arteko elkarbizitza bultzatzea komeni da: herri honetan iritzi politiko askotako jendea bizi da, eta inor ez dago sobera. Alde batera utzi beharko dugu, beraz, bakoitzaren sentimendu nazionala irain moduan erabiltzea –esate baterako, inor espainol deitzea, ez azalpen huts lege, baizik eta erdeinuz–. Norbaitek aspaldi samar –zer ez da gertatu herri honetan, azkeneko urte erdian!– esan zuen lege, hizkuntza desarmatu beharra dago. Hizkuntza ere bai, alegia. Lastima esanetik izanera doan tartea oraindino ere handia, handiegia izatea.

Hizkuntza desarmatu ondoren, pentsatzekoa da hizkera berria guztion arteko adostasuna topatzeko erabiliko dela: inor ez da egia

INGO AZKONA

osoaren jabe –horretaz ere konturatu al gara?– eta guztion arteko elkarbizitza dugu-nez helburu, berba egin beharko dugu: elkarri berba egin barik, nekez ailegatuko gara hitzarmenetara. Berba eginik ere, gaitza da aurretik dagoen lana. Horregatik, lehenago helburu txikiagoak ipini beharko genituzke, berotze-eraketak edo. Ez legoke txarto. Egia esan, orain arte ere izan dugu aukeraren bat edo beste –niri azkeneko hileko bi datozkit gogorra, biak ere Gasteizko Legebiltzarrekoak–, baina ez dugu batere ahaleginik egin. Sinetsita gaude konponbidearen, akordioaren eta normalizazioaren legealdia haxe dena, baina, hain hasi da azkar, ezen ezin izan dugu mezu hori guztiz barneratu. Horregatik, gurago izan dugu orain arte lege jarraitu, betiko

inertzia zaharrekin, ondokoari zerbait esateko hedabideak erabiliz. Eta zenbait kasutan, ondokoak zer dioen entzun gura izan barik. Alferrik esan dugu guk, behin eta berriro, baliabideak bigarren mailakoak direla guretzat, funtsezkoa dela batzorde guztietan eta bozeramaleen batzordean ordezkaturik izatea eta osoko bilkuretan berba egiteko nahikoa denbora izatea –taldeei buruzko eztabaida zaharkituari buruz ari naiz, bai–. Gidoia nonbait idatzi da, eta gidoi horri estu jarraitu zaio. Alferrik egin ditugu gonbite zehatzak: "Hi, gure eskakizunari buruzko zehaztasunak gura baditun, azalduko dizkinagu".

Espero dut normalizazio politikoak orain arteko lanek baino aukera gehiago izatea. Espero dut inork ez jartzea ezin araudi demokraziak eta bakeak eskatzen dituen urratsen gainetik, lehenengo eskubideak baitatoz, eta gero araudiak. Espero dut normalizazio bidean inork tentaziorik ez izatea, legebiltzarrean hartzen

diren erabakiak Espainiako justiziaren aurrea eroateko: ez litzateke nortzekoa Eusko Legebiltzarrearen autonomiaren gainetik Espainiako justizia jartzea. Espero dut guztiok jakitea herri honen onerako lan egiteko nortzuekin konta daitekeen. Espero dut orain arte lege ez jardutea. ■

Sinetsita gaude konponbidearen,
akordioaren eta normalizazioaren legealdia
haxe dena, baina, hain hasi da azkar,
ezen ezin izan dugu mezu hori guztiz
barneratu. Horregatik, gurago izan dugu
orain arte lege jarraitu, betiko inertzia
zaharrekin, ondokoari zerbait esateko
hedabideak erabiliz.

Eta zenbait kasutan, ondokoak zer
dioen entzun gura izan barik. Alferrik
esan dugu guk, behin eta berriro,
baliabideak bigarren
mailakoak direla guretzat

Elixabete Garmendia

KAZETARIA

Itxurak eta etxurak

Azkenaldian kezkatuta nabil emakumezkoen irudiarekin. Sarritan izaten dut hizpide ingurukoekin. Inguruko emakumeekin, dena esateko. Lagun batek dio berak zahartzarorako zein irudi aukeratu jakin nahi lukeela. Eredu faltaz kezkatzen da. Lagun hori pertsonaia publikoa da, hedabideetan azaltzen denetakoa, eta eredu faltaz ari denean, ez aitortu arren, irudi publikoa dauka buruan.

Tinterik gabeko nire ile urdinak eman zion aitzakia honetaz jarduteko. Ez da bakarra. Ilea bere horretan uzteko erabakiak beste askori jarri die hizpidea. Erreakzioak bi muturreta-koak dira: batzuk ile zuriaren *fan* bihurtzen dira, eta beste batzuk berriz behin eta berriz aholkatzen dizute adinaren aitorpen horri muzin egiteko.

Bi jarreraren arteko lerroa tinkoa da oso, inor gutxi geratzen da indiferentzian edo erdibidean. Eta hala ere, ezinezkoa da bando batera eta bestera lerratzen direnen tipologia zehaztea. Azkar esanda, ezin daiteke pentsa ile zuriaren kontrakoek *Barbieren* irudia dutenik eredutzat, edo, alderantziz, ile zuriaren aldekoek itxurari paso egiten diotenik. Norbaiti aditu diot, hori bai, norberaren ile zuriak adinkide tintatuak moles-tatu egiten ote dituen, ebidentzian jarriko balitu bezala.

Irudia, ez da ordea, ilajera mugatzen. Hor sartzen dira jantzia, ibilera, jarrera, hizkera eta keinuak –gorputzaren hizkuntza mutua– osotasunean. Nire laguna, eredu faltaz kezkatzen denean, esparru honetan dabil. Kontua ez da

ALBERTO ELOSEGI

bakarrrik takoi fineko zapata torturatzaileei alternatiba bilatzea, jendaurrean azaldu, mugitu, egon, jardun eta adierazten asmatzea baizik.

Emakumezkoa espazio publikoan tokia irabazten doan eran, erronka modura ageri da irudiaren kontu hori. Gurean, bertsolaritzaren munduan aztertu izan da zerbait. Hasi ahotsaren tesituratik eta mikrofono aurrean jartzeko posturaraino. Sinbolikoa ere gertatzen da plaza –zentzurik zabalenean– joka-leku duen arlo horretan sortu izana hausnarketa.

Baina susmoa daukat hurrengo urteotan Gasteizko Legebiltzarrean egingo dela, ezarian ezarian, gaur eta hemengo emakumearen irudi publikoa finkatzeko bide dezente. Diputatuen erdia gehi bat, presidentea barne, andrazkoak izateak berekin ekarriko du emakumezkoen ahots eta esapideak, jarrera eta itxura askotari-koak ohiko bihurtzea. Ikuslea familiarizatu egingo da aniztasun horretara; aktoreek beren tokia eta neurria aurkitu eta beldur eszenikoa gaudituko dute.

Ez gara hutsetik abiatzen. Hor daude lehen-dik hainbat alkate, sailburu banaka batzuk eta alderdietako ordezkari zenbait. Politikatik at, irakasleak dauzkate batez ere buruan, horien lana ere jendaurrekoa baita. Gogora datorkit nola orain urte batzuk "andereño estiloa" deitzen zitzaien ile motzak, hizketa ondo ebakiak eta autoritate apur batek marrazten zuten emakume klaseari. Karikaturatik hurbil, mesprezu tanta batzuekin botatzen zen "andereño estiloa" rena. Karikatura horrek, dena den, zera adierazten zuen, nortasun nabarmeneko profe-

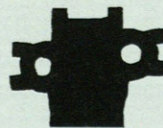

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Irudia dela-eta emakumezkook jasaten
dugun presio ikaragarria jakinekoa
da. Presioa agerikoa denean,
gaitzerdi, errebeldia pizten baitu;
okerragoa da presio sotil eta isila,
oharkabeen barneratu eta
autoestimari zuloak egiten dizkion hori

sional mota berri bat sortua zela gure gizartean.
Karikatidak, ez dauka zertan txarra izanik.
Begiratu bestela Canal Pluseko Guñolean
Espainiako Gobernuari emakume ministroei.

Irristada galanta egin zuten
izendatu berri hartan

*Voguer*ako posatu zute-
nean. Irudi aholkula-
ria etsaiak jarritakoa
behar zuen izan.
Geroztik, eta urtebe-
te honetan, beren
benetako irudia beste
bat dela erakusten
dute behin eta berriz.
Baita karikaturetan ere.

Irudia dela-eta ema-
kumezkook jasaten
dugun presio ikaraga-
rria jakinekoa da. Pre-
sioa agerikoa denean,
gaitzerdi, errebeldia
pizten baitu; okerragoa
da presio sotil eta isila,
oharkabeen barneratu
eta autoestimari zuloak
egiten dizkion hori.

Nik uste oso sana da
dela itxurari buruz
hitz egitea. Ere-
duak bilatzea, ezta-
baidatzea, auzitan
jartzea... Ereduak, plu-
ralean, kanon bakar eta
unidimentsionaletik urruti.
Ile zuri nahiz tintatuekin,
soprano ahotsaz edo kontral-
toarenaz, itxura eta (h)etxura
guztiak eroso sentitzeko
moduan eta... behingoz hizpi-
dea agortuta. ■

Joxerra Garzia

Euro plasta

Anjel Lertxundi ARGIAkide txit argiak eta Juan gure
anaia txit analitikoak behin eta berriz ohartarazi
arren, ezin diot neure neurari neuririk hartu. Bakoi-
tza bere zoroak bizi omen du, eta nirea, antza, hitz-
jokoena —edo hitz-jolasena— izan.

Europaren definizio moduko bat ere halaxe idatzi eta argitara-
tu nuen, aspaldi handi samarrean, gaiaren sakoneko uretan mur-
giltzeko batere asmorik gabe, ur axalean plisti-plasta ari nintzela-
koan. Europa: euroari pa, euroari emandako muxu.

Baina, ikusiak ikusita, esan behar diet anaiari eta osabatzakoa-
ri, ala Tutatis, batzuetan ez dagoela hain garbi azalaren eta
mamiaren arteko muga, azala mami gogortua baino ez dela, eta
gogortu gabeko azala mami.

Egunotan euro-bazterrak aztoratu duten Frantzia eta Herbe-
hereetako erreferendumak direla-eta etorri zait hori guztia gogo-
ra. Ezin nik esan ezezkola ona ala txarra den. Dakidana da nik
hitz-jolasak egiten ditudan bezalaxe ematen duela jendeak bozka,
nola Herbeheretan ala Hergoienetan, axaleko uretan plisti-plasta
eginez. ■

Joxe Mari Ostolaza

Oso-osoak

Ez bagina legez tratatzen gaituztenaren sentimen-
dua, eguneroko *bageta* bezain ohikoa dut. Hau idaz-
ten ari naizenekoan, Unai Romanorenaz gosaldut
etxeko hedabideei esker, zeren auzokoetan ez
zegoen horren arrastorik. Autokolpatzearenaz
jarraitze hori, iraina dut. Unai erakusten duen *piura*
tortura ondoko argazkian, propio nonbaitetik bildutako beste
norbaitena duela argumentatu izan balute, tira, sinetsiko
nukkeen beharbada, baina komisaldegian berak bere buruari
emandako tratua ondoz dela sinetsarazi nahi izatea, irain-
garria zait. Zeren bera den bezalakoa ikusita, bere inguruan
torturarik ezagutu ez duenak nekez sinets dezake argazkiarena
bera denik. Ez da posible esango du. Baina hori posible egin
lezakeena tortura dela, nire inguruko askok bezala nik jakin
badakit. Gordin ostiatutako jendea dezente ikusi izan dut,
bereziki gogoan ditut gure auzoko boxealari pare bat begi itxi-
tan besoak trinketeko pilotarien antzera ibiltzen zituztenak, har
eta har ehun duroren truk, konbateak Antiguako Gurutze
Gorrian bukatzen zituztenak. Eta hala ere, Unai ez bezala
biharamunean lagunek ezagutzeko moduan uzten zituzten.
Euskaldunak torturatzen dituztela ezkutatzeko industria mun-
tatu dute. Eta euren bakeak ez du desmuntatuko. ■

Agenda 22

Andoni Egaña

BERTSOLARIA

Autentikoa

Orexara, txikienera, handiak egitera joango ginela aginduz amaitu nuen aurreko saioa. Langileen egunarekin, alfer famako bertsolariok gurea ematen saiatu ginen. Xabier Amuriza gustura dagoelarik, oso da Amuriza. Eta Orexan gustura sumatu genuen. Aski izan zuen oroitzapen bat. Bakarra. Orexan egin ei zuen, duela hogeita bederatzirte edo, kartzelatik irten ondoreneko lehen gau-pasa. Iragana, besterik balirudike ere, ez da itzain txarra. Etorkizunak baino gehiago akuilatzen gaitu batzuetan. Gaztako bertso-gosez aritu zen Xabier. Egiazko esango nuke. Benetako. Baina zinez, "autentiko" hitzari ez diot pareko egokirik aurkitzen.

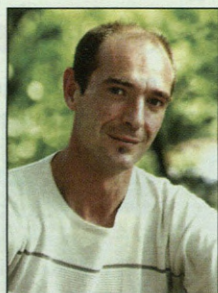
Bota txarrak

Barakaldo gure egiazko bertso-leku ez ote zen ere galdetu nion nire buruari apirileko agendan. Ez dakit... Baina Gipuzkoako ohiko bertso-leku batean hartu nuen *nokieroko* galanta iritsi bezain azkar. Antolatzailea hurbildu zitzaigun ongi-etorria ematera. Ohiko hitzei erantsi zien bera ez zela

oso-oso bertsozalea. "Hona hemen beste bat telebistako hizkuntz-moduak kutsatua! Oso bati beste osoa erantsi gabe ez duk inor konforme geratzen!" pentsatu nuen. "Denek ez daukate izan beharrik" erantzun nion. Ondorenekoa argiagoa izan zen ordea: "Hemen jendeak ez dik nahi bertso onik. Berde batzuk bota...". Tentazioa ez zenez pizgarria, saioa tamaina tamainakoa egin genuen: puzgarria. Bertsolari adineko hark behin eman zidan aholkua gogoan nuela ekin nion lanari. "Gaur hemen gerta litekeen onena da, bertso onik gastatu gabe etxeratzea".

Txisteen egia

Ona eta txarra zer den oso da eztabaidagarri. Batentzat ona izan daiteke bestearentzat txar. Are gehiago bertsoei edo poemei

DANI BLANCO

Bertsolari adineko

hark behin eman

zidan aholkua gogoan

nuela ekin nion

lanari. 'Gaur hemen

gerta daitekeen onena

da, bertso onik bota

gabe etxeratzea'

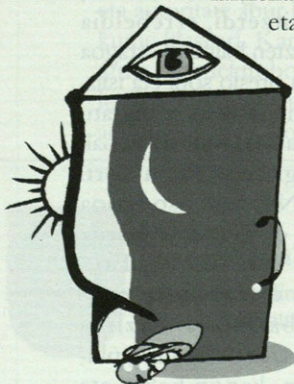
dagokionez. Txistek hobeak dira bakoitzak langa non eta zeri jartzen dion neurtzeko. Aste honetan erabaki dut zein den niri atsegin zaidan txistekerakoa. GILaren zahar bat da, bizi zela kontatzen zuena, alegia. "Gaurko gizartean ez dabil indarkeria besterik. Indarkeria hemen, indarkeria han... Lehengoan, urrutira gabe, emaztea eta biok zinemara joan ginen. Hango tiroak eta hango borrokaldiak. Hamazazpi hildako, ehunka zauritu... Zinematik irteeran horixe ari nintzaion kontatzen emazteari. Indarkeriak ito behar gaituela. Eta halako batean, non ikusten ditudan hiru gizonkote mardul zirti-zarta gizagaixo txiki bat egurtzen. Zalantzan egon nintzen tartean sartu edo ez sartu. Andreari esan nion, ez dakit sartu edo ez sartu. Azkenean sartu nintzen. Eta ez dakizue ze pasada eman genion koittaduari lauon artean".

Barka, San Isidro!

Tradizioa eta sormenaren arteko oreka da bertsogintzaren oinarri. Herrietako jaien azkenaldiko joerak tartean harrapatu gaitu ordea. Apenas inork egiten duen festa egun-argiz, gauekoa egin badu. Eta egun-argiz festa egiten dutenak ez dira gauekora geratzen. Bertsolariorik ordea, bietan egotea eskatzen zaigu, eta bietan gorde nahi genuke tokia. Mezetakoa da, argi aitortuta, arazorik larriena. Gauez jaialdiren bat izan

eta hurrengo goizean mezetara joateko eskatzen dute oraindik ere antolatzaileek. Ezezkoa borobil ematea ez da bidezko, nahiz osasungarri izan daitekeen. Xebastian eta biok asmatu dugu orekari eusteko modua. Biok, erdi-alferrik, goizean goiz joan ordez, txandaka joaten gara meze-

tarako deitzen digutelarik. Lazkaora ni eta hi etor hadi patxadan eguerdirako, eta Astigarragara hi joan eta ni meza-ondorenerako azalduko nauk. Ez da xixtema txarra. Antolatzaileek ulertu dute. Eta Jainkoak, oraindik behintzat, ez digu desadostasunik azaldu.

irudiak:

Antton Olariaga

EITB... Zuzenean!

Joan deneko hamabi-hamairu urtetan egin gabe zeuden, eta Deustuko Unibertsitatearen Donostiako egoitzan ere egin dugu bertso-saioa. Niretzat, EUTGn. Ikasketak han burutu nituen hiru urtez, eta hara bidean trebatu nintzen bertsotan, *Guipuzcoana* edo *Pesako* autobusen leihotik begira jarri eta burua beste edonon. Baina hori Amurizaren Oresako gau-pasa bezain zaharra da ia. Saioa girotze aldera edo, antolatzaile-taldekoek ikasleei galdera egin omen zieten aldezturik: "Zuetariko zenbatek entzun izan du bertsolaririk zuzenean?" Laurogeitik bostek. Harrigarri gerta daiteke lehen kolpera. Baina pentsatzen jarrita, galdera horretan hitz-giltzarria ez da "bertsolari", "zuzenean" baizik. Beraz, arazoa dirudiena baino larriagoa da. Arrazoa du mundua jada ez dela borobila zioenak. Errektangularra da bai, eta telebista-pantailaren neurrikoa.

Makatza

Agendak toki bitxietara eramane nau maiatzean. Etiket bertan, bertso bat eskaini nion Joxe Anjel Iribarri. Gipuzkoako Foru Ahaldundiak onspen-ekitaldi bat egin zion, duela hogeita-

bost urte bere omenaldian jasotako sosal euskarazko kirol-hiztegia burutzeko eman zituelako. Bertsotara joan nintzen ni, baina bidean etorri zitzaidan gogora, neuk ere izan nuela parte apal bat UZEIren eskutik kirola euskalduntzeko ahalagin hartan. Denok dugu gogoan Tejero Kongresuan sartu

zuzenean non geunden eta zertan ari ginen. Edo Felix hil zela jakin genuenean. Eta Zamorak Gijonen gola sartu zuenean... Ni, Zamoraren hartan, irratiko berriak ezin jasanda, izotz-hockeyari buruzko terminologia itzultzen ari nintzen. Ze hotzikara sortzen duen! Hockeyaz ez nekien deus. Eta izotza, gin-tonik edalontzietan baino ez nuen ikusi sekula. Eta hala ere, ari nintzen ba ni, euskarari mesede egiten niolakoan!

Bi seme eta bi aita: hiru

Araotzen ere izan gara, hiru hilabetea bigarren aldiz. Benito Barrenari, auzoko bertosustatzaileari omenaldia eskaini zioten lagunek. Eta hiru Lizasotar elkartu ziren kanturako. Joxe, seme Xebastian eta honen seme Beñat. Bertsogintza izango da seguraski ekimen mota bakarretakoa, hiru belau-nalditakoak parez pare eta aldi berean aritzea ahalbidetzen duena. Maila eman zuten; hunkigarria izan zen; egun bete-betea. Gainera, euri-langarrak jo gintuen iluntze aldera. Eta paraje batzuk badira, esaterako Arantzazu edo Araotz, langarrak jo eta arretzean, edertu egiten direnak. ■

«Zuetariko zenbatek entzun izan du bertsolaririk zuzenean?»

Laurogeitik bostek. Harrigarri gerta daiteke lehen kolpera. Baina pentsatzen jarrita, galdera horretan hitz-giltzarria ez da 'bertsolari' 'zuzenean' baizik

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

Koldo Aldalur

KAZETARIA

Itxura

DANI BLANCO

Jon Mirandek bere haur besoetakoa zuen bezala, badut neuk ere liburu bat neure besoetakoa: Jose Luis Iriarteren *Gure erri-joku nagusiak*. Lehengo kontu zaharrei begira, apustu giro hura datorkit gogora: Santageda eta Atxumarria, Keixeta, Luxia, Arria zaharra, Polipaso, Korta, Garziarena, Latasa... Eta nola ez, Agerre, Arteondo, Garatxabal, Errekartetxo, Aretxa... Dozenaka kirolari bikain, *itxuraz*. Aiako txikia, Arruizkoa, Aizarnakoa, Aldaz. Karga-altxatzen, korrika, segan, aizkoran eta apustuak prestatzen.

Garai hartako markei begiratuta, agian erreferentzia gal daiteke, lehengoa eta oraingoa bi garai erabat ezberdinak direlako. Ez zen erraza izango harriari heltzea edo kortea nola eman erabakitzea barrena hutsik zela. Eta are zailagoa hilabetetan haragia besterik apenas janda!

Bestalde, odola sutan jarri ohi zait lehengo herri-kirolzalea hurbildu ohi zaidanean esatera gaur egungoek batere ez dutela egiten, antzinako denak oso onak zirela, eta horrelako ergelkeriak. Kazetaritzan eta herri-kirol munduan ibiltzearen zerga, itxuraz.

Eta hain gustuko dudan liburu zaharrari begira, Azpeitiko eta Tolosa-ko zezen-plazak azaltzen dira gehienetan. Leporaino beteta. Eta datu artean hamaika komentario galdu direla iruditzen zait. Izan ere, apustua urrutiko kontua izaten zen dirua mahai gainean jartzen zenean, eta ondorioz, baserri giroan nahiz fabrikari lana egiten zuenak denbora lapurtzen zion beharrari pentsatuz "hau abilagoa da eta bestea indartsuagoa. Egur xamurrak ala gogorrak eramango dituzte? Tongorik izango ote da? Baba beltza egunean hirutan jan beharko luke ala birekin aski ote da? Lehen ere apustua galduta pinudia erosi zuen horrek." Detailenak zaindu behar, itxuraz.

Eta horretan ari naizela telefonoak jo du. Herri-kirolzale gazte bat, Olasagasti eta Erasunen arteko apustuari buruz galdezka. Uztailaren 17an, hogeikana-erdiko aizkora lana eta bi ordu bete arte segan. Eta bi munduak buruan bueltaka dabilzikidala, gauzak erabat ez direla aldatu otu zait. Agian oraingoak argiagoak dira, baina apustuari *hartzidura* falta zaio. Heldu ziren akordiora, mahai gainean diruak azaldu ziren, eta, hala ere, soroetan eta fabriketan apenas entzuten den urteko apustu handienari buruz komentariorik. Epel

dabiltza eta euren apustua saltzea kostako zaie. Erasunek ez du maila onik eman aspaldi honetan aizkoran jende aurrera irten duenean, eta ikaragarri egin beharko du enbor gainetik jaitzikoan, itxuraz galduko duen denbora erreku-peratzeko. Olasagastik aise hartu zuen mendean Azurmendi aurreko apustuan. Errazegi, itxuraz. Eta Urrezko aizkoraren final-aurrekoan Nazabalek mendean bazuen ere, dotore prestatuta dagoela ematen du.

Eta faborito garbia duen apustua berotzeko, hona proposamen batzuk: faborito denak esan dezala ez dabilela gustura entrenamenduetan, nekatuta edo. Faborito ez denak, edo bere ingurukoren batek, hitz egin dezala kazetariekin lau haizetara zabalduz mutila indartsu dagoela eta nahiago zuela 12.000 euro jokatu beharrean hiru aldiz gehiago jokatu izan balu. Azken orduko katarroak ez baztertu, eta orain hamaika urte protagonista beraiek egindakoa gogoratuz, errebantxa hitz magikoa hizki handitan jarri. Itxuraz, dena beharko baitute ikusleak biltzeko.

Eta arestian nioen itxura, estetika ez dela aldatu, egungo kirola saltzeko eiteari ez diotelako kasu handirik egiten. Gaur komunikabideen bultzakadarik gabe ez dago kirol ikuskizunik. Sarreretako dirua da, itxuraz, helburu bakarra. Lehia telebistaz ematea eta sosak biltzeko beste bide batzuk bilatzea, ezinezkoa. Bertan, enborretan edo zelai bazterretan iragarkiak jartzea, zaila, eta gainontzeko publizitate salmentak, fikzioa. Ondorioz, txapeldun mordoa begira eta gazte bakar batzuk besterik ez belardi bazterretan. Zakarra dutenak. Gainontzeko askok gustura ikusiko lukete apustua bertatik, baina bizia garesti dago gauzez eta egunez ibiltzeaz gain sarrera hogei-ta hamar eurotik gora ordaintzeko.

Irujo eta Olaizolaren arteko finalean esate baterako, kolore gorria eta urdina nagusi pilotaleku berdean, dozena erdi kamaratik gora zuzenerako bakarrik, irudiak Europa guztira zabalduz bat-batean eta egun batzuk geroago Ipar Amerikara, hormak iragarkiz beteak, baliabide tekniko ugari kirola ikuskizun eta entzunkizun izan dadin... Etxean milaka lagun nafarren arteko jokoari begira. Etorkizuna.

Liburuko argazki horituak alde batean eta gainean dugun aizkol apustua bestetik. Denbora gelditu egin da itxuraz. ■

Gaur komunikabideen bultzakadarik

gabe ez dago kirol ikuskizunik.

Sarreretako dirua da, itxuraz,

helburu bakarra

Bertsolaritza
Euskal Herriko
Eskolarteko Txapelketa
badator

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Osasuna
Ondo gosaltzeko
gomendioak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Antzerkiola Imaginarioa Garaileen agurra

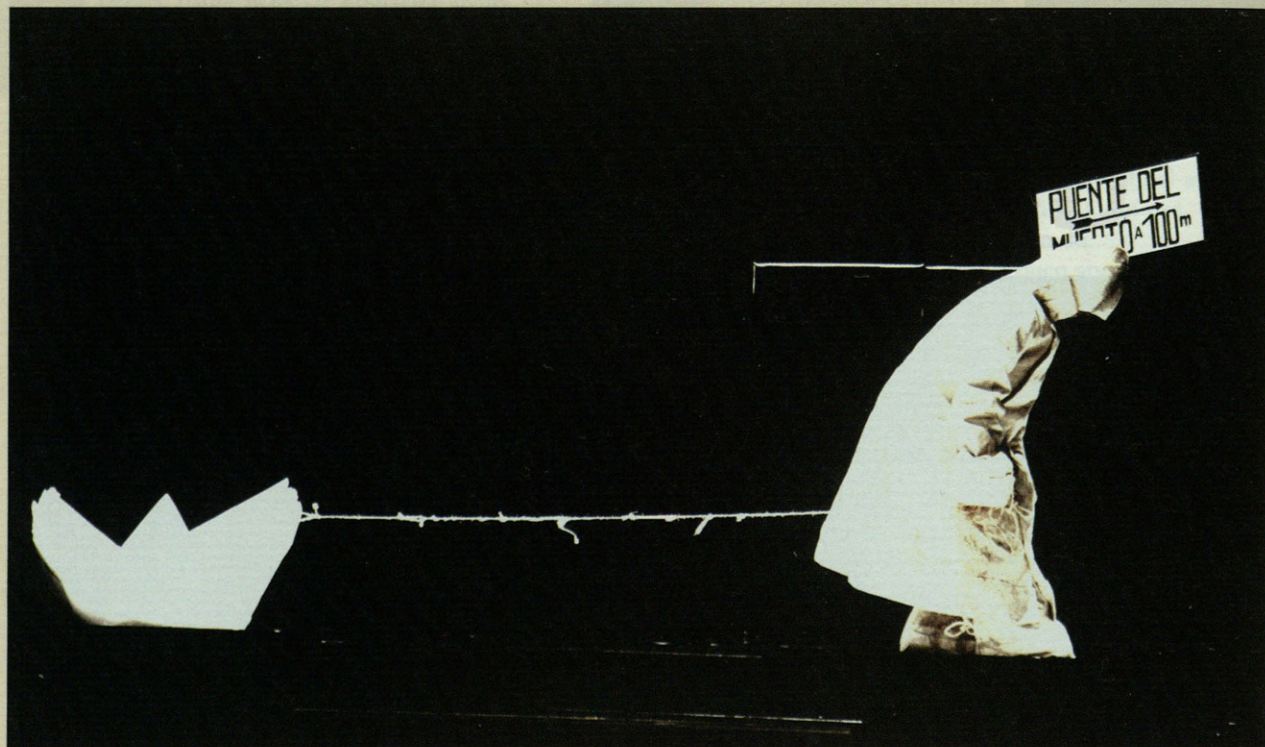
Nahiago hil, hipopotamo izan baino, garai berrietako arriskurik handiena baita hipopotamo bihurtzea, animalia geldoa, pisutsua eta patxadazalea delako. Baina zaila da koherentziaz jardutea, beldurra ere tarteko dagoelako, ziurgabetasuna, nora eza...

Horretaz guztiaz mintzo da Antzerkiola Imaginarioaren azken antzezlanak: *Au revoir, triunfadoreak*. Barne-gatazkak, kontraesanak edo izanaren argi-itzalak umore absurdoaren tantez bustiak.

DESPEDIDA BATERA joan gara Arriaga antzokira, hala dio behintzat txarteldegi ondoan dagoen kartelak: *Au revoir triunfadoreak*. Antzerkiola Imaginarioaren azken lana da. Garai berrietako komedia, komedia tristea, erantsi du kartelak. Antzokian sartu eta argiak itzali dituzte, eszenatokia soiliduta ageri zaigu, egurrezko kutxa handi bat erdian duela. Despedida baten lekuko izango gara, triunfadoreen azkena, euren heriotza. Kapitain zahar bat igoko da oholtza gainera, paperezko ontzitzoa herrestan darama: hura ere agur ari da esaten, mutu dago, baina agur dio ibilera nekez batekin.

Inkognitaz beterikoa da *Au revoir triunfadoreak* lanaren hastapena eta irauten duen ordu

Garai berrien atakan: hipopotamo ala poeta

eta erdian ere, galderak eta erantzunak, baieztapenak eta ezezkoak, barreak eta tristurak... denak brodatu baten fintasunez harilkatuko dira.

Au revoir triunfadoreak obran, denak du bere kontrakoa, bere ispilu desitxuratua, bere muturreko bestaldea. Hiru pertsonaia nagusiak (Madame Faneka, bala gizona eta gazte nihilista) bikoiztuta ageri dira eta hiru lagun baino, sei taularatuko dira: aipatu hirurak eta Baniju, bala neska eta gazte nihilista 2; pertsonaiak eta horien alter egoak. Are, hirugarren izaera bat lotuko zaie hezur haragizko protagonistei: off ahotsak. Garik, Ruper Ordorikak, Antton Lukuk eta Ramon Agirrek bikain landutako narratzaileak.

Hipopotamoaren metafora

Seiek, Melville kapitain zaharra lagun, hildakoen zubirako bidea egingo dute. Garai berrietako gaixotasunak jota daude denak ala denak: norbera ezin izatearen tragedia, mundu modernoaren azkartasunak txintxarriak bezala, errekan behera, eramaten dituen sentsazioa, hipopotamo bihurtu izanaren konplexua.

**EIDER
GARAİKOETXEA**

Argazkiak:
Ainhua Resano / FTI

Jon Gerediagak Na Gomesekin batera idatzi du Antzerkiolaren azken lanaren gidoia eta berak ere inertzia sentsazio bera du: "Iruditzen zait bizitza oharkabea pasatzen zaigula, ez dugula sentitzen behar bezainbeste; batzuetan ematen du bizitzak xarma galdu duela eta horrek utzikeria sortzen du. Azaleko zoriontasun batean bizi gara, baina nik ez dakit sakona ote den zoriontasun hori".

Obrak, baina, ez du zehazten nor den hipopotamo eta nor poeta –uraren korrontearen indarrari aurre egin eta bereari eutsi diona–. "Testuari dagokionean, irekita utzi dut, nik ez dut esaten nor den hipopotamoa eta nor den poeta, uste dut denok dugula hipopotamo bat barruan eta aterako da, asko-gutxi", azaldu digu Gerediagak.

Hala ere, hor dago Ander Lipus zuzendariak egindako aldarria: "Sentitzen eta pentsatzen duzuna bidean ez uzteko deia egin nahi dugu. Justu kontrakoa exijitzen duen garai honetan –europarrak eta globalizazio zaleak izan behar dugu–, istorio propioak eraiki behar dira, istorio txikiak".

Hori guztia eszenaratzeko tratamendu berezia eman diote lanari Antzerkiola Imaginarioko kideek: komediaren erritmo eta moldeak erantsi dizkiote. "Yuri Sam eta gero, komedia bat egin nahi genuen; *Ubu Rey* eta *Esperando a Godot*, *El Rinoceronte* eta halako obrak aztertzen hasi ginen, bere garaian haustura bat ekarri zuten obrak izan ziren eta gustuko genituen", esan digu Lipusek.

"Garai berrietako gaixotasun bati buruz hitz egiteko badirudi beharrezkoa dela umorea erabiltzea, barre egitea", gaineratu du Gerediagak. Umorea, baina, ez da azalekoa, ez barre algara ozenak eragitekoa. "Absurdo hitza jarri dioten abizena da, baina berez absurdoaren sentimendua ez da batere barregarria, barruko hustasun sakon batek sorrarazten du eta umorea berezia da, ez da hain hutsala, umore sakona da, gazi-gozoa" azaldu digu Gerediagak.

Dena ulertu behar hori

Umorea lagun izanda ere, hustasun sentimendurekin utziko du ikus-entzuleak antzokia. Antzezlanak ikusi baino lehen zituen galderak halako bi dira orain. Helburua, hein batean, hori dela azpimarratu digute lanaren gidoigile eta zuzendariak. "Ikuslea dena ulertzea doa antzokira, eta ezinezkoa da dena ulertzea. Garai berri hauetan erantzunak nahi ditugu baina askotan, erantzunak baino hobe da galdera ona planteatzea" azpimarratu du Gerediagak.

Ulertu baino, ikus-entzuleak sentitu egiten du, biziki sentitu ere. Horretan laguntzaile paregabea da Aitor Agirianok ideiatutako eta Ondarroako Metal Taldeak gauzatutako konposizio indartsu eta sendoa edota Ruper Ordorika, Antton Luku, Gari eta Ramon Agirrerren ahots sarkorrak.

Fitxa

► **TESTUAREN EGILEAK:** Jon Gerediaga eta Na Gomes
 ► **ZUZENDARIA:** Ander Lipus
 ► **AKTOREAK:** Maria Urzelai, Na Gomes, Alex Gerediaga, Iker Garcia, Gabriel Ocina, Ainhoa Jauregi eta Veronica Fernandez.
 ► **DATOZEN EMANALDIAK:** Ekainaren 29an, Durangoko San Agustin aretoa, 20:00etan. Ekainaren 30ean, Donostiako Antzerki Ferian, Egiako Gazteszenan 18:00etan. Biak gazte-leraz.

Izan ere, kolaborazio dezente izan dituzte Antzerkiolakoez lan honetarako. Aipatutakoez gain, LaRessistens kolektiboko Iker Garciak bala gizonaren txotxongiloa darabil.

"Jende asko bildu zaigu, nekagarria izan da baina oso positiboa. Jendeak sentsibiltatea du gurekin lan egiteko. Kolaborazioak, gainera, oso garrantzitsuak dira taldea horren hermetikoa ez bihurtzeko" agertu du Ander Lipus zuzendariak.

Laborategian landutakoa

Antzerkiola Imaginarioaren lan sistemari jarraiki, oraingo honetan ere talde-lanaren emaitza izan da *Au revoir triumfadoreak* obra. "Nik uste oraingo honetan prozesua muturrara eramán dugula, talde-lanean oinarritu dugu eta ideala bada ere, oso nekagarria izan da. Deserosoa zelako, deserosotasuna sormen lanetan oso ona da, produktiboagoa da. Guztiz eroso baldin bada, nik uste ez dituela fruitu guztiak ematen" esan digu Jon Gerediaga gidoigileak.

Dudarik ez da azken lan honek fruitu guztiak eman dituela, Donostian lehen aldiz loratu zen landarea ureztatzen eta mimatzen denbora luzea eman baitute Antzerkiolakoez (hain justu sei hilabete, denak 20 bat lagun izerdi eta ideiak biltzen), baina hazia aspalditxo landatu zuten.

"Orain bi urte eta sei hilabete, Lipusen ideia batetik abiatuta, testu bat idatzi genuen Gomesek eta biok; entseatzen hasi baina konturatu ginen ez gindoazela inora, oso eroso zen, antzezlan itxita zegoen" kontatu digu Gerediagak. Ez atzera ez aurrera zeudela, testua zakarrontzira botatzea erabaki zuten eta proiektuari berriz heltzea, zero-tik, talde-lanean. ■

"Ikuslea dena ulertzea doa antzokira, eta ezinezkoa da ulertzea. Garai berri hauetan erantzunak nahi ditugu, baina askotan, erantzunak baino hobe da galdera ona planteatzea", dio Jon Gerediagak.

SANTURTZI

Herriko Parkean, ekainaren 17tik 26ra arte

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Gazteak badatozela

Euskal Herriko XVII. Eskolarteko Bertsolari Txapelketa jokatu da larunbata honetan Altsasuko Burunda pilotalekuan. Goizean, 11:00etatik aurrera 14 urte artekoek egingo dute saioa eta arratsaldeko 16:00etatik aurrera, berriz, 15-18 urte artekoek. Bertso eskolen urte osoko lanaren eskapareteari begiratu bat bota diogu.

MAILA INOIZ BAINO OREKATUAGO dagoela da Ikastolen Elkartearen Eskolarteko Txapelketaren ardura duen Mikel Mendizabalek aurtengo Euskal Herrikoaz egiten duen gogoeta. Garai batean lidergoak oso nabarmenak ziren bezala, orain maila altuagoa eta berdinduagoa da. Horren erakusle da herrialde bakoitzeko Eskolarteko Txapelketatik Euskal Herrikorako sailkatzen diren izen gehienak berriak izatea. “Hori –dio Mendizabalek– bertso eskolatan egindako lana hobetu denaren seinale da. Nabari da orain ikasleei egokitutako lan zehatzagoa egiten dela, eta metodologia ere findu dela”. Urteekin erreferentzia sendo bihurtu da Eskolarteko Txapelketa, eta kurtso bukaerarekin bat eginez, bertso ikasleen agendan egun seinalatua izaten da.

ESTITXU EIZAGIRRE

Sari sabatikoa

Iaz Euskal Herrirako sailkatuek sari berezi bat jaso zuten: txikiek asteburu-pasa Bida-rrain, eta handiek astebeteko bidaia Parisera. Mendizabalek kontatzen duenez, “sari oparoago bat ematea genuen helburu, ikasmateria baina gusturago hartuko dutena”. Oso gustura etorri ziren, lagun berriak eginda. Baina txikien kasuan asteburu-pasa motz xamar geratzen denez, aurtengoan aste osorako egonaldia gozatu ahal izango dute.

Txapelketa berezia

Gazteentzat bertso eskolaz kanpoko saiorik garrantzitsuenak da Eskolarteko Txapelketa, askorentzat urteko saio bakarra. Horrek urduritasuna, ilusioa, beldurra... hamaika emozio korapilatzen ditu. Horiek

Euskal Herriko finalistak

Goiko irudian, iazko Euskal Herriko finalistak. Aurtengo finalean, Altsasun entzun ahal izango diren bertsolariak, berriz, hauek dira:

✓ **TXIKIEN MAILAN:** Arabatik Xabi Igoa (Aramaio, 13 urte) eta Mikel Serrato (Aramaio, 12 urte); Bizkaitik Xabier Iturraspe (Lekeitio, 14 urte) eta Nagore Beitia (Bermeo, 13 urte); Gipuzkoatik Mikel Olaizola (Elgoibar, 14 urte) eta Amaia Iturrioz (Urretxu, 12 urte); Nafarroatik Josu Sanjurjo (Lesaka, 12 urte) eta Iñar Tainta (Lesaka, 13 urte) eta Iparraldetik, Mattin eta Bixente Luku (Garazi, 13 urte), Ximun Cazaubon (Jatsu, 12 urte) eta Txomin Elozegi (Hazparne, 13 urte).

✓ **HANDIEN MAILAN:** Arabatik Izar Mendiguren (Laudio, 16 urte) eta Hodei Lopez de Arkaute (Gopegi, 17 urte); Bizkaitik Itxaso Paia (Getxo, 16 urte) eta Miren Amuriza (Berriz, 15 urte); Gipuzkoatik Beñat eta Unai Gaztelumendi (Añorga, 18 eta 16 urte); Nafarroatik Julio Soto (Gorriti, 17 urte) eta Xabi Salbador (Barañain, 17 urte) eta Iparraldetik, Mizel Mateo (Bidarra, 17 urte), Patxi Iriart (Hiriburu, 17 urte) eta Maddalen Arzallus (Hendaia, 15 urte).

Joxema Leitza, Nafarroako Bertsozale Elkarteko langilea

«Nafarroako bertsolaria egiten ari da»

Prentsan gutxienetakoa ezagutzen dena izaki, Nafarroako Eskolarteko Txapelketaz galdetu eta bidenabar bertako bertso eskolen egoera ezagutzeko jo dugu antolatzaile lanetan aritu den Joxema Leitzaarengana.

Zer helbururekin antolatzen da txapelketa hau?

Bertsopaper Lehiaketaren XIX. edizioa izan da aurtengoa. Urtean bama bertsoa landu dutenen lanak aurkezteko aukera eskaintzen da eta kurtso bukaeran eskualdeka saioak antolatzen dira. Bertsoa ezagutarazi eta horrekin gozatzeko bideak erakustea da helbururik garrantzitsuena.

Finalarekin, berriz, bertso eskoletan dabilzan ikasleak elkar ezagutu dezaten lortu nahi da batez ere. Lehiaketak badu bere garrantzia, baina bigarren maila batean gelditzen dela esan daiteke, Bertso Eskolen Egunaren egitarauaren barruan jokatzeko baita.

Zenbat parte-hartzaile izan ditu Nafarroako Eskolartekoak aurtengo?

45en bat izan dira. Alde handirik ez dago aurreko urteekin alderatuta, baina Iruñerrian eta Baztan-Malerreka ingurutik kopurua eta maila hobea izan da.

Nafarroako bertsolaritzaren diagnostiko orokorra zein da?

Puntu indartsutzat har genezake gero eta konszientea goa dela Nafarroako bertsolaria egiten ari denaz. Belaunaldi berri bat etorri da edo heldu da bertsolaritzarekin konprometitua. Lehen ez bezala, jatorria ere zabaltzen ari da. Bortziriak bai, baina beste eskualde batzuk ere agertzen ari dira: Baztan, Malerreka, Sakana, Leitza aldea...

Eta horixe da punturik ahulena, eskualde hauek elkarrengandik oso urruti daudela. Harremanak egitea oso zaila da eta are zailagoa 120 kilometroren bueltan 40.000 euskaldun bizi direla jakinda —horietarik zenbat bertsozale, eta zenbat gazte?—. Baina hori Nafarroako euskara eta euskal kulturagintzaren egoera da. Zer eginen diogu!

ondo kudeatzen ikastea oso aberasgarria da, baina ez asmatzeak faktura pasatzen du. Merezi luke bertso eskoletan aztertzea txapelketak ikasleen artean zer balio zabalitzen dituen eta hauek nola landu behar diren.

Gipuzkoako Eskolartekoak 25 urte

Jon Sarasuak jantzi zuen txikitoen arteko lehen txapela, eta 25 urte beranduago Unai Gaztelumendiren buruan da. Data hori ospatzeko, aurtengo Gipuzkoako Eskolarteko finala Kursaalaren jokatu zen, eta bertan elkartu ziren familia argazkia ateratzera urte hauetan izandako txapeldunak, antolatzailleak, irakasleak, eta Imanol Lazkanori

NAFARROAKO BERTSOZALE ELKARTEA/XDZ

ere aipamen berezia egin zitzaion, urteotan txapelketa honetan egindako lanagatik. Mende laurdenean txapelketak eman duena jasoko duen liburua prest du Ikastolen Elkarteak eta uztaila hasierarako kalean egongo dela espero dute. *Praka motxetan* izenburuarekin, urtez urteko errepasoa egiten du argazki, bertso eta parte-hartzaileen iritzi artikuluekin. ■

Euskal Herriko XVII. Eskolarteko Bertsolari Txapelketa 2005

EKAINAren 18an (larunbata)
ALTSASUKO BURUNDA PILOTALEKUAN

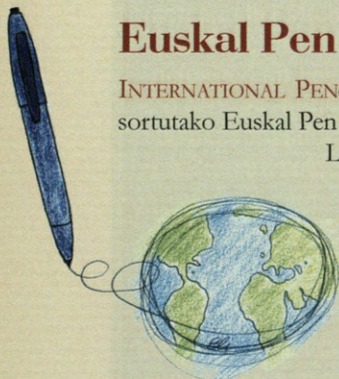
Goizeko saioa 11etan
Arratsaldeko saioa 4retan

Ezpalak

KATIXA GARATE

Euskal Pen Kluba Eslovenian

INTERNATIONAL PENen Kongresuan parte hartuko du lehen aldiz iaz sortutako Euskal Pen Klubak. Laura Mintegi elkarteko lehendakaria eta Lutxo Egia elkarteko diruzaina izango dira hilak 21a bitartean, Bled herrian (Eslovenia). Euskal Pen Klubeko ordezkariak adierazpen askatasunari buruzko ebazpen bat eramango dute, azken urteotan Euskal Herrian itxi dituzten komunikabideen ildotik. Euren asmoa kongresuan izango diren 141 Pen Klubetako ordezkariak (15.000 inguru) onartzea da eta haren ondotik Espainiako Gobernuari bidaltzea.

Les Ventinelles biurtekoa Angelun

ITSASERTZEKO PAISAIA EDERRA eta artelanak uztartzen ditu Angelun lehenengoz antolatu den Les Ventinelles biurtekoak. Aurten Flandesko zazpi eskultoreen (Christine Clinckx, Koen de Decker, Dirk Zoete, Heidi Voet...) lanak paratu dituzte Angeluko itsasertzean, kilometro pasatxoko ibilbidean. Horren osagarri, eskulturen maketak eta artisten lan multimediak jarri dituzte Betarix Enea etxean. Bi urtero, kostaldearen munduko herrialde bateko artista interesgarriak gonbidatuko dituzte euren lanak Angeluko kostaldean jartzera. Izan ere, antolatzaileek asmoa arte garaikidea eta herritarrak harremanetan jartzea da.

Sorkuntza eta formakuntza Arriagan

BAT PROIEKTUA (Bilbao Arriaga Teatroa) jarriko du martxan Bilboko Arriaga antzokiak azarotik aurrera, Lluís Pasqual zuzendari artistikoaren

Jesus Irizarrek honakoa esan zion Berriari: «Hemen taldeek gauza berriak egin nahi dituzte, dantza berriak sortu eta horiek dantzatu. Urbeltz, Jon Maia, Muruamendiaraz eta abar ari dira dantza berriak eta ikuskitzen egiten. Eta niri ondo iruditzen zait hori. Baina nire galdera honakoa da: denok gauza berriak egiten hasten bagara, zer egin behar dugu tradizioarekin?».

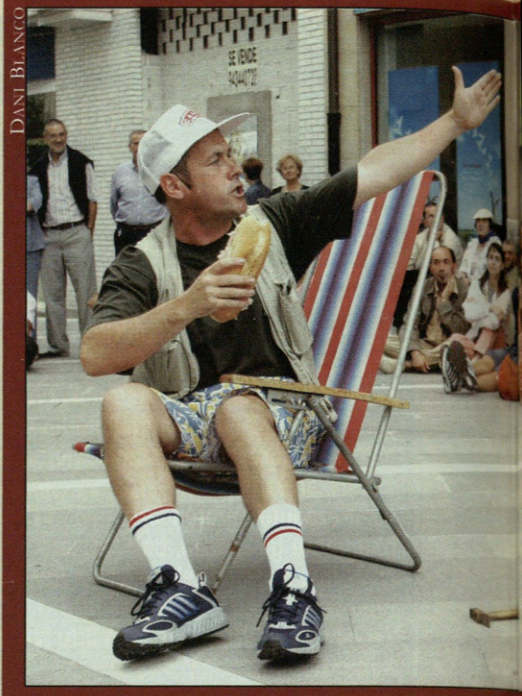
Rafa Ruedak adierazpenok egin zizkion Gen Gasteiz: «Uste dut arriskua desagertzen denean, proiektu bat hiltzorian dagoela. Arriskua baita taldea fresko mantentzen duen elementua».

Patxi Salaberri Muñoak esanak Euskonek & Mediar:

«Kulturarako beti dira garai txarrak. Irratia agertu zenean, gero telebista, egun informatika... Beti dira, baina ez dira hain txarrak. Beti ari gara negarrez».

Joxerra Garzia honela mintzatu zen Berriari: «Jaialdietan gai jartzailak bertsolariago jokatu behar luke; bere gidoia eraman baina inprobisatzeko gaitasuna izan».

Roberto Mosok Entzun: «Gaur egun kanpora begira bizi garela pentsatzen dut, ez dut uste euskal musikarekiko zaletasun handiegirik dagoenik».

Jon Mantzisorrek *Iturriak* proiektua plazaratu du: hirietako plaza eta errotondetan dauden iturri publikoen gaineko hausnarketa. Koldo Almandozek, Iñigo Garciak, Jon Mantzisorrek eta beste hiru egilek iturriak buruz egindako bideo lanen DVDa eta Gora Japon taldeak konposatutako *Iturrientzako musika* biltzen ditu.

Gorringo taldeak *Gorringokeri* bat kale antzezlanaren estreinatuko du Zizur Nagusian ekainaren 20an. Mariasun Landaren *Joxepi dendaria* ipuinean oinarritutako ikuskizuna udazkenean aretorako egokituko dute.

Aritz Gorrotxategik Kearen truke (Alberdania) eleberri poliziakoa plazaratu du. Gorrotxategi esan duenez, liburu hau idatzi arte idaztea jolas modukoa izan da beretzat eta nobela hau idazleago sentituta idatzi du.

Peiremans+ taldeak (Imanol Ubeda, Gorka Urbizu eta Haritz Beristain *Txiki*) bost kantutako diskoa plazaratu du: *Peiremans+* (Bonberenea). Zuzenean aurkeztzen ari dira egunotan. 17an Arrasaten izango dira eta 18an Durangon.

Mikel Garmendiari Besarkada saria eman dio Euskal Aktoreen Batasunak, aktore gipuzkoarrak eginiko lana goraipatze aldera. Zineman, antzerkian nahiz telebistan lan eskerga egindakoa da Garmendia.

Kalean giro

Uda heltzeaz da. Badirudi eguraldiak bakeak egin dituela gurekin eta kalean ordu gehiago pasatzea eskatzen digu gorputzak. Are gehiago, giroa lagun, kontzertuez edo kale antzerki ikuskizunez gozatzeko abagunea badugu. Proposamenak ez dira falta, gainera. Urretxu eta Zumarraga lotzen dituen Areizaga Kalebarren plaza *Udako Gau Musikalek* hartu dute ekainean. Larunbatean Asstrioren kontzertua izango da. Bilboko La Fundación aretoan, *Ekainean Txotx* ekimenaren baitan, hainbat artisten antzezlan eta dantza saioak (Hnos. Bolinga, Marisa Lafuente & Peru C. Saban...) ikusi ahal dira 19a arte, ardoaz eta pintxoez lagunduta. Donostian ere Antzerkia Kalean zikloko emanaldiak hasiak dira (Markelñe, Trapu Zaharra...). Bilbon ere *Ostiral Kulturalak* antolatu dituzte ekainerako Errekalde auzoko kaleetan. Musika, zinema, antzerkia... ekitaldi andana. Eta uda ez da hasi oraindik.

ardurapean. Sorkuntza eta formakuntza xede izanik, Shakespeareren *La Tempestad* eta *Hamlet* gaztelaniaz ekotziko ditu Arriaga antzokiak Valentziako, Kataluniako eta Madrileko hainbat antzokirekin elkarlanean. Guztira, 25 antzezlek eta musikari batek parte hartuko dute. Aktoreetatik hamabi inguru Euskal Herrikoak izango dira. Halaber, antzerki zuzendaritza ikastaroa eskainiko du Arriagak, azarotik otsaila bitartean. Bertako ikasleek Shakespeareren bi lanen muntaian parte hartu ahal izango dute, sorkunta prozesua bertatik bertara ezagutzeko. *BAT* proiektuak hiru urteko iraupena izango du. Hala, bigarren urtean haur eta gazteei eskainiko die arreta eta hirugarrenean ikusleei.

Entzun.com: musikaren atari oparoa

HERRI MUSIKEN ERAKUSLEIHO izateko asmoz, sareratu zuen www.entzun.com webgunea duela hilabete batzuk *Entzun* aldizkariak. Gunea ez da aldizkariaren bertsio elektronikoa, paperezkoaren osagarria baizik. Pixkanaka edukiak gehitu dituzte eta makina bat albiste, kronika nahiz elkarrizketa topa daitezke bertan. Hona gunearen hainbat atal: berriak, agenda, zuzeneko emanaldien kronikak, maketak (taldeek hiru abesti paratu ahal izango dituzte), euskal musikagintzaren direktorioa, dosierak...

Barakarock musika jaialdia antolatu dute estreinakoz Barakaldon ekainaren 18rako. Hamalau talde ariko dira zuzenean, eguerdiko 12:00etatik aurrera. Doinu rockeroak izango dira entzungai Lasasarre futbol zelaian. Izan ere, Parabellum, Reincidentes eta El Ultimo Ke Cierre, MaCarraDa, Segismundo Toxicómano, Lendakaris Muertos eta Txapel izango dira oholtza gainean. Metalak ere izango du lekurik, Hamlet, Tiera Santa, Vhaldemar, Idi bihotz eta Flyin' Freak taldeek kontzertua eskainiko baitute.

Pobaleko burdinola eta

Bizkaia zubia (zubi esekia)

saritu ditu Europako Kontseiluak, kultur ondare gisa duten garrantziagatik. Muskizko burdinolak museoa du iaztik eta Getxo eta Portugalete lotzen dituen zubia-
ren transbordadorea berritua izan da orain gutxi. Biak ala biak Bizkaiko Diputazioa, Akitania, Katalunia eta Languedoc-Rousilloneko erakundeekin prestatzen ari den Piriniotako Burdinaren Ibilbidearen parte izango dira. Ibilbide honek burdingintzak herriotan izandako garrantziaren aztarnak batuko ditu, Europako Batasuneko Ibilbide Kulturalen Institutuaren ildoak jarraituz.

Pamiela argitaletxeak, Kulturaren aldeko Euskal Fundazioaren babesarekin

JUAN ZELAIA

V. Saiakera saria

antolatzen du, euskaraz idatzitako edozein gai buruzko saiakerak edota iritzi lanak zabaltzeko eta sustatzeko asmoz.

Saria: 6.000 €

Lanak bidaltzeko: Pamiela etxea (Juan Zelaia Saria), Agustindarren industrialdea-Soltxate. G kalea-31013 IRUÑEA.

Abuztuaren 31a arte.

Tel.: 948 326535 / soltxate@pamiela.org / Arauak: www.pamiela.org

2005

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Sukar ustelaren urtea

Edorta Jimenez

TXALAPARTA

403 orrialde
15 euro

Itsas giroan kokatutako intriga

Edorta Jimenezen nobela honek XVI. mendera garamatza. Bere protagonistak Espainiako koroaren Txit Zorionekoa itsas-armadan erroldatutako marinela dira. Gehientsuenak fortuna egin nahian engaiatu dira; beste batzuk, berriz, euren borondatearen kontra lotu behar izan dute zereginera. Eta haien artean bada maitemin kontuak gaizki atera eta ihesean joandako euskaldun bat ere, loriazko egunen bila. Oso gaztea da oraindik, eta deus gutxi daki gizakien barnean ezkuta daitkeen doilorkeriaz. Itsasoko gaiztak jo eta oso gaizki jartzen denean, Martin zirujauak sendatu-

ko du, handik ez askora tripulazioko norbaitek salatuta Inkisizioaren aurrera eramango duten gizon berberak. Gazteak asko maite du, eta mendeku hartuko du. **I**

Moskatel Team

Joxean Sagastizabal Errazu

KUTXA FUNDAZIOA

48 orrialde
5 euro

2005eko Donostia Hiriko Kutxa Antzerki saria eskuratutako lana

Joxean Sagastizabalek idatzitako *Moskatel Team* antzezlanak jaso zuen 2005eko Donostia Hiriko Kutxa Antzerki saria. Protagonista okin gazte bat du. Halako batean, Moskatel txirrindulari taldeko aholkulari batekin egiten du topo. Haren hitzetan, okinaren gorputza egundokoa da, Mikel Txilurainen ipurdia, Edu Ferksen hankak, eta Bahamendisen bular eta bizkarrak dituelako. Bizikletarako espreski sortutako gorputza omen du gazteak. Tourra ere irabaz dezakeela, eta hasteko, ea ez al den Moskatel ekipoak Txordiziako Klasikan egin behar duen ahaleginean parte hartzera animatzen galdetu dio. Eta okinak baietz erantzun dio, bizikletan errepidera irteteko inolako ohiturarik ez duen arren. **I**

Lehen ikastoletako maistrak mintzo

Iñaki Amezua Pellésesek osatutako liburu honen izenburu zehatza *Mila esker andereño. Hastapeneko ikastoletan ibilitako andereñoekin solasean* da, eta hain zuzen ere horixe du mamia, iragan ez hain urruneko urte latz haietan ikastolak martxan jarri eta haietara zihoazen umeei zekiten guztia euskaraz irakasten aritu ziren emakume haiek aitortutakoak jasotzen baititu. Gure historia hurbila gauzatu zuten pertsonaei eman nahi izan die Iñaki Amezuak hitza, utopia batean sinetsi eta haren alde borrokatu zutenei omenaldi xume bat eskainiz, zeren gerra aurretik zaila bazen, gerra ondorenean euskararen aldeko apustua egitea eta berezko euskal hezkuntza baten alde lan egitea ez baitzen erronka makala izan. Horregatik jaso ditu andereño haien testigantzak eta hausnarketak. **I**

Mila esker andereño

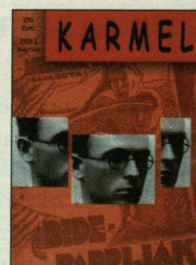
Iñaki Amezua Pellés

OSTOA

336 orrialde

Lauaxeta eta karmeldarrak

Esteban Urkiaga Basaraz *Lauaxeta*-ren jaiotzaren mendeurrena betetzen den honetan, Lukizekoak karmeldarrekin izan zuen zerikusia argitara atera nahi izan dute *Karmel* aldizkarikoeak. Izan ere, kartzela bihurtutako karmeldarren komentuan hil zuten *Lauaxeta*, 1937ko ekainaren 25ean, baina mutiko zela ere karmeldarren komentu batera joateko gogoia agertu omen zuen Estebantxuk, nahiz eta Lekeitioko osaba batek abade egin behar zuela esan eta azkenean mutikoak Durangoko jesuitetan amaitu. Luis Baraiazararak honen guztiaren berri eman ondoren, Gotzon Garatek olerkariaren gainean eginiko lanak datoz. Batetik, *Lauaxeta eta hogeita hamargarren urteko belaunaldia*, eta, bestetik, Lukizekoaren *Maitale kutuna*, *Artzain baten erijotzean* eta beste poemen azterketak. **I**

Karmel

Batzuen artean

EUSKAL HERRIKO

KARMELDARRAK

160 orrialde
12 euro
(urteko harpidetza)

Non nago?

Liesbet Slegers

IBAIZABAL

26 orrialde

6,50 euro

Lore gorri eder bat belar berde gozoan

Ettxeko txikienak liburueta ohitu daitezen burututako bilduma da Ibaizabal argitaletxearen Kepa saila, 18 hilabetetik aurrerako haurrentzat entretenigarri izan daitezkeen liburuxkez osatua. *Non nago?* izenburua duen honetan, lore gorri eder bat erakusten zaio haurrari, eta baita belar berde gozoa irudikatzen duen marrazki bat ere. Jarraian, txikitxoari egitea dagoen galdera dator: non aurki daiteke bera egoera horretan? Orrialdea ireki eta... parkean dagoela ikusiko du. Beste adibide bat: koilara berde bat erakusten zaio. Eta haren aldamenean, kazola. Koilara berdearekin

kazola jotzen, non egon daiteke haurra? Bada, sukaldean, danborra jotzen aitatxok afaria prestatzen duen bitartean! ■

Menchu Gal artistaren biografia eta bere margolanen katalogoa

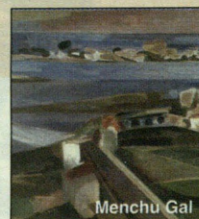
Irungo Udalak bere hiritarrik ezagunenetakoa duen Menchu Galen ibilbide pikturiko bikainari egin nahi izan dion omenaldia baino ez da orain plazaratutako katalogo hau. Bertan, 1918ko urtarrilaren 7an Irunen sortu zen Menchu Galen biografiaren sinopsia eskaintzen du Iñaki Moreno Ruiz de Eguinok. Eta jarraian, margolariaren lanen katalogoa dator, 1931n margotutako *Gain-Gaínean* oleotik hasi, eta 1990eko *Nocturno en el Bidasoa* eta datarik agertzen ez duen *Carpas en Ondarraitzekin* amaitzeko. ■

Menchu Gal

Batzen artean

IRUNGO UDALA

110 orrialde

Menchu Gal

ALBERT GALVANY, PELLO OTXOTeko

“Li Bairen poesia berria da, eta aldi berean, betierekoa”

Nor izan genuen Li Bai?

Antzinaroko literaturako edo filosofiako autore askorekin dagoen arazo bera dago Li Bairen edo Li Tai Bo-ren —bictara ezagutzen baita— biografiarekin ere: historia eta kondaira nahastu egiten dira, tarteko muga-marra zehaztea zaila egiten delarik. Idazkiek diote Li Baik Qinglian izeneko herrialdean igaro zuela haurtzarora. Bizitzako lehen urteak nortasuna eta etorkizuna sakonmarkatu zizkieten hiru eginkizunetan igaro zituen: poesia aztertzen eta idazten, garai hartan puripurian zegoen ezpata-jokoan trebatzen, eta taoismoa praktikatzan. Taoismoak ezaugarri dituen zain libertarioa eta naturalismoa —baita *chan* budismoaren zenbait ñabardura ere— hor-hemenka, edozein pasartetan atzeman daitezke haren obra poetikoan.

Zeintzuk dira berak landu zituen gaiak?

Gure ustez, Li Baik darabiltzan gaiak grina unibertsalei lotuak daude: aldiaren iragaitari, adiskidetasunari, banatzearen saminari, gerratearen doilorkeriari, naturaren kontenplazioari, horditzearen onurei... Hara hor haren arrakastaren gakoa.

Zaila izan al da haren poemak euskarara itzultzea?

Li Bairen poesia egoskorra eta menderagaitza da itzulpen-saio guztientzat, on eta txarrentzat; inmutitateak babesturiko izakia irudi. Denborak eta lekuak ezarritako tarte handiaz gairi, eta ekialdeko orok duen azaleko bitxitasun galkorraz gairi, Li Bairen poesiak sentikortasun berri baina nabarmen bat dakarkigu: berria da, eta aldi berean, zaharra, betierekoa.

G. G. / ARGVZKE PRESS

egileari galdezka

VIII. mendeko olerkari txinatar baten poemak

Poesia egiteko oso modu berezia duen VIII. mendeko olerkari txinatar baten 49 poema

euskaratu dituzte txinera zaharrean aditua den Albert Galvanyren eta Pello Otxotekoren artean. Eta aurretik Joseba Sarrionandia, Itxaro Borda eta Rafa Egigurenen saioengatik irakurle euskaldunak *Hilezkor Deserriratua* bezala ezagun izan zen poetaren berri baldin bazuen ere, poema hauen bidez ohar daiteke Li Baik bere garaian jorratzen zituen gaiak zeinen unibertsalak diren. Iraganaren hamai-ka tristezia ezabatzeko ardoa pitxerka edatea gustuko zuen gizona genuen Li Bai, lorez liluratua, funtzionarioen kapelari uko egin eta printzez batera arduratzen ez zena. Eta latz ordaindu behar izan zituen bere ezaxola horiek, deserrian denbora luzez egonda. Li Bairen poesia, oso antzinakoa izan arren, gaur egun ere

Urrutira bidalia

Li Bai

ALBERDANIA

123 orrialde

12,90 euro

argitaratu egiten da eta arrakasta du munduko hizkuntza gehienetan. Bernardo Atxagak liburu honen hitzaurrean dioen bezala, “nahiz eta denbora izugarri luzez ezezaguna izan Mendebaldean, eta ez egon haren aipamenik ez Marco Polok, ez Fray Ignacio Martín de Loyolak, ez beste bidaari-ek idatzitako liburuetan, munduko hamaika irakurle eta idazleren erreferentzia da gaur egun”. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Senidea	Belardia	Zati hiru	Etxea	Bizkaieraz, arana
	Aurreneko	Herejea	Habearteak	Nitrogenoa	
	Landare txiki			... egin, goitik ari	
	* HARRA-PARIA			500	
Euritakoa	Diru zaharra				
48 ordu barru	Zeureak				
		Bizkaieraz, zeren		Turkia	
		Iparretarrak		Gaixotu	
Euri erasoa				Gabezia	
Urrikal-mendua				Landare heze	
			Asiako estatua		
			Bururatu		
Suari dariona		Potasioa	Izaniko		Bokala
Gipuzkoa-ko herria		Ingalaterra-ko autoetan	Idi, hitz elkarketan		Uribe Kosta
	Goratu				Oxigenoa
	Bokala				
Hil				Ukapen	

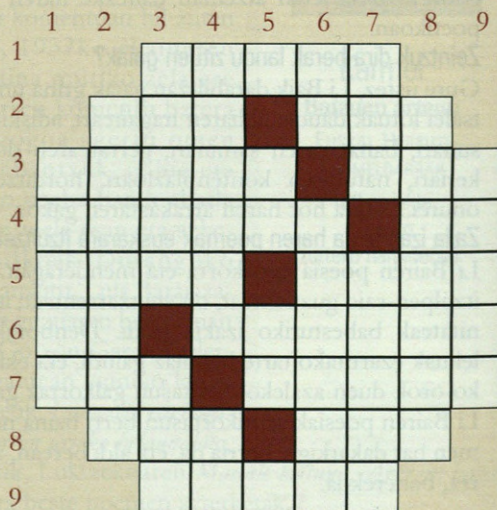
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Otarre. 2.- Bizkaieraz, sobera. Euskal sindikatu abertzalea. 3.- Barruratu. Zaren hori. 4.- Ibai txikia. Hodiaren kontsonanteak. 5.- Putrea. Donostiako mendia. 6.- Idi, hitz elkarketan. Koreako. 7.- Pirinioetako basoa, Huescan. Hunoen errege. 8.- Bihi, garau. Modua. 9.- Deitore, ahuena.

GOITIK BEHERA

1.- Liskar. 2.- Sutondoko gako. 3.- Maiz, askotan. Gabarra txikia. 4.- Pluralean, zuhaitz mota. Bizkaieraz, omen. 5.- Sufrearen ikur kimikoa. Uribe Kosta. Joan aditzaren erroa. Bigarren bokala. 6.- Kiloaren kontsonanteak. Gauden urtean. 7.- Joan den urtean. Emakume izena. 8.- Behinola. 9.- Gipuzkoako Goierri, uda.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA ETA ARGAZKIAK:
ESTITXU EIZAGIRRE

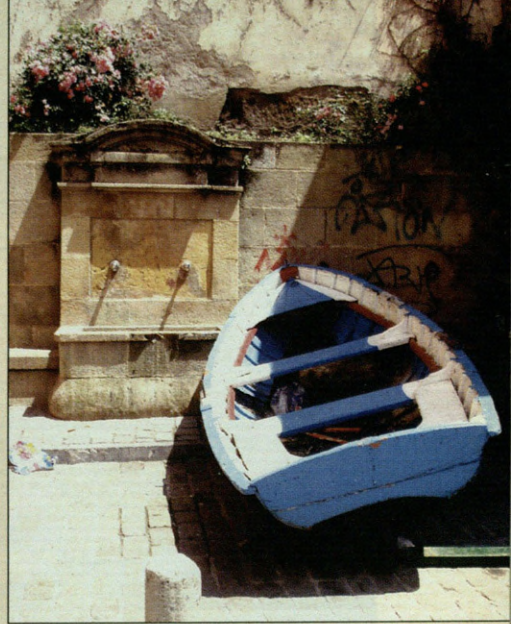
Pasai Donibane (Gipuzkoa)

Kai en paisaia

Ulia eta Jaizkibel magalak orain 200 urte ezkondu ziren. Batura horrez geroztik 17.000raino ugartu da biztanleria. Magaletako bi hiribilduak, San Pedro eta Donibane, lotu adina banatzen dituen badia zeharkatuko dugu itsasontziz oraingoan. Ondoren, Donibanen lur hartu eta Víctor Hugo poeta erromantiko jarri zuen xarma bila abiatuko gara: karrika estuak, eraikin landuak, kresal zaporea...

Pasai Donibaneko ontzirelekua.

Ezker orrian, goiko argazkian, haurrak itsasoarekin jolasean. Lerroon gainean, ezkerrean, Santa Ana ermitatik jasotako panoramika. Eskuinean, Pasai Donibaneko edozein txoko koadro bat denaren adibidea.

San Pedroko portuko azken muturrean kotxea utzi, eta Pasai Donibane-ko ertzarekin lotzen duen txalupa hartu dugu. Bertako langileak aitortu digu lehen buelta goizeko 6:30ean egin duela, eta beste lagun batekin txandaka aritzen dela gaueko 23:00ak arte. Bi minutuan zeharkatzen du badia, baina sekula ez omen ditu egun bateko zientoka bueltak kontatu, “nahiago ez jakin”, dio barrez.

Gidaide turismo zerbitzuko Anek agurtu gaitu. Errenteriako 8 urteko umeekin itsasontziz badia zeharkatu-ko dute, eta “polizoi” sartu gara ontzi berean. Ontzia Pasai San Pedrorantz abiatu da eta uretatik ikusi dugu San Pedro eliza. Arrantzaleen kofradia eta saltokia agurtu eta Pasai Antxoko portu agintaritzaren eta kai komertziala ditugu begi aurrean. Zur eta lur geratu dira haurrak ia ukitzeko adina gertu dituzten itsasontzizarrekin: “Begira, horrek urpekari bat darama!”. Eta gidaren hitzetan, gainera, Pasaiako portuak sakonera gutxi izaki neurri ertaineko ontziak baino ez omen ditu hartzen! Lezo parean aztoratu dira haurrak, bakoitzak bere etxea ikustea lortu ez badu ere, eta birziklatzeko zain dagoen txatarra pila desioz begiratu ondoren –aukera utziz gero, ontzitik salto egin eta gustuko tramankuluren bat bilatuko zuten– Pasai Donibane-ko ontziola agurtu dute. Agurtu diogunean, benetako agurraz

ari gara, eskua astinduz “eee, aguurl!”ka egin baitute itzulia, itsasontzi baten Euskal Herritik kanpora bahituta eramango balituzte bezalako pasioarekin, eta noski, itsasgizonen batek agurra itzuli dienero, barrez lehertu dira. Baina benetako emozioa bidaia bukaeran iritsi da, ontziak Pasai Donibane pasa eta itsasorako bidea hartu duenean. Proako hurrek besoak altxa dituzte, gero eta biziagoak diren olatuei euren olatuez erantzuteko. Zenbat eta gorabehera bortitzagoa, garrasi zorrotzagoa hurrek eta denek batera, eskaera bakarra lemazainari: “Azkarrago! Azkarrago!”. Platak itsasar-

giaren parean buelta hartu, eta Senokozulo itsasargiaren keinupean sartu gara berriro San Juango ontziralekuan. “Hamaiketako jango dugul!” gose dira haurrak. Gidak aitortu digunez, gertatu izan zaio azalpenak eman bitartean zorabiatzea, baina gaur, zorionez, ez zaizkigu tripak nahasi.

Hankak lurrean

Ordubeteko bueltaxka honen ostean, Donibane barrutik ezagutuko dugu. Otaegi plazan hasiko dugu bidea, Ugarteren eskultura ikusiz. Donibane kalean behera, ezkerrera Arizabalo jauregiak piztuko digu

Ontziola Itsasontzi Tradizionalen Ikerketa eta Eraikuntza Zentroa. (Donibane kalea, 33)

Euskal arrantzaleek iraganean gehien erabilitako txalupen erreplikak nola egiten dituzten ikus dezakegu aurrez aurre. Une honetan XVI. mendeko bale txalupa egiten ari dira (goiko irudian), munduan ezagutzen den bale txaluparik zaharrena. Bere garaian Pasaian eraiki zuten, eta denbora gutxira Kalifornian hondoratu zen. Ontziolaren ardura duen Albaola elkarteko kide da Xabi Agote eta berak azaldu digunez, "Arkeologoen originalaren maketa ekarri ziguten eta esan zigutenez, erabat haritzezkoa zen, eta gu horrelaxe egiten ari gara. Teknologikoki urrats berberak eman nahi ditugu, adibidez, iltzeak forjan egin genituen". Bale txalupa hilaren 21ean uretaratuko da, arratsaldeko 17:00etan. Ikuskizun bikaina izango da eta Robert Grenier Kanadako urpeko arkeologo departamentuko burua ere etorriko da, azken aurkikuntzen berri ematera.

arreta, eta eskuinera, San Juan Bataiatzailea eliza ikusteko parada dugu. 1643an zabaldu zituen atak, estiloz neoklasiko-barrokoa da eta bertako zaindariaren irudia Juan de Lane eskultore frantsesak egin zuen 1731n.

Berehala, 33. zenbakian, zerra eta mailu hotsak ontziolako leihora daralma gure begirada. Ateak beti zabalik ditu tailer honek, eta XVI. mendeko bale txaluparen erreplika nola egiten ari diren ikus dezakegu bertatik bertara (ikus koadroan) eta haritz lurrin sarkorak tentatuta, barrura sartu gara tailerra eta erakusketa ikustera.

Berririo kanpoan, karrika estu eta bihurriak estaltzen dituen tuneletako batean, 63 zenbakian, Victor Hugo-

ren etxean sartu gara (ikus koadroa). Eta kalean aurrera, historian atzera egin dugu: Lafayette markesak Pasaian lur hartu zuela oroitarazten du ontziraileku pareko plakak, hain justu Ipar Amerikako independentzia gerran parte hartzerari zihoala. Aldameneko makurtegia, berriz, Carlo-Magnoren kontra Orreagako gatazkan jardun zutenei esker onez eginga da, latinez dioenez: "Cum nostro basconiae populo pro se et sociis suis pasaxe victorius".

Makurtegi ondoko eskaileretan gora, Santa Ana ermitara iritsiko gara. Merezi du arnas estualdiak, goitik badia osoaren ikuspegia irabazteko.

Berririo ontziraileku parera jaitsi eta kalean aurrera herriko plazara iri-

tsiko gara. Badiara irekia dago plaza, eta arrantzaleen etxeak eta arrantzaleei eginiko marmolezko irudiak egingo digute harrera. Kale Nagusian aurrera, Bonantzako Santo Kristo Basilika zurrana aterako zaigu bidera. Kolore arrosak ere gozatzea lortzen ez duen eraikin hotza bera; XVIII. mende erdialdera eraiki zuten eta bi fatxada ditu: bata itsasora begira, bestea Kale Nagusitik ikusten duguna, balio artistiko handiagokoa.

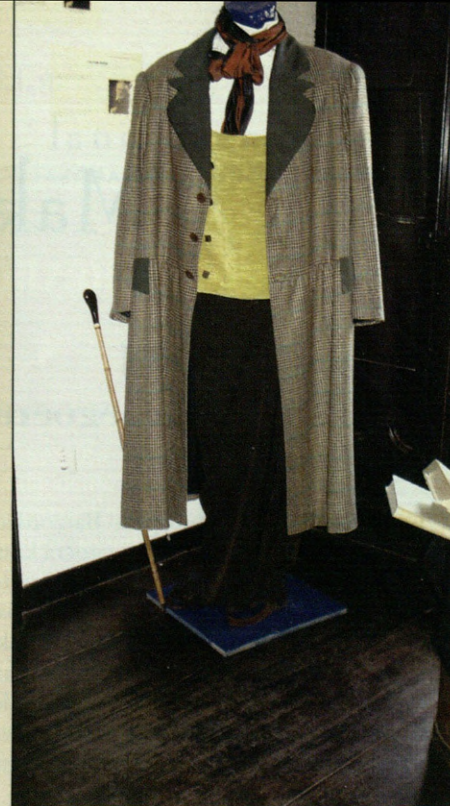
Hemendik aurrera, Santa Isabel gazteluaren murrak pasa eta ibaia itsasoratzen den puntarainoko paseoa egingo dugu, Jaizkibel mendiararen sabelpean. Haitzen gainean doan bideak finisterre txikian sentiaraziko gaitu.

200 urte Pasaia hiribilduak

Goiko argazkian ikurrina ageri duen Udaletxea aurten 200. urteurrena ospatzeko ekitaldiak antolatzen ari da. 1805ean sortu zen Pasaia hiribildua, Jose de Vargas Poncek Carlos IV.a erregeari bidalitako txostenean, Pasai San Pedro eta Pasai Donibane elkartuta udalerri bakarra sortzeko beharra agertu ostean. Horrela, San Pedro Donostiatik bereizi eta kaiaren administrazioa hiribildu berriaren esku geratzea proposatu zuen. Izan ere, sanpedrotarrek zioten Donostiak baztertua zituela herria eta kaia.

Victor Hugo etxea (Donibane 63. Informazio bulegoa ere bertan dago)

Idazle frantsesa eta poeta erromantikoa, 1843. urteko udan Pasaian bizi ostean, Pasaia badiarekin maitemindu zen, *Voyage aux Pyrénées* liburuan azaltzen duenez: "... noraezean heldu nintzen Eden disdiratsu txipi honetara...". 2002. urtean, Victor Hugo jaio zeneko bigarren mendeurrena ospatzeko, *Ibilbide erromantikoa* kale antzerkia egin zen Pasaian. Antzerkiak piztu zuen interesa dela eta, erabili ziren jantziekin erakusketa iraunkorra ireki zuten 2003. urteko maiatzaren 22an, Victor Hugoren heriotzaren 118. urtemugan. Victor Hugori esker jakin dugu garai hartako Pasaia berri, eta beraren deskribapenetan oinarrituta egin dira, ahal den neurrian, jantziok (goiko argazkia erabili zen kale antzerkian Victor Hugoren egiteko).

Ordutegia: Astelehenetik igandera, 11:00-14:00etara eta 16:00-18:00etara.

Itzulera kale beretik egin daiteke, edo bestela, informazio panelak ongi zehazten ditu Jaizkibel mendi magaletik, Arrokaundieta parkean barrena berriro alde zaharrera eramango gaituzten mendi bideak.

Honezkero gosea egin zaigunez, ez da jatetxe onik falta ahoa urtzeko, eta gaueko 23:00k arteko tartea badugu, txalupa hartuta Pasai San Pedron aparkatutako kotxera iristeko. ■

Harremanetarako

Pasaia Turismo Bulegoa:
943 34 15 56.

Oarsoaldeako Turismo Bulegoa:
943 49 45 21.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Frantziako urak egoera txarrean

ORAIN BOST URTE Europako Batzordeak lurrazpiko eta gainazaleko uren egoera kimiko eta ekologikoari buruz emandako arautegitik urrun samar geratuko da Frantzia. Joan den astean Historia Naturaleko Museoko kide den Jean-Claude Lefeuve-k argitaratu emandako txostenean dioenez, Frantziako lurrazpiko eta lurrazaleko uren %50-75a ere ez da hurbiltzen Europako Batzordeak ateratako arautegira.

Aipatu txostena Frantzian dauden sei ur-agentzietatik bostek eskatu dute eta bertan esaten da uren %27a gizakien eraginez kalte-tu dela. Beste datu interesgarri batzuk hauek dira: uren laurdena, ziurrenik, egoera onean egongo da, beste laurden bat arrisku-

egoeran egon daiteke eta %23aren benetako egoera zein ote denari buruzko kezak daude.

Azterketa horretan nitrato eta pestiziden poluzioa soilik arakatu da eta hau espreski azpimarratu nahi izan du egileak; beraz, fosfatoak, produktu farmazeutikoak, dioxinak eta mikroalga toxikoak –Arcachongo badiako ostra gehienak akabatu dituztenak alegia– ez dira kontutan hartu. Hauek kontutan hartuko balira egoera askoz larriagoa izango litzateke eta horren susmoak egon badaude. **I**

O sasuna

JABIER AGIRRE

Gosaria, eguna ondo hasteko modurik onena

GOSARIA da eguneko jatordurik garrantzitsuena, aurreko egunetik datorren baraua hausten duelako, eta horregatik, ondorengo orduetan egin beharreko lanei eta obligazioei aurre egiteko indarrak bertan pilatu behar ditugu. Zoritxarrez gure artean ez zaio gosariari behar adinako garrantziarik ematen.

Ikerketa ugari frogatu duenez, gosari egokiak kontzentrazioa gehitu egiten du, eta indar fisikoa eta mentala indartu eta erraztuko ditu goiz osorako. Horrexegatik, eguneko lehen jatorduak egun osoko kaloria guztien %25 eman behar liguke, energia hori ezinbestekoa baita gortuzarentzat. Aurretik 8 bat ordu eman ditugu ezer jan gabe, eta goiza oso luzea da, eta gauza asko egin ohi ditugu eguerdiko otordua baino lehen –lana, ikasi, erosketak, eta abar–.

Gosari idealak denetik eduki behar luke: esnekiak ugari –kaltzioa eta proteinak ematen dizkigute–, baita fekulak eta pastak ere –hortik jasoko ditugu karbohidratoak, edo erregai azkarra–, eta ez ahaztu fru-

tak –bitamina, mineral eta zuntzen iturri aberatsak–. Hona hemen gosari-adibide praktiko batzuk:

- Ogi xigortua oliba-olio birjinarekin, york urdaiazpikoa eta jogurt-irabiatua marrubiekin.
- Esne-katilukada eder bat, zerealekin –mueslia, esaterako– eta platano edo bestelako fruta-zatiak, nahasian.
- Gazta-ogitartekoa –gazta biguna bada hobe, Burgos adibidez–, laranja-zuku natural egin berriarekin.
- Sandwich begetala, kafesnea eta kiwi bat, xerratan ebakia.
- Fruta-mazedonia, jogurt edo mamiarekin, eta gailetak.

– Biskote integralak gurinarekin, indioilarra bezalakoen hestebeteak, eta tea limoiarekin.

Gosaritan egin behar ez dena, inolaz ere, kale egitea da. Opilak baino hobe da fruta-pieza bat edo zuku naturalak hartzea. Eta oso goiz gosaltzen baduzu, goiz erdian zerbait hartzea komeni da –fruta pixka bat, edo jogurten bat, esaterako–.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

erdiko kaiera

INGENIARITZA

Dorre bikien erorketari
buruzko txostenik zehatzena

NEW YORKEN AEBetako Estandarren eta Teknologiaren Institutu Nazionalak berriki emandako prentsaurreko batean, 2001eko irailaren 11n bi abioik World Trade Center (WTC) jo ondoren gertatu zenaren analisi osoena aurkeztu dute.

Dorreak abioien talka jasateko prestatuta zeuden, baina ondoren gertatutako suak euskarri-zutabeak ahuldu zituzten eta solairuen artean suaren aurkako materiala zegoen arren, material hau talkaren ondorioz higitu egin zen eta horrek erraztu zuen sua hedatzea. Laburbilduz, haxe izan zen gertaeren kronologia:

– Abioi bakoitzak kanpoko zutabeak moztu zituen eta abioiek eraikuntzan sartu ahala suaren aurkako materiala tokiz kanpo utzi zuten. Honela, moztutako zutabeek jasandako pisua beste zutabeetara igaro zen.

– Abioien erregaiek hasitako sua eraikinetako materialek eta kanpotik sartutako aireak indartu zuen.

– Suak eta materialaren desplazamenduek eraikuntzaren gunean eragin zuten, hau ahulduz eta karga jasateko ahalmena txikituz.

– Solairuen arteko sabaia ahuldu eta okertu egin ziren, zutabeek barnera tira eginez.

– Tentsio hauen eraginez eta kontutan hartuz zutabeetako tentsioa goitik beherakoa izan beharrean albokoa izatera pasa zela, eraikuntzak erortzen hasi ziren.

Ondorio hauek atera ahal izateko eredu informatikoe-kin batera, gertaera gertatu zireneko argazki, audioak eta bideoak erabili dira. Ikerketa honen helburu garrantzitsuena ez da dorre bikien erorketaren zergatia kontatzea bakarrik, etorkizunean eraiki beharreko eraikinetan kontutan hartzeko neurrien sistema eratzea baizik. ■

Te biltzaileen osasuna

OSASUNAREKIN lotutako gaiak ezkerreko txokoan erakusten badizkigute ere, eta landareak eta osasuna kate motzean lotuta daudenez, gaur lizentziatxo bat hartzera noa.

Uraren ondoren munduan gehien hartzen den edaria da tea. Milaka urtetan erabili izan dute tea Asian. Gastronomia, ohiturak, kultura, erlijioa, osasuna... dena tetan bustitzen da. Txina eta India dira munduko te ekoizle nagusiak, atzetik Sri Lanka, Indonesia, Japonia, Turkia... Tea, batez ere, hiru eratara hartzen da: berdea, erdihartitua eta beltza. Jeneralean hemen tea hartzen dugunean te beltza izan ohi da. Orain modan da te berdea.

Tea kamelia jendeko barietate batzuen kimuko puntta berriko ireki gabeko hostotxoak dira, Txinan *Camelia sinensis* eta Indian *Camelia assamica*. Aipatzekoa da Vietnam mugako Txinako eskualde epel, heze eta izotzik gabeko Yunnanen ekoizten den enperadoreen te sonatua; Indiako barietatea erabiltzen dute baina bera egiteko era sekretu iluna da.

Te berdea ur irakinetatik pasa eta lehortutakoa da. Beltza, aldiz, bildu bezalaxe utzi eta berez hartitzen da. Hartzidura honetan kafeina askatzea da te beltza berdearen aldean gogorragoa izatearen arrazoia.

Te berdeak gure osasunean dituen eragin onak direla eta tximistaren moduan zabaltzen ari da te "berri" hau hartzeko ohitura. Azken ikerketen arabera egunero te berde kikaraka batzuk hartuz gero, luzaroan zenbait gaitzei aurre egiten da, minbizi batzuk tartean. Bitaminatan aberatsa –A, C, E eta B taldeko batzuk–, ilogoelementuak –Manganesoa, Fluorra, Zinka eta Kuprea–, polifenol antioxidanteak, kolesterolaren aurkakoa, asma eta neke fisiko eta mentalaren aringarria, antibiotikoa... zertan ez da ona te berdea?

Egun-sentitik ilun-bistara, aldapan gora eta behera kimutxoak kimatzen aritzen diren biltzaileei galdetu behar... hartuko al dute te berdea... etengabeko lan merkea arindu eta bere osasunaren onerako.

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Soluzioak

Zerbitzuak

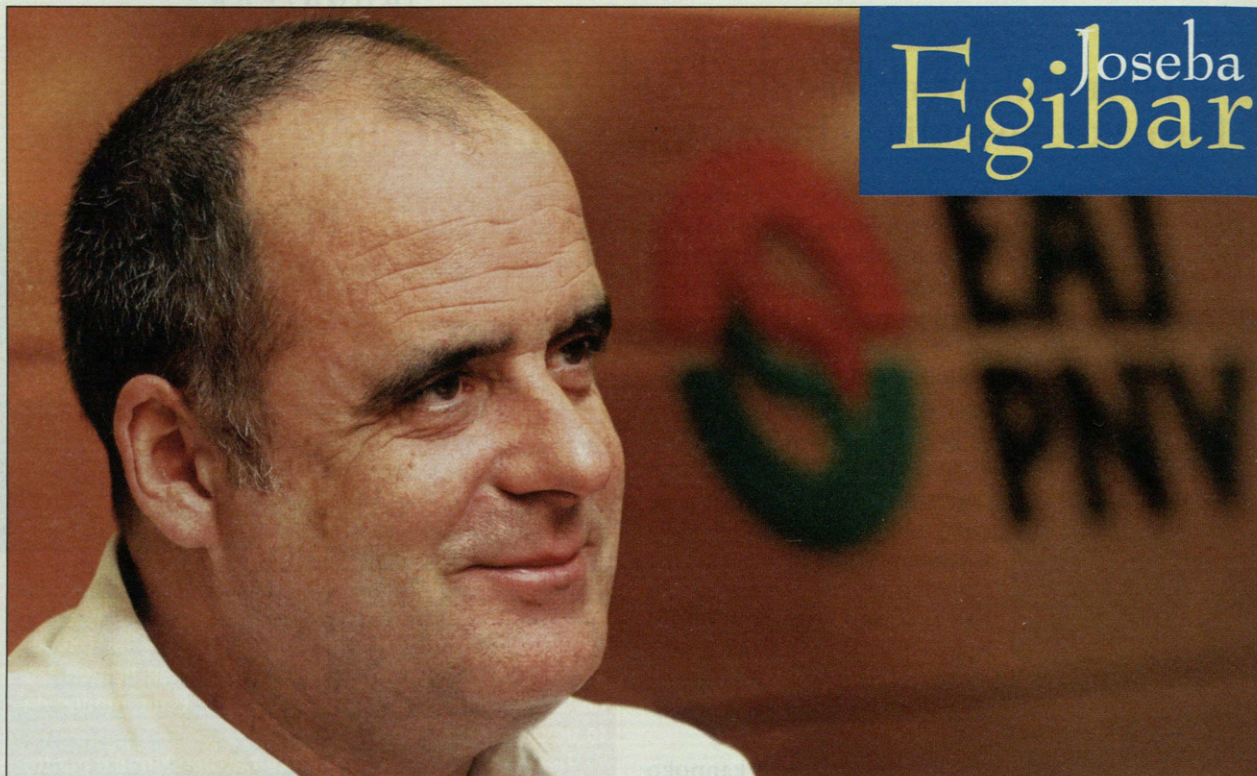
Erremintak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Joseba
Egibar

Andoain (1959). EAJko EBBko bozeramale izana 17 urtez: "Gehiago komunikatzeagatik ez dela hobeto komunikatzen" esan digu. Ez du hedabideetan azaltzeko grinarik eta are gutxiago boteretsuetan. GBBko burua da eta Legebiltzarreko EAJko bozeramale berretsia berria. Hil honetako 22an burutuko den lehendakariaren inbestidura saioaren aiduru aurkitu dugu. Normalizazio prozesuaz eta gobernagarritasunaz baino alderdiaren gorabeheraz aritu gara.

«Alderdiko batzuentzat ez naiz gustuko pertsona, badakit»

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Bere alderdian azken bi urteetan izandako gorabeherak izan ditugu hizpide solasaldiaren zati nagusian. EAJko GBBko presidentearen hautaketaz mintzatu gara hasieran, urte luzetan alboko izandako Juan Mari Juaristi izan baitzuen arerio. Hainbat tirabiraren ondoren, Joseba Egibar GBBko burua berretsia izan zen: "Alderdi barruko prozesua izan da gertatuen atzean. Xabier Arzalluzen agurraren ondoren alderdian bi ikuspegi lehiatu ziren. Ikuspegi bakoitzak alderdiak finkatutako estrategia eta politika

kudeatzeko bere ideiak azaldu zituen. Prozesuan Josu Jon Imaz izan zen garaile eta horren ondorioz etorri zen GBBan gertatua". Juaristi Imazen alboan kokatzeak politikako solaslekuak harritu zituen: "Hori norberaren aukera da. Berak pentsatzen badu talde horrek hobeto kudea dezakeela alderdiak finkatu dituen estrategia eta politika, nik ez dut arazorik. Alderdi hau boluntarioz osatuta dago eta bakoitzak bere erabakia hartzen du libreki". Juaristirekin gertatuaren ondorioz minik geratu ote zaion galdetu diogu: "Ez. Aitzitik. Jarrerak argitzen diren neurrian hainbat hobe alderdiaren politika kudeatzeko".

EAKo idazkari nagusi ohi Gorka Knörrek politikaren parte handi bat politikarien arazo pertsonalek baldintzatuta dagoela esan berri du ARGIAN. Ados?

Berari esperientzia hori hurbiletik bizitzeko tokatu zaio nonbait. Argi dago: politika ez da aseptikoa, pertsonak gara. Politika eta taldearen lana pertsonekin duzun konfidantzaren arabera gauzatzen da, elkarren arteko konfidantza mailak baldintzatzen du politika. Eta horrek ez du esan nahi talde bat osatzeko denek berdin pentsatu behar dutenik. Alderdi barneko aniztasunaren isla izan behar du taldeak. Gure alderdian, proportzio eta batzorde ezberdinetan, aniztasuna badago.

«Espainiako Gobernua eta ETaren artean zerbait badago guk babestuko dugu»

Asiskok oinarritzko axioma euskal prozesurako marraztu du ARGIA: "Dena erlatibizatu behar da (edo ez)". Egungo tentsioan, dena erlatibizatu al daiteke?

Dena erlatibizatu daiteke, baina puntu batzuetan errespetua lortu behar dugu, errespetua da hitz klabea. Aukera batzuk sortu dira, baina ez baditugu elkarrekiko errekonozimendua eta errespetua aitortzen jai dugu. Taktizismo hutsean erortzeko arriskua dago.

Zertan dago normalizazio politikoa orduan?

Espainiako Gobernuaren eta ETaren arteko harremanak omen daude. Baina, hasteko, alde bakoitzak bestea errekonozitu eta errespetatu behar du. Elkarri ziria sartzeko asmotan ari badira, batek bestea umiliatu eta besteak bonbak jartzen baditu ordainean, horrek bide motza dauka. Esate baterako, Eusko Legebiltzarrean onartutako proiektua aurkeztu genuen Madrilgo Kongresuan, baina ez zuten errespetuz hartu. Horrela ez goaz inora. *Talanteak talante*, ez zen errespetu eta errekonozimendu politikorik izan. Beraz, Espainiako Parlamentuak Eusko Legebiltzarra onartutako zerbait ez badu aintzakotzat hartzen, zaila ikusten dut alderdien arteko elkar errespetua gauzatzeko.

Nola ikusten duzu gaur egun ETA?

Ez dakit zein den ETaren azkeneko erabakia, baina ETak gobernu berri guztiei su-etena eskaini die, Gonzalez nahiz Aznar buru izan zirelarik, kasurako. Nik ez dut daturik, baina Zapaterok Gobernura iritsitakoan ETaren eskaintza jasoko zuela uste dut. Bien bitartean, Batasunak Anoetako Proposamena plazaratu zuen, filosofia guztiz berria. Bi bideko estrategia proposatzen

duena: batetik, alderdien arteko mahaia osatzea, eta bestetik ETA eta Gobernuaren artekoa. Bi bideko estrategia horiek elkarren ondoan doaz ordea, eta tartean zango trabatzeak izango dira.

Bidez bide, zein izango da EAJren jarrera?

Guk argi dugu, bide horretan zerbait kudeatzeko aukera badago guk babestuko dugu. Gatazka politikoaren klabeak bide bi horietan daude. Baina, alderdien arteko mahaia osatuko da, baldin mahaikide guztiek gatazka politikoa dagoela aitortzen badute. Mahai politiko bat edo bi, bat hemen eta beste bat Nafarroan, adibidez, baina esertzen bagara zerbait konpontzeko izan dadila. Baina ETaren arazoa bere bidean konpontzen bada, Gobernuarekin, alderdien artean zertaz hitz egingo da? Bada, iritziak iritzi, Euskal Herria subjektu politikoa dela erabakitzeko izan beharko du, lurraldetasunaren gaia barne. Hori da hitzartu beharko dena, epeka eta zatika. Eta funtsean hori da lbarretzek aurkeztu eta Legebiltzarra onartutakoa. Horiek dira zumeak.

PP non geratuko da ordea?

Hor dago koska. PSOEek ez baitu txantxetako itzala atzetik. 10 milioi boto duen indar politiko horrek ez dio bat bera ere barkatuko eta Zapaterok hanka sartzen duen bakoitzean egurra emango diote. Baina, neurri handi batean, PSOEek eraiki du jokaleku hau. PSOEek PPK biktimak erabiltzen dituela esaten du orain, baina zer egin du PSOEek joan deneko azken urte guztioan? Beren tesietan sartzen ez ginenak infernura bota. Botika bera jasotzen ari da PSOE orain. Adibidez, entzun itzazu Madrilgo hedabide jakin batzuek zer-nolakoak esaten dituzten PSOEren aurka, bada, gure aurka bota izaten dituzten antzekoak.

Josu Jon Imaz EBBko presidente hautatu ondoren horrela esan zuen Arnaldo Otegi ARGIA: "Agian hobe EAJn agintzen dutenekin hitz egitea, ezta?" Nork agintzen du EAJn?

Horretan Arnaldok arrazoi du. Garai bakoitzean zer tokitan nork agintzen duen harekin hitz egin behar da. Uste dut Batasunak logika hori jarraitu duela. Harreman kolegiatuak dauzkagu indar politikoeekin, ezker abertzalearekin barne, eta hitz egiten dugunean bakoitza zein den badakigu. Denok kontziente gara horretaz, alderdi barruan aginte maila zeinek daukan garbi delarik. Gurean garbi dago, alderdia erreferentea da, eta aldi berean, lbarretzek -jarduneko lehendakaria orain- Jaurilaritza eta alderdia erreferente nagusitzat ditu.

Nolanahi ere, iruzurtua sentitu al zinen EBBko hauteskundeetan?

Ez. Nik argi daukat alderdiko

batzuentzako ez naizela gustuko pertsona. 1991z geroztik, Leitzarango auzia konpondu zenean, bakarren batzuk ez zuten egokitzat jo GBBren jarrera. Geroago, 1995 eta 1998ko gertaera politikoetan, GBBk estilo bat erakutsi zuen. Eta estiloa, ez politika egiteko moduan. Norbera finago edo baldarragoa izan daiteke, estiloa diot, norabide politikoa marraztu eta ziurtatzeko garaian eztabaidak gure modura planteatu eta garatu genituelako. Batzuek Xabier Arzalluzek urtetan agertu zituen nolabaiteko autoritate eta

“Batzuek Xabier Arzalluzek urtetan agertu zituen nolabaiteko autoritate eta lasaitasunari galdera ikurra jarri zioten nolabait”

lasaitasunari galdera ikurra jarri zioten nolabait.

Alderdi barruko bi arima delakoak agertu ziren nolabait. Egun Imazek eta Egi-barrek ordezkaturat?

Arima horiek ote diren ere ez dakit. Batzuk Comunion eta Aberri ildo historikoein alderatu nahi izan dituzte. Ni ez naiz eztabaida horretan sartuko. Garbi dudana da, 2000 eta 2002. urteetako alderdiaren ponentziak -nahiz eta emendakinak izan ziren- aho batez onartuak izan zirela. Agian, aho bateko hori ez zen benetakoa, eta bakarren batzuek beste ideia batzuek eduki ditzakete. Denborak erakutsiko du zertan dabilen sektore hori. Hau ez da alderdi barruko lasterketa bat. Nik alderdia herri honen zerbitzurako dagoen tresna bezala ulertzen dut, eta ni parte naiz beste 33.000 kideak bezalaxe. Gure erabakiek herriaren zerbitzura egon behar dute, eta herriaren nahitik alden-

«Jaurlaritza berriaren osaketa kudeatze politiko hutsean oinarritzen bada bide motza edukiko du»

Eusko Legebiltzarreko mahaiaren osatzean gertatua ikusita, nola jarriko dira alderdiak ados oinarritzko arazoetan?

Hori horrela da, baina, bake eta normalizazio politikoa helburu nagusia bada, erakundeak ere helburu horren zerbitzura jarri behar dira. Hau da, Jaurlaritza berriaren osaketa kudeatze politiko hutsean oinarritzen bada bide motza edukiko du.

Zenbat iraunen du legealdiak?

Normalizazioa oinarritzko helburu bada, Jaurlaritzaren nolako oinarria halaxe iraunen du legealdiak. Eta horretarako alderdi bakoitzak bere proiektuak jarri beharko ditu mahai gainean. Lehendakariak ekainaren 22an lehendakariaren inbestidura saiorako jarriko dituen zutabeak berri, aurreko legealdian jarritako berberak izango dira.

Hirukoaz osatutako Jaurlaritzak noraino egin dezake bide?

Hirukoa osatzen bada, bere helburu nagusia normalizazio eta bakea lortzea izango da. Hori izango da hirukoaren iraupenaren berme nagusia.

Horretan EHAK gakoa izaki.

Bai, dudarik gabe, Legebiltzarrean nahiz Jaurlaritza osatzeko. EHAK negoziazio prozesu batean sartu beharko da eta gu beraiekin. Berdin esan dezakegu PSE-EEz. Baina hauek beren hautagaia aurkeztuko dute. Beraz, EHAKren esku dago balizko berdinketa desegitea.

Aralar hirukoan egotea hobetsiko al zenuke?

Aralarrek bere asmoak azaldu ditu. Nik ulertzen dut bere jarrera. Iritsi berriak dira eta euren bidea urratu nahi dute, diskurtso propioarekin. Lerro nagusietan ondo legoke beraiekin akordio batera iritea, baina ez Gobernua osatzeko. Legebiltzarrean lehentasunezko hitzarmen bat lortzeko aukera badago eta berau jorratu beharko litzateke elkarren errespetuan.

Erreferenduma gauzatuko al da?

Herri kontsultara joatekotan, eta joango gara legealdi honetan, Legebiltzarrak baimendu beharko du kontsulta hori, eta gauzak dauden bezala izanda —eta hobera egingo balute hobe— berau gauzatzea EHAKren esku izango da bereziki.

Alderdien arteko mahaian egongo al da EHAK?

Legebiltzarrean osatzen bada bai. Baina EHAK-koek esan dutenez, beren jarduerara politikoa Legebiltzarrerara mugatuko da eta Legebiltzarretik kanpo ez dute txintik esango eta egingo. Beraz, EHAK-k kanpoan Batasuna izango du kide politikoa. Legebiltzarretik kanpo mahaia osatzea badago, Ibarretxe —Arnaldo Otegi eta Pernando Barrena Ajuria Enean hartu zituen— errekonozitu baitzuen Batasuna. Artean, mahaia edota mahaia non eta nola osatuko diren ikuskizun dago.

tzen bagara, herritarrek abisua emango digute, eta modu berean jarraitzen badugu, bide horretatik baztertuko gaituzte. Zorionez, azken 25 urteetan, EAEn, herri honen gehiengoaren babesa jaso du EAJk.

Dena dela ere, Imazen izendapenak alderdiko "pisu astu"nen sostengu interesatua izan omen zuen. Ba al daude "pisu astun" horiek?

Agian egongo dira. Beraiek jakingo dute. Herri honetan erreferentzia diren erakunde eta pertsonak direnak direla

ere, denok ezagutzen dugu elkar. Nahiz eta ezkutuan edo azpi-jokoan

“Ibarretxe ez ditu alderdiaren jarrerak azaltzen soilik, adostasunarena baizik. Alderdiak aurretik joan behar du, eta nik hori botatzen dut faltan nolabait, aurreragotik joatea alegia”

ibili eta batzuek ez duten beren benetako iritzia behar adina azaltzen, Joseba Egibarri baino beldur gehiago diote herri honek hartu duen atzeraezinezko bideari. Adibidez, lehendakariak nora garamatzen edo nora eramán gaitzakeen horrek beldurtu egiten ditu sektore horiek. Askoz garrantzia handiagoa dute lehendakariaren jarrerak eta estrategiak Egibarrek pentsa dezakeenak baino.

Batzuentzat Arzalluzen delfina edo izurdea zara. Beste batzuentzat marrazoa.

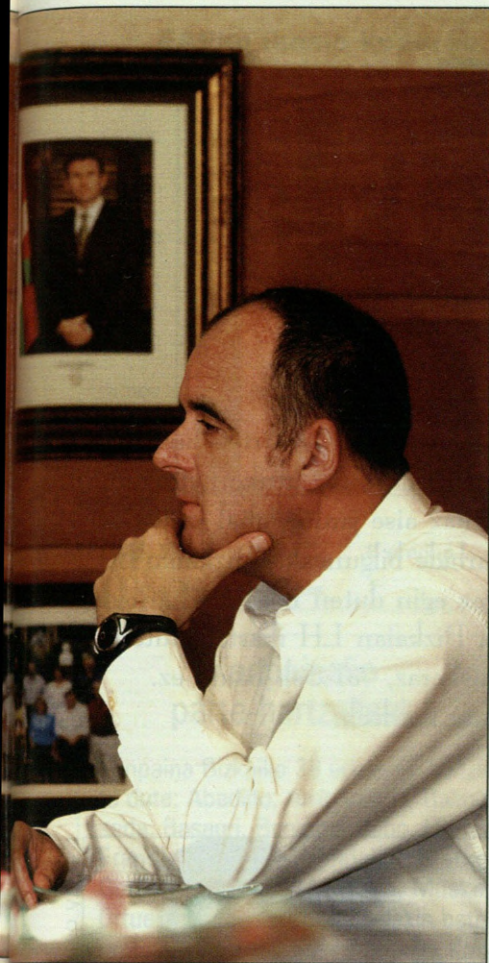
Xabier Arzalluz EBBko buru zela eta ni bozeramalea, talde erreferentzial bat osatu genuen. Arzalluzek egin hor dago, garai ezberdin batean egin. Utzi duen legatu politikoak autoritate ukitua eman zion alderdiari. Eta nik asko eztabaidatu nuen Arzalluzekin. Baina nahiago dut berarekin izan nuen eztabaida izatea —gaur egun ere jarraitzen duguna— eztabaida ez den giroa baino, edota gauzak joan doazela uztea baino.

Arzalluz zegoenean baino gutxiago eztabaidatzen da orain EBBn?

Lehen asko. Orain, arazo asko dugu eta bagoaz berauek konpontzen. Egia esan, arazoez ondo bideratzea denbora asko eskatzen dute. Garai estrategikoetan Arzalluzekin eztabaidatzea luxua izan zen. Xabierrek boterea baino gehiago autoritate politikoa zuen. Ez dakit besteen kasua nola izan zen, nik eztabaida aberatsa izan nuen EBBn eta ondorio oso positiboak.

Orduan EAJn Arzalluzen arima nagusia edo bakarra ote zen ez dakigu, baina gaur egun, analista politikoen esanetan, bi arima daude: Imaz eta Egibarrena.

Hemen analista gehiegi dago. Azken urtetako erreferentzia desagertu denean, analisia noiznahi, nonahi eta nolanahi egiten da, alegia. Josu Jonen bere estiloa dauka. Berak garbi dauka zein garaian tokatu zaion EBBko presidente izatea eta alderdiak nondik nora joan behar duen, eta nik ez dut zalantzarik jarriko alderdiarentzat eta herriarentzat hoberena nahi duela. Guk talde lanean aritu behar dugu. Diferentziak diferentzia, bakoitzak badakizki zein diren bere alde ahulak

"Alderdiko sektore horiek Joseba Egibari baino beldur gehiago diote herri honek hartu duen atzeraezinezko bideari. Adibidez, lehendakariak nora garamatzen edo nora eraman gaitzakeen horrek beldurtu egiten ditu sektore horiek".

eta sendoak. Ni, alderdiak markaturiko estrategiaren barruan, eskatzen zaidan neurrian eta moduan, guztia ematen saiatzen naiz herri honen onerako.

Zein da Egibarren arima politikoa? Alderdiarena. Herri honek 1998tik gaurrera estrategia berria gorpuzteko prozesua bizi izan du: alderdiak eta lehendakariak aurreko legealdian aurkeztu eta onetsi zuen proiektu hori ez zen onartuko 1998. urtean gertatu zena gertatu gabe. Urte hartan autonomiaren azterketa kritikoa egin zen. Su-eten garai bat ezagutu genuen. Alderdi abertzaleen arteko elkar lane-rako aukera ireki zen, Lizarra-Garaziko Akordioan nahiz Legebiltzarrean gauzatuak. Estrategiak berrikusi ziren eta ez dut uste egoera berri batera estrategia egokitu zela su-etena eman zelako, herri honek heldutasuna eta herri bezala jauzi egiteko aukera ikusi zuelako baizik. Herriak horretarako indarkeriazko bidea behin betiko utzi behar zela adierazi zuen eta Espainiari gatazka konpontzeko nahia eta beharra agertu zitzaion. Hor kokatu behar dira alderdiaren gaur egungo jarrerak, eta nik aurreko jarrera horiek alderdi barruan nola proiektatzen diren begiratu behar dut. Nik horietan ikusten ditut nire arima, bihotza eta burua.

Juan Jose Ibarretxerenak eta zureak hurbil al daude?

Ibarretxek bere ardurak eta mugak ditu. Hiruko baten gobernuburua izan da. Aurrerantzean ikusiko dugu horrela izango den. Nahiko lan badu berau berresten. Instituzio gizona da. Era-kundeetan dagoen gizona izaki, babes-saz gainera, alderdiak bere bidea zabal-tzen lagundu behar dio, alderdiak aurretik joan behar du, berak atzetik datorrela bide errazagoa eduki dezan, horretan lagundu behar diogu. Ibarre-txek ez ditu alderdiaren jarrerak azal-

tzen soilik, adostasunarena baizik. Alderdiak aurretik joan behar du, eta nik hori botatzen dut faltan nolabait, aurreragotik joatea alegia.

Nola ikusten duzu bera eta bere izena daraman Plana aurrera joate horretan?

Agian, alderdiari dagokionean, Ibarre-txe bezalako pertsona batek egin du egin zezakeena. Orain, Gernikako Estatutuaren garaia protagonizatu zuten pertsonak lagundu lezakeke per-sona hau beste jauzi bat ematen. Iba-rretxe berak bakarrik ezin du protago-nizatu hori. Jauzi horren lidergoa berak hartu zuen, baina, aurreko belau-naldiak, apustu estrategikoa egin zute-nek —Arzalluzek nahiz Garaikoetxeak, adibidez— duten eskarmentuaren laguntza ekarri beharko liokete. Denok bat gatoz, barne azterketa eta prozesu bat izan da, eta EAK nahiz EAJk babestu dute plana. Ibarretxek egin behar zuena egin du.

Planak balio al du aurrera egiteko?

Bai. Dudarik gabe. Plan horretan mugari batzuk daude eta horiek alder-diak etorkizunean egingo dituen pro-nuntziamenduetan izango dira: hala nola Euskal Herria deritzan herri bat dagoela. Herri honek bere etorkizuna erabakitzeko eskubidea daukala. Auto-determinazio ariketa zuzen eta moder-noa egin behar dela eta hori adierazi behar zaiela estatuei —epe laburrean, ariketa hori Espainiako Estatuari bete-tzea galdetu behar zaio, eta geroan Frantziakoari—: hau da, herri honek erabakitzen duena errespetatzeko prest al zaudete? Erabaki horren ondo-rioz elkar bizitzarako hitzarmen berri bat ituntzeko prest al zaudete? ■

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

gure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Euzko Lege-erakunde
Diputación Foral de Bizkaia
Basque Government of Bizkaia

LANBIDE HEZIKETA EUSKARAZ

Eskaintza txikia eta ezezaguna

“Derrigorrezko hezkuntza euskaraz burutu duzuen ikasle guztiok animatu gura zaituztet zuek ere, nik bezala, datozen urteotan euskal eredueta ikasten jarrai dezazuen, horrela lortuko baituzue elebidun orekatuak izatea eta etorkizunean euskaraz nahiz gaztelaniaz aise jardun ahal izatea”.

Luis Prieto, Athleticeko jokalariaen berba hauek erabili ditu Alkarbide bilguneak –Bizkaiko 50 herritako euskara teknikariak batzen dituen elkarte– DBH euskaraz egin duten ikasleak Lanbide Heziketa (LH) eta Batxilergoa euskaraz ikastea aukeratu dezaten. Bizkaian LH ikasten duten gazteen %89k gaztelarazko eredueta egiten du; D eredueta, euskaraz, %7,5ek baino ez.

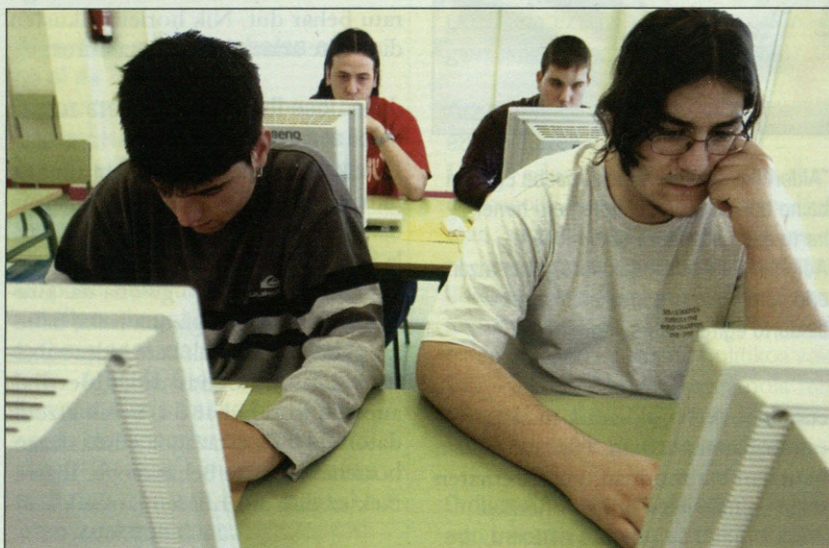
Alkarbideren ustez, informazio falta izugarria dute ikasleek.

MARIJO DEOGRACIAS

LH ETA BATXILERGOA euskaraz egiteko dauden aukerak ezagutarazteko, beraz, Alkarbide bilguneak eta Bizkaiko Foru Aldundiak *Zeurea da aukera, jarraitu euskaraz* kanpaina abian jarri dute. Horretarako Luis Prietoren gutun bana jaso dute DBH euskaraz egin duten 7.200 ikasle, bai eta Bizkaiko ikastetxeetako euskarazko eskaintzaren informazioa ere. Izan ere, eta gai honen inguruan Andres Osa *Sakonak* erabili.com webgunean argitaratutako artikuluan zioen legez, “Indar guztiak batuta ere komerziari izango dira. Zirt edo zart egiteko garaia da”. LH euskaraz eskaintzen dute esaterako Iurretako Institutuan. Hango zuzendari Josu Errastiren iritziz, “baliteke LH euskaraz egitea ez aukeratzear informazio ezagatik”. Horrela uste dute Alkarbiden: “Lanbide Heziketa euskaraz ez egitearen arrazoia, sarritan, informazio ezagatik da; beste askotan, ordea, beldur izaten dira uste dutelako ez direla aurrera egiteko gai izango eta gaztelaniazko eredueta izena ematen dute”. Hala ere, Errastik uste du ikaslea ez dagoela prest esfortzu handirik egiteko euskarazko ikasketak burutzeagatik: “Gizarteak ez du behar beste baloratzen euskarazko irakaskuntza LHn”.

Tradizio falta

Bizkaian LH ikasten duten gazteen %89k gaztelaniazko eredueta egiten

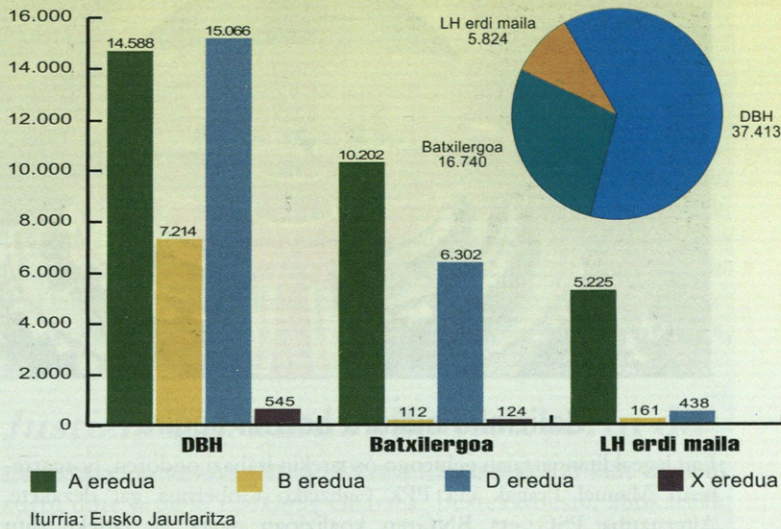
Portugaleteko Ibar Ezkerra ikastolako gazteak ikasturteko azken txanpan.

du; D eredueta, %7,5ek. Eustaten datuen arabera, iazko ikasturtean EAEn, Erdi mailako Lanbide Heziketan 11.222 ikasle ziren eta horietatik D eredueta 1.669 ikasle baino ez ziren matrikulatu. Alkarbideko teknikarien ustez, “tradizio falta dago LH orain arte gaztelaniaz eman izan baita; ez da euskarazko materialik egon eta euskaraz irakastea gai zen irakasle gutxi egon da. Jende askok uste du batxilergoan eta LHn kalitatezko irakaskuntza jasotzeko gaztelaniazko eredueta jo

behar dutela. Hori horrela ez dela erakutsi behar diogu gizarteari. Bestalde, gazte askok uste du ez dela gai izango goi mailako irakaskuntza euskaraz egiteko eta gaztelaniazko eredueta josten du”.

Gaztelaniazko eredueta jo beharko lukete erdal giroan; horrela iritziko genioke gehienok behintzat. Baina, hain justu, Bizkaiko gunerik erdaldunenean, Ezkerraldean, bada LH euskaraz eskaintzen duen ikastetxerik. Joan den ikasturtean Ezkerraldeak emandako euskaraz-

EAEko ikasle kopurua 2004-2005 ikasturtean

Kanpainako parte-hartzaileak

Kanpaina Bizkaiko 38 udalerri bultzatu dute: Abadiño, Arrigorriaga, Balmaseda, Basauri, Berango, Bilbo, Elorrio, Erandio, Etxebarri, Galdakao, Getxo, Gordexola, Iurreta, Markina, Muskiz, Ortuella eta Zornotzako udalekin batera, Enkarterri, Txorierri eta Uribe Kostako mankomunitateak.

ko lehenengo LHko promozioa aterazen. Portugaleteko Ibar Ezkerra Ikastola politeknikoak eman zuen. Orain dela lau urte eratu zuten kooperatiba Asteleku eta Bihotz Gaztea ikastolek; gaur egun Somorrostroko LH zentroa ere kooperatibako bazkide da. Hango zuzendari Fernando Barrigosek dioenez, "egia da informazio eza handia dagoela ikasleen artean. DBHko orientatzaileek ardura handia dute lan horretan. Euren dagokie ikasleei hurrengo ikasketak euskaraz egin ahal dituztela azaltzea. Askotan ikastetxeetan ziklo bera euskaraz eta gaztelaniaz eskaintzen denean, euskarazkoaren berri ez dute ematen, eta, azkenean, jakin ezean gaztelaniaz ikasketako matrikulatzen da jendea".

Portugaleteko Ibar Ezkerra ikastola Ezkerraldeko ikasleez gainera, bilbotarrak eta eskualdekoak ere badaude: "iaz ondarrutar bat izan genuen euskarazko lehenengo promozioan. Euskaraz ikasi nahi zuelako etorri zen gurera. Eskaintza gutxi dago euskaraz eta dagoena ez da eza gutzen", dio Barrigosek. Hurrengo ikasturterako goi mailako heziketa ziklo berri bat eskainiko dute Portugaleten: gorputz eta kirol ekintzen sustapena. Eskaintza honen garrantziak jardun digu Barrigosek: "Kirolean euskarak balore erantsi handia dauka; komunikazioa oso garrantzitsua da arlo horretan".

Hortaz, berriz ere lan mundua eta euskara nola uztartu da gakoa, lehen ere Errastik agerian utzi legez. Iurretako Institutuko zuzendariak azaldu digunez, "oraintxe hasi dira esaten zenbait forotan LH euskaratzea estrategikoa dela lan mundua euskaratzeko eta, bide batez, euskara normalizatzeke". Horretaz jardun zuten maiatzaren 11n Durangon, Ibilaldiaren babesean antolatutako mahai-inguruan. Markel Eizmendi, Hetel-eko -Lanbide Heziketako ikastetxeen Elkarte- ordezkariak azpimarratu gura izan zuen herrialde

bakoitza soziologikoki aztertu beharko litzatekeela eta horren arabera, "bermatu gutxieneko bat euskaraz aritzea". Eztabaidagune hartan zabaldu zen beste ideietako bat Idurre Maortua Durangoko Ibaizabal ikastolako zuzendariak azaldu digu: "LH euskalduntzeak gizarteko eragile askoren parte hartzea eskatzen du: enpresa-administrazio eta sindikatu. Azken batean enpresaburuentzako euskara jakitea ez da produkzioaren edo irabazien gehikuntza, hortaz, horretan inbertitu dezala nahi badugu gizarte osoaren inplikazioa behar dugu". Durangoko Ibaizabal ikastolaren asmoa 3. lerroa deitzen dutena garatzea da. Hartara ikasleak heziketa ziklo osoa euskaraz egiteko aukera izango du eta lan mundura erabat euskaldunduta egokitu.

Beteranoen bidetik

Iurretako LH Institutuan esperientzia dute arlo horretan. Urte batzuk badiara euskarazko eskaintzarekin hasi zirela, 1997-1998 ikasturtean. Administrazioa, automozioa, informatika, elektronika eta fabrikazio mekanikoko familia profesionaletako tituluak eskaintzen dituzte. Aurten 186 ikasle ari da han eta beste 78 batxilergo teknologikoa egiten ari da. Baina, Errastik dioten moduan, "orokorrean LHn euskarazko eskaintza oso murrizta da, batetik eskaintza oso sakabanatua delako eta bestetik, euskarazko irakasteko material gutxi dagoelako". Ikas materiala euskaratzen hasita daude Lea-Artibai ikastetxean. Polimeroak lantzen espezialista da Markina-Xemeingo ikastetxea eta euren erronketako bat ikasketa ziklo guztiak euskaraz eskaintzea da.

Bitartean, eta dagoenaren berri eman nahian, Zeurea da aukera, jarraitu euskaraz izeneko informazio kanpaina dago Bizkaian. ■

www.argaia.com helbidean Bizkaian euskaraz ikas daitezkeen ikasketen zerrenda.

Babeslea: Hondarribiko Udala

Bero-beroan

Lehendakariaren hautaketa eta garai berriak

Lehendakari hautaketa korapilotsua biziko da datorren astean, azken egunetan sakoneko aldaketarik ez bada behintzat. Ez dirudi Juan Jose Ibarretxeren lehendakaritza arriskuan denik, baina hirukoaren indar harreman berriaren egoera islatuko da Eusko Legebiltzarreko osoko bilkuran: hirukoak jadanik ez du gehiengo osoa eta bere jarrera ere horretara egokitu beharko du. Izango diren berdinketetan giltza EHAKren esku dago eta logika abertzaleak eta garai berriek, Ibarretxek Ezker Abertzaleko Taldearen sostengua bilatzea eskatuko luke. Ostiral Santuko euskal akordioei itxaron gabe, normalizazio politikorako urratsak egunerokotasunean ere irudikatu beharko lituzkete euskal alderdiek. Ezusteko handiegia litzateke Patxi Lopez EHAKren botoren batekin ateratzea lehendakari; ikusiko da., beraz, Ibarretxeren hautaketa EHAKren baiezkotik datorren ala PSE-EEren abstentziotik.

Haize berriak dira Europako Batasunean

Gehienek ematen dute hiltzat Europako Batasunaren egungo Konstituzio-itunaren ibilbidea. Bukatu da garai bat eta beste bat hastera doa, Itunaren bideak jarraitu ala ez. Aukera berrian zaila dirudi Frantziaren ezezkoaren indar sozialak asko eragiteko aukerarik izango duenik, baina oraingo Ituna onartu izan balitz baino gehiago bai behintzat. Aurten bertan Alemaniako hauteskundeetan gertatuko dena funtsezkoa izango da EBren norabide horren hastapenerako.

Galiziako aukera berriei begira

Lau legealditan jarraian gehiengo osoarekin irabazi ondoren, bosgarrenean Manuel Fragak eta PPK Galiziako Gobernua gal dezakete. Alternatiba PSG eta BNGren koalizioan dago. 75 jarleku ditu Galiziako Legebiltzarrak eta inkesta gehienek diote Fraga 34tik 38rako tartean ibiliko dela. Lehenago ere izan dira halako hotsak, baina frankista zaharrak aise gaingitu izan ditu aurreikuspenak. Edozein ikuspegi aurrerazalek hobetsiko luke Fragaren erorketa, baina Euskal Herrian bizi den egoerarekin, PSGk eta BNGk Gobernu berria eskuratzeak Zapaterok harnasa sakon hartzea ahalbideratuko luke. Indarberiturik ateratzeaz gain, PP ere bere baitan sortuko liratekeen arazoei arreta handiagoa jartzera behartua legoke. Euskal Herriatik ikusita, Zapatero indartsu izatea komeni da, euskal gatazkaren aurrean orain arte agertutako borondatean sakondu ahal izateko batetik, eta bestetik, bere alderdiaren baitan ere duena baino posizio sendoagoa hartzeko, PPn eta PSOEn, bietan baitauzka etsaiak zain Espainiako gobernu buruak.

Zer da...

Ziklo ekonomikoa

Denboran eta espazio geografikoan barrena jarduera ekonomikoak jasaten duen fluktuazioa da ziklo ekonomikoa. Ekonomiaren adar guztietan nabaritzen diren segidako hedatze eta uzkuertzeak direla medio sumatzen dugu fluktuazio hori. Munduko herrialde guztietan gertatzen dira, unearen arabera, hainbat ziklo ekonomiko, baina denek agerbide berak izaten dituzte. Ziklo ekonomikoan, funtsean, lau fase bereizten dira.

- ✓ Lehen fasea DEPRESIOA da, eta benetako ahalmenen aldean desenplegu-maila altua eta kontsumo-maila apala izateak ezagarritzen du.
- ✓ Bigarren fasea enplegu, errenta eta kontsumoko mailen

ERREKUPERAZIOA da, eta prezioen beheraldiarekin batera etorri ohi da.

- ✓ Hirugarren fasea, ESPANTSIOA, enplegu beteko garaia izaten da, inbertsio ugariak eta lan-indar urriak, batez ere langile gaituei dagokienez.

- ✓ Azkenik, ERREZESIOKO fase bat ere izaten da, pagamenduen etendurekin, enpresen porrotekin eta enplegu eta produkzio mailaren beherakadarekin ager daitekeena. Euskal Herriak azken hamarkada hauetan adierazi ditugun fase guztiak ezagutu ditu. Gaur egun gauden fasea errekupeziokoa izan liteke.

Daniel Udalaiz

Xabiroi komikia sortu du Ikastolen Konfederazioak

GAZTE ETA GAZTETXOENTZAT prestatu dute *Xabiroi* komikia. Gazteen arteko euskararen erabilera kezkatzeko dituzten Ikastolen Konfederazioko arduradunak eta komiki honek ikasgelatik kanpoko erabilera bultzatzen laguntzea nahiko lukete. Ikastolen aldizkariarekin batera banatuko dutenez, 35.000 aleko tirada izango du *Xabiroi*ak. Ikasturteko hiru zenbaki kaleratuko dituzte eta datorren urtean liburu-dendetan salgai jarriko dute. Komiki aldizkariaren arduraduna Dani Fano marrazkilaria izango da eta besteren artean marrazkilaria eta gidoigile arituko dira Harkaitz Cano, Asisko Urmeneta, Marko Harmspach, Joxean Muñoz eta Manu Ortega.

Justizia Euskaraz elkarteak sortu da

URRUÑAKO GIPUZKOA, BIZKAIA ETA LAPURDIKO 30 kide inguruk sortu dute *Justizia Euskaraz* elkartea. Besteak beste, abokatuak, prokuradoreak, epaileak eta unibertsitateko irakasleak dira elkartean. Elkartearen helburua Justizia Administrazioan euskaldunen hizkuntza eskubideak betearaztea da. Euskara ofiziala den tokietan, ofizialtasun hori benetan bete dadin eskatuko dute. Ofiziala ez den tokietan, lehenengo urratsa ofizialtasuna eta Justizia Administrazioan euskararen erabilera babesteko duten arautegi eta bitartekoak aldarrikatzea izango da. Esteban Umerez, elkartearen lehendakariak, dioenez, "gizarte arlo askotan euskara urrats sendoak ematen ari den bitartean, Justizia Administrazioarekiko hartu-emanen egoera erabat negargarria da".

Urruñako ikastolak 10 urte

URRUÑAKO IKASTOLAK (Lapurdi) lehen urratsak 1995ean eman zituen. Ikastola askoren moduan ikasle gutxiarekin hasi ziren lanean, gela bakarrean. Ikasleak eta beharrak ugaltu ziren urteen poderioz eta 1999an eraikin berria inauguratu zuten. Orain, eraikin berri horretan eskolak ematen ari direla, ikastolaren sorreraren hamargarren urteurrena ospatuko dute ekainaren 19an. *Euskara mihian irria* begian lelopean egun osorako egitaraua prestatu dute ikastolako arduradunek.

Harriz harri "saldu" zuten Urruñako ikastolako arduradunek oraindik egin gabe zegoen eraikina (argazkian harri puskek eroslearen izenekin). Jasotako dirua baliatu zuten 1999an inauguratu zuten ikastola berrirako.

ALBERTO ELOSEGI

Tokiko hedabideei buruzko ikastaroa

TOPAGUNEAK (EUSKARA ELKARTEEN FEDERAZIOA) uztailaren 14 eta 15erako ikastaroa prestatu du hedabideen beharrianak aztertu asmoz. Ikastaroak *Tokiko hedabideen erronkak: irakurleak, publikitateak eta argitalpena* du izenburu eta gai hauei buruz hausnartuko dute: Nork irakurtzen du gure argitalpena?; Publikitatea eta tokiko aldizkariak: barruko eta kanpoko faktoreen analisia; Hedabideen krisia; Doako egunkariekin lehian; Fidelizazioa: erreferentzialtasunaren bila; web orria eta argitalpena zelan lotu.

BAHEA Lopez de la Calle Fundazioaren helduna da Elor Artozabal eta bere adierazpenekin AVT biktimen elkartetik kualitatiboki aldenitu da. Jose Luis Rodriguez Zapaterorekin egingo duten hurrengo bileran ETArekiko negoziatzioaren gutxiengoak eta gehiengoak azaltzea eskatuko diote. Ez lukete euskal preso politikoen amnistiarik onartuko baina prest leudeke hauen hurbilketaztetzeko.

Naparra: 25 urte desagerturik eta haren familia 9.131 egun sufritzen

1980ko ekainaren 11n galdu zen

Jose Miguel Etxeberria

Naparraren arrastoa.

Harrezkero, desagertua jarraitzen du. Batallón Vasco Españolak bere gain hartu zuen *Naparraren* desagertzea eta hilketa, eta beste hipotesi batzuk ere mahaiaren gainean izan badira, familiak eta kasua daraman abokatu Iñigo Iruinek beti sinetsi izan dute BVEren egiletzan.

Desagertzearen 25. urteurrenean, familiak saminez eskatu izan du edozelako zantzurik izan dezakeenak daturen bat helaraztea, besterik ez bada hainbeste urtetako sufrimentuari amaiera emateko.

Angel Berroetaren hiltzaileen epaiketa hasiko da

Epaiketa Nafarroako Lurralde

Auzitegian egingo da eta ez Auzitegi Nazionalean. Zuzenbidearen ikuspegitik normalena litzateke hori, bortizkeria politikoa ere berdin gertatuko balitz. Epaiketaren doinua jarria dago, beraz, eta helburu nagusia ere bai: 2004ko irailaren 11n Madrilén izandako atentatuetatik politikoki guztiz bereiztea. Eta halako enborretik halako ezpallak izango dira.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Haize-errotaz lur osoa beteta ere ez da aski izango

Energia berritzagarriak ugaltzea gure beharrak asetzeko nahikoa izango ote da? Ingalaterrako parke eolikoen inguruko polemikak erakutsi du energia horiek ere eragin kaltegarriak eta mugak badituztela. Ildo beretsutik dabilta Frantzian *décroissance* -txikiagotzea- aldarrikatzen dutenak.

KUNBRIA ESKUALDEAN, Britainia Handian, 2003an baimena eman zioten konpainia bati haize-errotak parke bat eraiki zezan. Whinash proiektua abian jartzen denean Europako haize-errotak sail handienetakoa izango da. 67,5 Megawatt produzituko ditu eta 47.000 etxeren argindar beharrak aseko omen ditu. Bere kontra protesta mugimendu handi bat egon da, Lake Districteko Parke Nazionalaren paisaia kalteztzen duela argudiatuz. Berez eztabaida nahiko beroa ez bazen, Erresuma Batuan publizitatearen egia bermatzen duen Advertising Standards Authority delakoak argitu du haize-erroten kontrako militanteek gezurra esan zutela, bai erroten kopuru eta neurriez eta bai inguruko etxe eta lurren prezioetan eragingo zituen kalteez.

Denborarekin jakin da mugimendua bultzatzen ari zirela Margaret Thatcher-ren aholkulari ohi bat -zentral nuklearen kontsultore dena- eta David Bellamy aspaldiko ekologista gaur egun aldaketa klimatikoa ukatzen duena. Bellamy izan da berrikitan *New Scientist* aldizkarira gutun bat idatzi duena argudiatuz munduko glaziar gehienak handitzen ari direla... alde guztietatik frogatuta dagoenean alderantziz dela, ia denak ari direla txikiagotzen. Beraz, lobby nuklearraren bultzada zegocla haize-erroten kontrako mugimenduaren atzean.

Ingurumen eta garapen kontuetan prestigio handia duen George Mon-

biot kazetariak analisi zorrotza egin du Whinasheko saltsaz.

Hasteko, aitorpen bat egin behar izan du, ekologista den aldetik: "Horrelako proiekturik gabe, ezingo gara iritsi gobernua 2010erako karbono emisioak %20an jaisteko ipini duen helburura. Lur gaineko turbina eolikoak dira gaur energia berria erregai fosilik gabe ekoizteko modurik merkeena, baina une honetan Erresuma Batuko elektrizitatearen %0,32 besterik ez dute egiten. Klima aldaketaren emergentziarekin, axolagabeak kriminala litzateke gehiago ez erakitzea".

Whinasheko errorek sortutako argindarrari esker gaur erregai fosilak erabiltzen dituzten zentralak urtean 178.000 tona karbono dioxido gutxiago aireratuko dituzte. "Hau itzela irudituko zaizu... deskubritzen duzun arte Londres-Miami joan-etorria egunero egiten duen hegazkin erraldoi batek berak bakarrik urtean 520.000 tona karbono dioxido uzten dituela atmosferan. Britainia Handiaren eta Floridaren arteko eguneroko konexioa kostatzen da hiru zentral eoliko erraldoi adina".

Energia iturri alternatibo bat edukitzeak garamatza amestera kutsaduraren arazoarentzako irtenbidea badaukagula. Eta pentsatzen dugu gure energia beharrak handitzen segi dezakegula giza biziaren oinarri diren sistemak suntsitu gabe. Baina honek

denbora laburrerako balioko luke: laster gure lur guztiak haize-errotaz bete beharko genituzke gero eta larriagoa den energia eskariari erantzuteko.

Energia eolikia askoren ustetan beste aldaketa bati lotuta ere badago. Alegia, egunen batean auto guztiak hidrogenozko motorez mugitu ahal izango direla, eta hidrogeno hori sortzeko indarra haize-errotek eragindako elektrizitateak emango lukeela. Estatu Batuetarako egin dira kalkulak eta horiek Erresuma Batura aplikatuta, Monbioti ateratzen zaio gaurko haize-erroten kopurua... 600 aldiz biderkatu beharko litzatekeela. Gainera, kalkulu horietatik kanpo gertatzen da hegazkinak eragindako kutsadura. Datozen 25 urteetan hegazkin britainiarretarako Londresko gobernua aurreikusi dituen bidaiariak -476 milioi- kontuan hartuta, ateratzen da aireplano horiek bakarrik kutsatuko luketela karbono dioxidotik Whinashekoa bezalako 1.094 haize-errotak parkeak aurretutakoa adina.

Garapenaren ordez txikiagotzea

Munduan ondorengo urteetarako kalkulata dagoen energia hazkundea ez da ikusten nola ezkondu hori sortzeko modu sostengarri batekin. Monbiotek argitu du Whinasheko haize-errotak parkearen alde mintzatu diren Greenpeace eta Friends of the

Ezkerreko hiru argazkietan Whinahseko haize-erota parkearen kontrako mugimenduen irudiak ikusten dira. Batean iazko udan egin zen manifestaldia ageri da, eta beste bietan errotek paisaia hartuko duten itxura. Ondoko argazkikoa François Schneider ingeniaria da "Jujube" bere astoarekin. "Decroissance" mugimenduko kide hau urte beteko ibilaldia ari da burutzen Lyondik abiatuta, "Tumore guztien txikiagotzearen alde" goiburuekin, eta hilabete honetan berekin doaz beste hainbat militante.

Hearth-ek ondo nabarmendu dutela haize-erota gehiago bai baina energia kontsumoa jaisten ere hasi beharra dagoela. Baina, jakina, "haize-errotak bai" eslogana komunikabide guztietan pasa den arren "hegaldi gutxiago" eslogana pasaraztea zailagoa da. "Merkatuarentzako, eta ondorioz gobernuarentzako, onargarria da kapitalari aukera hobeak eskaintzea, energia sortzeko mota berriz jantzita. Baina ez da onargarria kapitalari aukerak gutxitzea, energia produkzio osoa izugarri murriztuta".

Monbiotek eskertuko luke —eta bere irakurle askok ere bai, seguru—erakunde ekologistek argi esatea ea noraino iritsi behar den garapen mota honekin. "Zein unetan esango dute jadanik haize-erota parke gehiegi eraikitzen ari direla eta eskatuko diote

gobernuari gelditzeko? Noiz hasiko dira beraiek aurreikusten dituzten proiektu txiki deszentralizatuak martxan jartzen?".

Haize-erroten inguruko eztabaidak energia berriztagarrien mugetara garamatza, eta honek —petrolioa laster urritu eta izugarri garestituko dela dioen teoriak bezala— hazkunde sostengarria ez baina txikiagotzea aldarrikatzen dutenen ideiak serioago hartzea behartzen gaitu. Egunotan daukagu adibide bat gure etxetik kilometro gutxitara.

Mobilizazio baketsuen usadioan, txikiagotzearen aldeko ibilaldi bat burutzen ari da ekainaren 5ean hasita uztailaren 3a bitartean, Frantziako Lyondik abiatu eta Gran Prix de France auto lasterketa famatua egingo den Magny-Cours-era. Antolatzaiei

leek honela diote beren *Decroissance* ("txikiagotzea") mugimenduen gunean: "Ibilaldia zabalik dago kontsumo, alferrik galtze eta hazkunderen gizarte honi aurre egiten dioten guztiei. Zabalik dago mundua eraldatzeko norik bere bizimodua eraldatu behar duela eta ideologia publizitarioa gainditu behar dela ulertu duten guztientzat. Bidez bidezko ibilaldi adiskidetsua izango da, motorerik gabea, solastatu eta eztabaidatzeko denbora hartuz".

José Bové nekazari sindikalista, *La vie après le pétrole* (Petrolioaren ondorengo bizitza) liburuaren egile Jean-Luc Wingert eta beste zenbait pertsonaltateren babesa duen martxa hau lotzen da azken urte osoan Lyonetik abiatuta gizon bat bakarrik egiten ari den beste ibilaldi luze batekin. Bakarrik ez, egia esan, François Schneider ingeniari eta ekologista bere "Jujube" astoarekin ari da eta egiten oinezko urtebeteko bidaia luzea, *Marche pour la décroissance de toutes les tumeurs* (Tumore guztien txikiagotzearen aldeko ibilaldia) izendatu duena. Berrikitan tumore bat ("onetakoa") aurkitu zioten bizkarrezurrean, eta hortik atera du bere ibilaldiaren ikur berezia.

Hainbat gobernuarentzako lan egina den Schneider ekologia gaietan aditua da eta bere idatziak *L'Ecologiste*, *Decroissance* eta *Silence* aldizkarietan plazaratu ditu. Horietako baten izenburua *Point d'efficacité sans sobriété* da: "Eraginkortasunik ez soiltasunik gabe". XXI. mende-ko Kixote honek gutxiagorekin bizitzeko ikastea proposatzen digu. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Bernardo Atxaga

Batzuetan tamainak badu garrantzia

Lehengo batean; lagunarte on batean nengoela, solasak gure aberriaren gaia ekarri zuen, gai mila aldiz aztertua, xehatua eta mastekatua, baina ez haatik amaitua, finitua edo flakaturia. Eta aipatu zuen lagunetakoa batek, kezkatuta aipatu ere, Euskadi kaskarra zela tamainaren aldetik, eta errealitate horrek inork aitortu baino garrantzi gehiago daukala gure gaur egungo joeretan. "Aipatuko nuke oraintxe bertan hamaika urtez aber tzale izan eta duela gutxi, auto berria erosi eta Donostiatik Bilbora ordubete eskas behar zuela konturatzean, eta ez, bere gazte garaietan bezala, hiru ordu luze, zal ditik erori eta bere fedez abjuratu duen pertsona bat. Eta nik uste legio direla gaitz horrekin *-liliputitis?* dabilzanak. Agian, horregatik sortzen dira azken aldi honetan horrenbeste erretentzio gure autobideetan. Erretentzioekin Euskadik handiagoa ematen du".

Berak bukatu orduko aurre egin genion denok: "Nor dugu Madritelik dabilen hori?", galdetu zion batek interpretazio agian gordinegia eginez. "Ez dut esango izenik", tematu zen lehena. "Aski izan behar zaizue mezu nagusiarekin. Bi ordu eskasean zeharkatzen den herri batek ezin du aparteko estatus politikorik eskatu". "Jainkoa!", hots egin zuen apaizgai izandako batek izu aurpegiaz. "Y grekoaren obrak hastear daude! Berrogei minutu Baionatik Gasteizera!". "Zenbat kilometro dira ba Baionatik Gasteizera, zehazki?", galde tu zuen azkenak. Isiltasunak erant zun zion gizajoari.

Baina argia etorri zitzaigun hurrengo egunean. Izan ere, bagindoazen gure bizi kletak hartuta errepideska batetik, eta hor non, gelditzen ginen bakoitzean, *beterotasu* narekin egokitzen ginen. Etxe batekoei agur egin eta, "*egualdi politta itteula, zea!*" erantzuten ziguten; egin, handik hamar kilometrotara, agur berbera eta "*ebaldi poli tte itteula, zea!*", entzuten genuen, edo "*buen tiempo tenemos*", edo "*eguraldi potoloa dugu,*

JOSEBA OLALDE

hain zuzen ere". Modu desberdina, beti. Eta hizkuntzarekin gertatutakoa, janari-edarie kin ere gertatu zitzaigun: batean mondejoa zen; hurrengoan, odolkia; haraxeago, lukainka edo zezina. Bestalde, janzteko hamaika modu ikusi genituen. Kasu bat: Goiko Errotako gizonak nobelako Piarres ematen zuen; Beheko Errotako neskak *Blade Runner*reko erreplikantea. Eta abar, eta abar.

Itzultzerakoan, hizketan hasi eta txangoaren, -eskurtsioaren, ibilaldiaren...- inpresioak kontatu genizkion elkarri. "Zorabiatzekoa izan da", esan zuen batek. "Zenbat berezitasun! Egin Amerikako Estatu Batuetan mila kilometro, eta ez genuke laurdenik ere aurkituko!". Nik orduan paisaia hartu nuen aint zat: Georgiatik Lousiana bitartean pinua besterik ez zegoela, adierazi nien; guk ibilitako 50 kilometrotan berriz -Ibarrolarenak kontatu gabe- zuhaitz berdinek ez zegoela. "Zenbat leku hartuko ote luke Euskal Herriak mendiak zapaldu eta dena ordeka bihurtuko bagenu?", galdetu nuen -nire bihotzak goiz heltzen diren hipotesiak maite baititu-. "Nik uste Holandaren zabalera izango lukeela", erantzun zidan geografiako irakasle dugun batek. "Edo gehiago", erantsi zuen kalkuluak zorroz tuz.

Burutazio guzti haiek esaldi bakar bihurtzeko lanari ekin genion. Datu hotzak -mapetan azaltzen diren kilometroak-, ponderatu egin behar zirela iruditu zitzaigun, eta, esatera ko, heterotasun indize bat erabili behar zela; hartara, Euskal Herriaren zabalera subjektiboa kalkulatu ko genuela, hala nola atzerrian, AEBetan eta, tenperatura subjektiboa kalkulatz den. "Eureka!" hots egin genuen halako batean. Lanari lotu gintzaizkion ondoren, abertzale eta ez hain abertzaleen *liliputisia* arintzea helburu. Irakurriko duzue txosten osoa argitaratzen denean; hala ere, hona aurre rapena, lehen lerroan dioguna: "Euskal Herria herri ertaina da, edo bestela handia...". ■

Nik orduan paisaia hartu nuen
aintzat: Georgiatik Lousiana
bitartean pinua besterik ez
zegoela, adierazi nien; guk
ibilitako 50 kilometrotan berriz
-Ibarrolarenak kontatu gabe-
zuhaitz berdinek ez zegoela.
'Zenbat leku hartuko ote luke
Euskal Herriak mendiak zapaldu
eta dena ordeka bihurtuko
bagenu?', galdetu nuen

INGURA ZAITEZ HITZEZ

Hitzen unibertsoan murgilduko zaitu Lumak, euskarazko denbora-pasa eta hitz jokoen hilabetekariak. Egin zaitez harpidedun eta hilero jasoko duzu zuk aukeratutako tokian.

Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herrian 31 € / Ipar Euskal Herrian 38 €

Harpidetzak: 943 37 15 45

www.argia.com/luma

luma@argia.com

+ *lumatxo*
hauvrentzako gehigarria

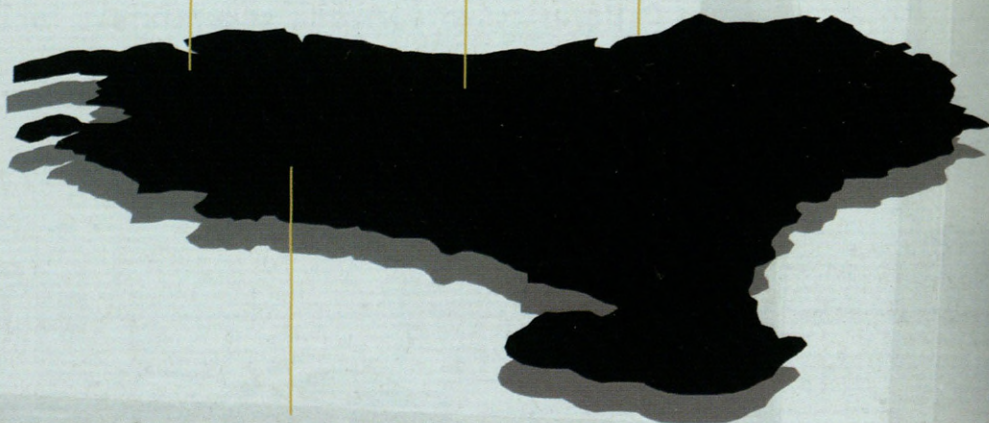

Radio Indautxu
93.5 FM

Loyola 99.8 FM

Donostia
94.8 FM
1224 OM

Radio Álava 98.0 FM

Beste ahots bat Zure ahotsa

Herri irratiak

www.herri-irratia.com

info@herri-irratia.com

Tel. 943423644

Loyola Media Taldea

